

No Tahut na Hininaawas MATIU ga Pakat Ie.

Ira ihet na Tahut na Hininaawas duhat bakut duhat huo ira pir utano nilon ma no minat ma no tuntunut hut sukun ra minat tane Jisas. Ira itul a Tahut na Hininaawas tane Matiu ma ne Mak ma ne Luk, duhat manga haruat ma ra haleng na pir utane Jisas. Ing be nu nes tike pir naramon tane Matiu, a haleng na pana i tale be nu nes ie naramon tane Mak ma ne Luk bileng. Iesene no Tahut na Hininaawas tane Jon i manga mes ma i huo ari pir utane Jisas ing pa dale nes naramon tane Matiu ma ne Mak ma ne Luk. Iesene Matiu ma ne Mak ma ne Luk, duhat mes harbasi dahine bileng. Matiu ga pakat ira pir utane Jisas uta di ira Iudeia. Matiu ga sip be na hamanis hatutuno be Jisas aie no 'Mesaia' (nong di ga kilam bileng ie be no 'Krais'), ikino turadi nong God ga kukubus menalalie be na hanawat ma ina halon ira nuno matanabar ma ina kure di tano hauhawadne ta ira pana bung. Matiu ga kilam ra haleng na nianga ta ira pakpakat tane God di ga pakat nalalie waing ira Iudeia di nage nes kilam be Jisas ga gil haruatne kike ra nianga, kaie aie no Mesaia, no tamat na ut na gil harkurai nong ira Iudeia di git nanahe be na halangalanga leise di. Matiu ga pakat kawase ra haleng na harausur tane Jisas bileng. I nanaas ter be a liman na tamat na subana harausur naramon tane Matiu (nes Matiu ira katano 5-7; 10; 13;

18; 24-25) ma ira pir utano nilon tane Jisas i kis nalaman ta kike ra tamat na subana harausur.

Ira hintubune Jisas.

(Luk 3:23-38)

¹ Ikin no harmur ta ira hinsa di ira hintubu ne Jisas Krai nong a bulumenamur ie tane Dawit ma ne Dawit a bulumenamur tane Abraham.

² Abraham no mama tane Aisak, Aisak no mama tane Iakop, ma ne Iakop no mama tane Iuda ma ira tasine bileng.

³ Ma ne Iuda no mama tane Peres ma ne Sira, no makai ta dur ne Tamar, Peres no mama tane Hesron, ma ne Hesron no mama tane Ram.

⁴ Ma ne Ram no mama tane Aminadap, Aminadap no mama tane Nason, ma ne Nason no mama tane Salmon.

⁵ Ma ne Salmon no mama tane Buas, ma ne Rahap no nuno makai. Ma ne Buas no mama tane Obet, ma ne Rut no nuno makai.

Ma ne Obet no mama tane Iesi.

⁶ Ma ne Iesi no mama tane Dawit no king. Ma ne Dawit no mama tane Solomon, no nuno makai nong baak a haine ie tane Uraia.

⁷ Ma ne Solomon no mama tane Rihobuam, Rihobuam no mama tane Abaisa, ma ne Abaisa no mama tane Asa.

⁸ Ma ne Asa no mama tane Iosopat, Iosopat no mama tane Ioram, ma ne Ioram no mama tane Usia.

⁹ Ma ne Usia no mama tane Iotam,
Iotam no mama tane Ahas,
ma ne Ahas no mama tane Hesehia.

¹⁰ Ma ne Hesehia no mama tane Manase,
Manase no mama tane Amon,
ma ne Amon no mama tane Iosia.

¹¹ Ma ne Iosia no mama tane Iekonia ma ira
tasine.

Taitus ikino pana bung di ga lamus ira Israel
utua Babilon be di na lon hoke ira wasire kaia.

¹² Namur ta ing di ga lon hoke ira wasire tua
Babilon,

io, Iekonia ga mama tane Silatiel,
ma ne Silatiel no mama tane Serababel.

¹³ Ma ne Serababel no mama tane Abiut,
Abiut no mama tane Eliakim,

ma ne Eliakim no mama tane Asor.

¹⁴ Ma ne Asor no mama tane Sadok,
Sadok no mama tane Akim,

ma ne Akim no mama tane Eliut.

¹⁵ Ma ne Eliut no mama tane Eliasar,

Eliasar no mama tane Matan,
ma ne Matan no mama tane Iakop.

¹⁶ Ma ne Iakop no mama tane Iosep, no tunana
tane Maria nong ga kaho Jisas nong di
kilam ie be Kraiss.

¹⁷ Io, a sangahul ma ihet na harmur na nilon
ta ira turadi mekatika leh tane Abraham tuk ter
tane Dawit. Ma a sangahul ma ihet mekatika
hone Dawit tuk tano pana bung di ga lamus
leh ira Israel utua Babilon be di na lon hoke
ra wasire kaia. Ma a sangahul ma ihet bileng
mekaia ta ing di ga lon hoke ra wasire tua
Babilon tuk ter di ga kaho no Mesaia.

*Maria ga kaho Jisas.
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Io, di ga kaho Jisas Kraiss hokarek. Be Iosep ga ter bat ter mon baak ne Maria, no makai tane Jisas, ma be pa dur gale noh tikai baak, iga palai be Maria gate tinen kinong no Halhaaliena Tanuo gate sasoh tana. ¹⁹ Ma ne Iosep nong ga ter bat ter ne Maria a takadoswana turadi ie. Kaie, pai gale sip be na hahirhir ne Maria. Iga sip mon be dur na hartapales kumaan. ²⁰ Be Iosep ga lilik ta ikin ra linge, tike angelo tano Watong ga harapuaa tana tano nuno barbarien, ma iga tange, "Iosep, no bulumenamur tane Dawit, waak u burut ura lamlamus leh ne Maria be a num haine ie. Urah, ikinong i tianane ter ie, aie mekaia tano Halhaaliena Tanuo. ²¹ Ma ina kaho tike bulu na tunana ma nu pas no hinsana be Jisas. Ma no pipilaina no hinsang Jisas a ut na haralon. Kaie, ina halon ira nuno matanabar sukun ira nudi sana tintalen."

²² Karek ra linge ga hanawat ura gilgil haruatne ira nianga tano Watong ing no tangetus ga tange horek: ²³ *"Tike laala na haine, nong paile noh tikai baak ma tike tunana, na tinen ma ina kaho tike bulu na tunana, ma da kilam ie be 'Emanuel,' "* no pipilaina be, 'God la kis tikai ter ma dait.'

²⁴ Io, be ing Iosep ga tangahun iga gil hokike no angelo tano Watong gate tange tana. Io, iga lamus leh ne Maria be a nuno haine ie. ²⁵ Iesene pai gale noh tikai ma ie tuk tano pana bung be

iga kaho no bulu na tunana. Ne Iosep ga pas no hinsana be Jisas.

2

Ira ut na minanes di ga lotu tano not no bulu Jisas.

¹ Di ga kaho Jisas tano taman Betlehem tano katano Iudeia ing be ne Herot ga king. Io, ari ut na minanes ta ira tiding, metua ra kasasa ila hananahut mekaia, duhat ga hanawat utuma Ierusalem. ² Ma duhat ga tiri, “I ham um no bulu nong di te kaho ie be na king ta ira Iudeia? Mehet ga nes no nuno tiding tua ra kasasa ila hananahut mekaia. Ma mehet hanawat be mehet na lotu tupas ie.”

³ Be ne Herot, no king, ma di tuma Ierusalem di ga hadade hokike, di ga kalo. ⁴ Io, Herot ga tato hulungan ira tamat na pris ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses, igom tiri di be, “Da kaho no Krai ha?”

⁵ Di ga balu ie, “Tua Betlehem, kira Iudeia, hokike no tangetus te pakat ter hobi,

⁶ ‘Betlehem, tano katano Iudeia, paule manga hansiksik ta ira bilai na taman tane Iudeia,

kinong mekaia iat ho ugo tike lilie na hanawat nong na lie ira nugu matanabar Israel.’ ”

⁷ Io, Herot ga tato hasisingen ira ut na minanes ta ira tiding, igom nunure leh ta duhat no pana bung tutuno be no tiding ga harapuaasa. ⁸ Ma iga tule ise duhat utua Betlehem ma iga tange

ta duhat, “Mohot na nanaas timaan tano not no bulu. Ma be mohot te nes tupas leh ie, mohot na hinawase iou. Io kaie, iou bileng, nige hana ura lotu tana.”

⁹⁻¹⁰ Io, be ing duhat gate hadade ter ing no king ga tange, duhat ga hana leh. Ma duhat ga nes habaling leh no tiding nong duhat ga nes ie tua ra kasasa ila hananawat mekaia. Ing be duhat ga nes no tiding duhat ga manga laro sakit. Ma iga lie baling leh ta duhat, tuk gom tur nalu tano katano ing no not no bulu ga noh ter kaia. ¹¹ Ma be duhat ga hana lala tano hala, duhat ga nes leh no not no bulu dur ma no nuno makai, ne Maria. Ma duhat ga saga bukunkek ma duhat gom lotu tana. Io, namur duhat ga papos ira nuduhat bunbulaan ma duhat gom ter ira nuduhat hartabar tana—a gol, a mangana kabus ing ira mis tana ila huhur kala mimisien, ma ra waiwai. ¹² Ma ne God ga hakatom duhat ma tike barbarien be waak duhat baling tupas Herot. Io, duhat ga hana baling utua ra nuduhat katano ma tike mes na ngas.

Jisas duhat tamana ga hilo utua Isip ma ne Herot ga ubu bing ira not no bulu.

¹³ Io, menamur be duhat gate hana, tike angelo tano Watong ga hanawat igom habarbarien ne Iosep, igom tange, “Nu tut ma nu lamus no bulu ma no nuno makai, ma mohot na hilo utua Isip kinong Herot na silihe no not no bulu ura ububu bing ie. Ma mohot na kis kaia tuk iou ni hinawase ugo ura minaren.”

¹⁴ Io, Iosep ga taman tut, igom lamus leh no not no bulu ma no nuno makai ra bung iat, duhat gom tut leh utua Isip. ¹⁵ Ma duhat ga kis kaia tuk Herot gom mat. Iga ngan hobi ura gilgil haruatne hokike no Watong ga tange tano tangetus horek: *“Aiou ga tato leh no natigu tunana me Isip.”*

¹⁶ Be ne Herot ga ser leh be ira ut na minminanes ta ira tiding duhat gate pet ma ie, iga manga ngalngaluan. Io, igom hartule be da ubu bing ira bulu na tunana bakut, ing ite iruo tinohon ta di ma ing bileng di ga sigar kaho di mekaia Betlehem ma ira taman bileng kaia hutate. Iga gil hobi kinong igate ser leh ta ira ut na minminanes tano pana bung be no tiding ga harapuaasa. ¹⁷ Io, ira nianga no tangetus Ieremia ga tange iga hanawat tutuno horek,

¹⁸ *“Dait te hadade a ingana tikenong tuma Rama hutate Betlehem.*

A sunuah ma a tamat na tapunuk.

Ira hatatnana na Israel di susuah pane ira nati di,

ma i malok be da habil ie,
kinong di te mat bakut.”

Be ne Herot gate mat Jisas duhat tamana ga hana utuma Nasaret.

¹⁹ Io, menamur be ne Herot gate mat, tike angelo tano Watong ga hanawat igom habarbarien Iosep kaia Isip. ²⁰ Ma iga tange, “Nu tut ma nu lamus leh no not no bulu ma no nuno makai, ma mohot na baling utuma Iudeia kinong dong di

ga walar be di na ubu bing no not no bulu, di te mat.”

²¹ Io, Iosep ga taman tut, igom lamus leh no not no bulu ma no nuno makai, duhat gom hana baling utano katano Iudeia. ²² Ma be Iosep ga hadade be Akeleas gate kap leh no mahuo tano nuno mama Herot, be na king ta di ira Iudeia, iga burut be na hana ukaia. Urah, God ga hakatom habaling ie ma tike barbarien, kaie igom hana tano katano Galili. ²³ Ma iga kis tano taman di la kilkilam ie be Nasaret. Iga ngan hobi ura gilgil haruatne hoke God ga tange ta ira tangetus horek, “*Da kilam be a te Nasaret ie.*”

3

Jon ga harpir be di na lilik pukus waing di nage taguro utano Mesaia.

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Io, namur, tike pana bung, Jon no ut na baptais ga hanawat tuma Iudeia ra katano bia.

² Ma iga harpir kaia, “Mu na lilik pukus talur ira numu sana tintalen kinong no pana bung tano kingdom tane God ite hutate.” ³ Ma ne Jon no turadi nong no tangetus Aisaia ga iangianga utana horek,

“Metuma ra katano bia a ingana tikenong i taato,

“Tagure no ngas tano Watong,

Gil hatakadosne ie ura nuno hinanawat.’ ”

⁴ Ira mahihine Jon di ga gil ma ra hina kamel, ma igit taltalin ma tike pala bulumakau. Ma igit enen ko ma igit mame ra tiri na imara. ⁵ Ma

---

2:23 Luk 2:39; Ais 11:1; 53:2; Jon 1:45   **3:2** Matiu 4:17; 1:15

3:3 Ais 40:3   **3:4** 2Kng 1:8

dong metuma tano tamat na taman Ierusalem, di mekaia tano kudulena katano Iudeia, ma ira tamtaman bakut hutate tano taho Ioridan, di git hanana tupas ie. ⁶ Di git hapuasne ira nudi sana tintalen, iö namur Jon git baptais di tano taho Ioridan.

⁷ Ma be Jon ga nes a haleng na Parisi ma ra Sadiusi di ga hananawat ukaia ho ie ura kap baptais, iga tange ta di, “A ut na harabota mu! Nesi ga hakatom mu be mu na hilo talur no harpadano nong God i hutate be na ter ie? ⁸ Gor tahut be mu na gil ira linge ing na hamanis be mu te lilik pukus! ⁹ Io, mu tange be a bulumenamur tane Abraham mu, kaie mu haruat be mu na hilo talur no harpadano tane God. Iesene waak mu lik hobi. Paile tutuno. Paile tamat na linge be mu ira bulumenamur tane Abraham. Aiou hinawase mu be God i petlaar be na hatawat ta bulumenamur tane Abraham ta kakarek ra hot mon. ¹⁰ No matau ike ra bura dahe, nong i taguro ter ura katkato hasur ira dahe. Ma ira dahe bakut, ing pa di lale huhuei ta tahut na hunuei idi, na kato hasur ma ina ise ter ra ula eh.

¹¹ “Io, tikenong na hanawat namur tagu ma i tamat tagu. Aiou paile haruat be ni kap ira pala lamas na kakine. * Aiou baptais mu tano taho ura hapuasne be mu te lilik pukus. Aie na baptais mu ma no Halhaaliena Tanuo, ma ra eh bileng. ¹² Ma i palim ter no nuno sawol ura

---

3:7 Matiu 12:34; 23:33   **3:9** Jon 8:33,39; Rom 4:12   **3:10**
 Matiu 7:19; Luk 13:6-9   **3:11** Jon 1:26-27,33; Apostolo 1:5
 * **3:11** Jon ga hirhir be na gil ikin ra tintalen ing tike maris
 gor gil ter tike watong kinong Jisas i manga tamat sakit.

isise haut ira wit tano dadaip nong na puh leise ira surno ma ira parahono. Iesene ira tahut na pat na wit ing di tirih ma di puko sur, na reng hulungan ukira hono nuno hator na masur. Ma ina ise ter ira surno ma ira parahono tano eh kis.”

Jon ga baptais ne Jisas.

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Io, ikinong ra pana bung Jisas ga hanawat metuma Galili, igom hana utusu na taho Ioridan be Jon nage baptais ie. ¹⁴ Iesene Jon ga walar be na tigel ie, igom tange, “I takados be augo, nu baptais iou. Hohaam u hanawat be ni baptais ugo?”

¹⁵ Ma ne Jisas ga balu ie, “Nu haut leh mon baak ikin kakarek. I tahut be der na gil haruatne ira linge ing God te bul be i takados.” Io, Jon um ga haut. ¹⁶ Ma be Jon gate baptais ter ne Jisas, Jisas ga hanahut metuma ra tingana taho. Kaie iat mon no mawe ga tapapos ma ne Jisas ga nes no Tanuo tane God ga hananasur ter tana hoke tike bun. ¹⁷ Ma di ga hadade a ingana tikenong ga ianga sur metuma ra ula mawe igom tange, “Ikinin no Natigu, nong iou manga sip ie ma iou laro sakit utana.”

4

Satan ga walar Jisas.

(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Io, no Tanuo gom lamus leh Jisas utuma ra katano bia, be Satan na walar ie. ² Ma be Jisas ga hahal aihet sangahul na kudulena bung bakut, iga taburungan um. ³ Ma ne Satan, no ut na harwalar, ga hanawat igom tange tane Jisas, “Kaia, ing be a Natine God ugo, nu tange ta kike ra hot be di nage taar nian.”

⁴ Iesene Jisas ga balu ie, “Tike harkurai tane God di ga pakat ie uta mem ra matanabar i tange be, *‘Ira turadi pa di nale lon tano nian sene mon. Di lon ta ira nianga i hanana sur tano hone God.’* ”

⁵ Io, Satan gom lamus leh Jisas utuma tano tamat na halhaaliena taman, Ierusalem. Igom hatur Jisas tuma nalu sakit tano ula hala tano tamat na hala na lotu. ⁶ Satan gom tange tana, “Be ing a Natine God ugo, kaia, nu karwas sur, kinong ira nianga tane God ing di ga pakat ie i tange horek,

‘God na tule ira nuno angelo ura utam, di na palim hatur ugo ma ira luma di, waing pa nule sage ira kakim ra ula hot.’ ”

⁷ Jisas ga balu ie, “Tike harkurai tane God di ga pakat ie uta mem ira matanabar i tange be, *‘Waak mu walar no Watong, no numu God.’* ”

⁸ Io, Satan ga lamus habaling leh ne Jisas utuma nalu tike tamat na uladih sakit. Igom hamanis ira kingdom tano ula hanuo bakut ma ira nudi minamar. ⁹ Ma ne Satan ga tange tane Jisas, “Kike bakut iou ni ter leise tam ing be nu saga bukunkek ma nu lotu tupas iou.”

¹⁰ Jisas ga tange tana, “Satan, hana leh! Tike harkurai tane God di ga pakat ie uta mem ra matanabar i tange bileng hokarek, ‘*Mu na lotu tupas no Watong no numu God, ma aie sene mon mu na hanapu mu tana.*’ ”

¹¹ Io, Satan gom hana talur ie ma ira angelo di ga me harahut ie.

No hinanawat tane Jisas ga haruat ma tike lulungo.

(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Ma namur di ga halala Jon no ut na baptais ra hala na harpadano. Ma be Jisas ga ser leh hobi iga baling utuma Galili. ¹³ Pai gale kis Nasaret, iesene iga hanahut utuma tano taman Kapeneam i hutate tano tamat na taho kis Galili, naramon tano katano Sebulon ma Napitali. ¹⁴ Iga ngan hobi ura hatutuno ira nianga tane God ing no tangetus Aisaia ga tange hokarek,

¹⁵ “Mu tano katano Sebulon ma Napitali, mu tano ngasur utusu ra tamat na taho kis, ma mu kaia ra hena taho Ioridan, ma mu bileng tano katano Galili uta di pa dile Iudeia,

¹⁶ mu ira matanabar ing mu la kiskis ra kadado, mu te nes a tamat na lulungo; ma mu ing mu la kis ter tano katano tano hena ra minat, tike lulungo te hapalaine mu.”

¹⁷ Tur leh ta ikino pana bung Jisas ga harpir horek: “Mu na lilik pukus talur ira numu sana

tintalen kinong no pana bung tano kingdom tane God irek.”

Jisas ga tato leh ira ut na kap aen.

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Be ne Jisas ga hanana ra hena no tamat na taho kis Galili iga nes leh airuo ut na kap aen, dur tesne, ne Simon nong di kilam ie be Pita, ma no tesne Andru, dur ga isise tike ubane. ¹⁹ Ma ne Jisas ga tange ta dur, “Mur na mur iou ma ni hausur mur ura soh turadi.” ²⁰ Dur ga hana sukun haiane ira nudur ubane ma dur ga mur ie.

²¹ Iga hana hakakari leh mekaia, igom nes airuo mes na hatatesne, Jemes no natine Sebedi, ma no tesne Jon. Duhat tamana ga kis ter tano mon ma dur ga tangtagure ira nudur ubane.

²² Jisas ga tato dur ma kaie iat mon dur ga hana talur no mon ma no nudur mama, dur gom mur ie.

Jisas ga harpir ma iga halangalanga ira ina minaset.

(Luk 6:17-19)

²³ Io, Jisas ga hana tano katano bakut Galili, igom hausur naramon ta ira nudi hala na lotu. Ma iga harpir tano tahut na hininaawas utano kingdom tane God. Ma iga halangalanga di ta ira mangana minaset ing iga kabit di. ²⁴ Kaie, no hininaawas ura utana gom hana hurbit tano katano bakut Siria. Ma ira matanabar di ga kap hawat ira mangana minaset ukaia hone Jisas. Ari ga ubal di ra tamat na ngunungut, ari sana tanuo

ga sasoh ta di, ari ngokngok, ma ari pengpeng.
Ma ne Jisas ga halangalanga di. ²⁵ Ma a tamat
na matanabar me Galili, Dekapolis, Ierusalem,
Iudeia, ma no katano tano mes na palpal tano
taho Ioridan, di ga murmur ie.

5

Ira mangana turadi ing God na idane.

(Luk 6:20-23)

¹ Ma be Jisas ga nes ira tamat na matanabar iga
hanahut utuma tike hena uladih, igom kis napu.
Ma ira nuno bulu na harausur di ga hanawat
ukaia ho ie. ² Ma iga haburuana leh ura hausur
di hokarek.

³ “God na idane di ing di nunure be di manga
supi ira linge metuma hone God,
kinong di na salo tano kingdom tane God.

⁴ God na idane di ing di tapunuk,
kinong God na habalaraan di.

⁵ God na idane di ing di matien na turadi,
kinong God na tabar di ma ira tahut na linge ing
igate tagure ter ura nudi.

⁶ God na idane di ing di sip haitne ra tintalen
takados,
kinong God na banot ira nudi sinisip.

⁷ God na idane di ing di marse ira mes,
kinong God na marse di.

⁸ God na idane di ing di tutuno tano matmataan
tane God,
kinong di na nes God.

⁹ God na idane di ing di la terter malum,
kinong God na kilam di be a natine di.

¹⁰ God na idane di ing di haragawai ta di pane
ira tintalen takados,
kinong di na salo tano kingdom tane God.

¹¹ No haridan na kis ta mu ing di tange hgae
mu, ma di haragawai ta mu, ma di tange ira
sana hinarakale uta mu ura utagu. ¹² Ma mu na
manga laro sakit kinong ira tamat na puspuno
ira numu mangason ruma i kis ter ra mawe.
Hokakarek di ga haragawai hobi ta ira tangetus
nalalie.

*Di ing tane God, di haruat hoke ra sol ma ra
lulungo bileng kinong di na harahut ma hapalaine
ira turadi.*

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ “Mu hoke ra sol uta ira turadi. Ing be i
pataam ira dades ura harahut tano sol, no nuno
dades na hanawat baling hohaam? Paile tale. Ite
linge bia um. I tale be da ise ie ma da papasuane
um ie.

¹⁴ “Mu hoke ra lulungo uta ira turadi. Io, tike
taman ruma ra uladih paile tale be na mun. ¹⁵
Ma tikenong bileng pai nale halulungo no laam
ma ina tuhbus ie. Sene be ina bul haut ie be
na murarang ta di bakut naramon tano hala.

¹⁶ Hokike iat mon, i tahut be ira numu lulungo na
murarang ta ira matmataan ta ira turadi, waing
di nage nes ira numu tahut na tintalen ma di
nage pirllet no numu Mama ruma ra mawe.

5:10 1 Pita 3:14   **5:11** 1 Pita 4:14   **5:12** 2Sto 36:16; Apostolo
7:52   **5:14** Jon 8:12; 9:5   **5:15** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33
5:16 Epesas 5:8-9; 1 Pita 2:12

Jisas na hatutuno ira harkurai tane God, ma nong i takados harsakit sene mon na salo tano kingdom tane God.

¹⁷ “Paile tahut be mu na lik be iou te hanawat ura kapkap leise ira harkurai tane Moses ma ira harausur ta ira tangetus. Aiou paile hanawat be ni kap leise, sene be iou te hanawat be ni hatutuno di. ¹⁸ Io, mu nes baak! Ing be no mawe ma no ula hanuo dur kis ter, pai nale bonbon tike not no katano i manga hansik sakit ta ira harkurai tane Moses, tuk ter be da gil haruatne bakut di. ¹⁹ Io, nesi ta tikenong na lake tike not no tutuno ta kakarek ra harkurai, ma ina hausur bileng tari mes hobi, aie na manga hansiksik ing be ina salo tano kingdom tane God. Iesene, nesi ta tikenong na mur kakarek ra harkurai, ma ina hausur bileng tari mes hobi, aie na manga tamat ing be ina salo ta ikino kingdom tane God. ²⁰ Ma mu lik be ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma ira Parisi di manga takados. Iesene aiou tange ta mu be pa mu nale petlaar be mu na salo tano kingdom tane God ing be ira numu tintalen takados pai nale lie ta ira nudi.

Nong i bala ngungut ter tano hinsaana, aie mon hoke nong i harubu bingibing bia.

²¹ “Mu gate hadade nong no harkurai tane Moses ga tange ta ira hintubu mu. Iga tange be, ‘*Pa mu nale ubu bing bia tike turadi.*’ Ma di ga tange bileng, ‘Tikenong i ubu bing bia tike turadi i tale bileng be da bul ie ra harkurai.’

²² Iesene iou iat, iou tange ta mu be nesi tikenong i ngalngaluan ter ta tike hinsaana, i tale be da lamus ter ie ra harkurai tano komiti. Ma be nesi tikenong ing na tange ter tano hinsaana be, 'A ba ugo!', io, i tale be da lamus ter ie tano harkurai tano kaunsil. Ma nesi tikenong ing na kilam no hinsaana be, 'A ba hurungo ugo!' na tale bileng be ina hana ter tano ula eh.

²³⁻²⁴ "Io kaie, ing be u ura terter no num hartabar tane God tuma tano hator na bul hartabar, ma u lik leh ira bala ngungut ing no hinsaam ga gil ter tam, nu waak te baak no num hartabar, nu baling, mur nage haratakados ma no hinsaam. Namur um, nu baling ma nu ter no num hartabar tane God.

²⁵ "Be no hinsaam i ura kapkap ter ugo ra harkurai, mur na haratakados haiah ma ie ing be mur hanana baak na ngas. No hinsaam nahula ter ugo tano ut na harkurai, ma no ut na harkurai na ter ugo tano nong ila balaure ter dong ing di ga hiis kawase di naramon tano hala na harpadano, ma ina bul halala ugo tano hala na harpadano. ²⁶ Io, hadado baak! Pa dale hasur ugo tano hala na harpadano tuk ter be nu ter bakut ira num kunkulaan.

I tale be tikenong na hagaha tinolen tano nuno lilik mon.

²⁷ "Mu gate hadade bileng nong no harkurai tane Moses i tange be, 'Waak u noh tikai ma ta nong paile num ie.' ²⁸ Sene aiou iat, iou tange ta mu, be nesi tikenong i nes kalak tike

mes na haine, io, ite gil ra sasana kinong ite noh tikai ma ikino mes na haine naramon tano nuno kudulena nilon.

²⁹ “Kap leise ira lilik ing na hgae no num nilon. Tike hatahuo hokarek. Be tike matam i harara ugo, nu luar leise ie. I tahut dahine be tike katano tano tamaim na panim leh. Sene be paile manga tahut be da ise no tamaim bakut tano ula eh.

³⁰ “Tike hatahuo bileng horek. Be no kata na lumam i harara ugo, nu kato kutus leise ie. I tahut dahine be tike katano tano tamaim na panim leh. Sene be paile manga tahut be no tamaim bakut na hana ter tano ula eh.

Be tikenong na kap leise no laalena, aie no burwana be no laalena na hgae no tinolen.

(Matiu 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ “Mu gate hadade bileng no harkurai tane Moses i tange be, ‘*Be nesi tikenong i kap leise no nuno haine, na pakat ta nianga palai utano nudur pales tinolen ma ina ter ie tano nuno haine.*’ ³² Iesene aiou iat, iou tange ta mu be nesi tikenong i kap leise no nuno haine nong paile noh tikai ma tike mes, io, aie no burwana be no nuno haine na noh tikai ma tike mes, kaie inage gil sasana. Ma nesi nong na tole ikino haine, i gil sasana bileng kinong ite noh tikai ma tike mes, pata be a nuno ie.

Wagak u hasasalim ura hadades ira num ni-anga.

³³ “Mu gate hadade bileng nong no harkurai tane Moses ga tange ta ira tubu mu. Iga tange be, *‘Waak u sasalim harabota. Nu hatutuno ira num sinsalim utuma hone God.’* ³⁴ Sene iou iat, iou tange ta mu be waak u hasasalim ura hadades ira num nianga. Waak u hasasalim utuma nalu kinong God la kiskis kaia. ³⁵ Ma waak u hasasalim ukira ra ula hanuo kinong be God la bubu tur ter tana. Ma waak u hasasalim ta tike katano i halhaalien, hoke Ierusalem, no taman a nuno no Tamat na King. ³⁶ Waak u hasasalim bileng tano ulum kinong paile tale ugo be nu pukusane tike pana hiim be na ponpon be na bungbung. ³⁷ Sene be, i tale be nu haut mon be nu harus. Be nu tange tike mes na mangana linge ura hadades ira num nianga, io, u nunure be ite hanawat mekaia tano Ut na Pet Sana.

Waak be u tur bat ugo be tikenong i ura hgae ugo.

(Luk 6:29-30)

³⁸ “Mu gate hadade nong no harkurai tane Moses i tange be, *‘Ing be u tut luar leise no kaluara matana tikenong, da tut luar leise bileng tike kaluara matam. Ma ing be u tut dik leise tike pat na ngisana ta nong, da tut dik leise bileng tike pat na ngisam.’* ³⁹ Sene, iou iat, iou tange ta mu be waak u tur bat ugo tano sana turadi i ura hgae ugo. Ing be tikenong i paser no bobola hoom tano palpal na kata, io, nu ter bileng no palpal na kesa. ⁴⁰ Ma ing be tikenong i sel ter ugo

---

5:33 KBk 20:7; WkP 19:12; Nam 30:2; Lo 23:21   **5:34** Ais 66:1; Jemes 5:12; Matiu 23:22   **5:35** Sam 48:2; Ais 66:1   **5:38** KBk 21:24; WkP 24:20; Lo 19:21

ra harkurai ura kapkap leh um no num mol, io, nu ter bileng tike mes na kinasim tana. ⁴¹ Ing be tikenong i hapar ugo be nu kap ira nuno kinakap ukaia ta dahine, ma a lawas na hinana baak, io, nu kap hakari ira nuno kinakap ta dahine baling. ⁴² Ma be ta nong i saring ugo ta tike linge, nu bala leise ter ie tana. Ma be tikenong i sip be na saring leh baak tike linge, nu bala te baak ie tana.

Dait na sip bileng ira nudait ebar.

(Luk 6:27-28,32-36)

⁴³ “Mu gate hadade bileng no harkurai tane Moses i tange be, ‘Nu marse tikenong.’ Ma di ga tange bileng be, ‘Malentakuane ira numu ebar.’ ⁴⁴ Sene aiou at, iou tange ta mu be mu na marse ira numu ebar ma mu na sasaring uta dong ing di la haragawai ta mu. ⁴⁵ Mu gil hobi waing mu nage natine no numu Mama ruma ra mawe. I hatut no nuno kasasa, waing na rang sare ira ut na sana ma ira tahut bileng. Ma i tule no bata ta dong ra ut na takados ma ta di ing pa dile takados. ⁴⁶ Ma be mu sip sene mon ing di la sipsip mu, God pai nale balu pukus mu ma ta bilai na harharahut. Io, ira ut na kap takis, ing mu la nesnes di be a ut na sana di, di la gilgil hobi bileng! ⁴⁷ Be pa mu nale haianga leh ing mu bala ngungut ter ta di, io, pa mu le gil ra tahut ta ke ra mes. Io, dong pa di lale nurnur tane God, di bileng, di la gilgil hobi! ⁴⁸ Io, i tahut be mu na takados harsakit hoke no numu Mama ruma ra mawe i takados harsakit.

6

Dait na gil sie ira nudait tahut na tintalen.

¹ “Mu na harbalaurai be waak mu gil ira numu tahut na tintalen tupas ne God ter ra matmataan ta dong ra matanabar waing di na nes mu. Io, be mu na gil hobi, na pata ta puspusno ira numu mangason ing na hanawat metuma tano numu Mama ruma ra mawe.

² “Io, ing be u tabar tike maris, waak u gilgil ta linge ura hatalingen di tano num hartabar, hoke ira ut na harababo di la gilgil naramon ta ira hala na lotu ma ta ira ngas bileng. Di la gilgil hobi be ira turadi na ru di. Mu hadado baak! Di te hatur kawase bakut leh iat mon ira puspusno ira nudi mangason. ³ Ma be u tabar no maris, nu gil ie hoke be no turaam hutate pai nale nunure ing u gilgil. ⁴ Be u gil hobi, io, u te gil sie mon ie. Ma no num Mama, nong ila nesnes ing di la gilgil sie, na ter no puspusno ira num mangason tam.

Waak dait sasaring na harababo.

(Luk 11:2-4)

⁵ “Be mu saasaring, waak mu ngan ho ira ut na harababo. Di la sipsip be di na tutur naramon ta ira hala na lotu ma di na sasaring. Ma di la saasaring ta ira katano bileng ing dong ra matanabar di la hananawat ukaia, waing ira turadi na nes di. Mu hadado baak! Di te hatur kawase bakut leh iat mon ira puspusno ira nudi mangason. ⁶ Iesene nu sasaring hoke be pa di nale let ugo. Tike nianga harharuat horek. Nu lala utuma naramon ra ngasiam ma nu banus

no matanahala ma nu sasaring tupas no num Mama, nong ta nong paile haruat ura nesnes ie. Ma no num Mama, nong ila nesnes ing di la gilgil sie, na ter no puspusno ira num mangason tam. ⁷ Ma ing be u sasaring, waak u halaawas bia mon ira num sinsaring hoke dong pa dile nurnur tane God. Io, di lik be ira matanabar na hadade di ta ira nudi haleng na nianga. ⁸ Iesene, waak mu haruat ma di, kinong no numu Mama i nunure ter ira numu sunupi menalalie be pa mu le sasaring baik. ⁹ Io, be mu sasaring, mu na sasaring horek:

'Numem Mama ruma ra mawe,
mem sip be da nes kilam no hinsam be i
halhaalien,

¹⁰ no num kingdom na hanawat,
ma be da gil ira num sinisip kira ra ula hanuo,
hoke di la gilgil tuma ra mawe.

¹¹ Mem sip be nu tabar mem katiak ma ira amem
nian ing i haruat ma tike bung,

¹² ma nu lik luban leise ira numem sana tintalen,
hoke mem te lik luban leise ira sana tintalen di
gil ta mem.

¹³ Ma mem sip bileng be nu balaure bat mem ta
ira harwalar,

ma nu kap pukus mem tano Ut na Gil Sana.

[Io, a num no kingdom, no dades, ma no
minamar hathatikai. Amen.]'

¹⁴ Io, be mu lik luban leise ira sana tintalen di
gil ta mu, no numu Mama ruma ra mawe na

6:7 1Kng 18:26-29   **6:8** Matiu 6:32   **6:10** Luk 22:42   **6:12**
Matiu 6:14-15; 18:21-35   **6:13** Luk 22:40; Jemes 1:13; Jon 17:15;
2 Tesalonaika 3:3   **6:14** Mak 11:25-26

lik luban leise bileng ira numu sana tintalen.
¹⁵ Iesene be pa mu le lik luban leise ira sana tintalen ta dong ra mes, no numu Mama bileng pai nale lik luban leise ira numu sana tintalen.

Waak dait hahal na harababo. Dait na hahal tutuno tane God.

¹⁶ "Io, be mu hahal utuma hone God, waak mu nanaas malahuan hoke dong ra ut na harababo di la mata malahuan ter hobi. Di la gilgil hobi ura hamanis ta dong ra turadi be di hahal. Mu hadado baik! Di te hatur kawase bakut leh at mon ira puspuno ira nudi mangason.
¹⁷⁻¹⁸ Iesene be u hahal utuma hone God, nu limlimis timaan waing ira turadi pa di nale nes kilam ugo be u hahal. No num Mama sene mon, nong tikenong paile haruat ura nesnes ie, na nes kilam ugo be u hahal. Ma no num Mama, nong ila nesnes ing di la gilgil sie, na ter no puspuno ira num mangason tam.

Dait na manga sip sene mon ira linge ruma ra mawe.

(Luk 12:33-36; 16:13)

¹⁹ "Waak mu bul a numu ta bunbulaan kira napu ing a ipas na hgae ma ina marato bileng, ma ira ut na isomo di na papat ira hala, di nage kuman. ²⁰ Iesene mu na bul ira numu bunbulaan tuma ra mawe ing a ipas paile haruat ura hgae ma pai nale marato, ma ira ut na isomo pa dile haruat be di na hana ukaia ma di nage kuman.
²¹ Io, be no num bunbulaan i kis ter ha, no num kudulena nilon bakut i kis ter bileng kaia.

²² “Ira matam, dur hora lulungo ura hapalaine ugo. Ing be ira iruo matam dur manga bilai, no num kudulena nilon bakut na manga palai.

²³ Ing be ira iruo matam dur sana, na ngan hoke be no num kudulena nilon i kadado. Iesene be ikino palai i kis ter tam ite kadado, nu manga kadado sakit!

²⁴ “Pata ta nong i le haruat ura tartaram ta iruo watong. Na manga malok ta nong ma ina manga sip no mes, be na hararot ta nong ma ina malentakuane no mes. Io, paile haruat be mu na taram tane God ma ra barbarat bileng.

*Waak dait ngaangel. Dait na nurnur tane God.
(Luk 12:22-31)*

²⁵ “Kaie,, aiou tange ta mu, waak be mu ngaangel uta ira numu nilon be aso ing mu na en be aso ing mu na mame. Ma waak be mu ngarngarau bileng uta ira palatamai mu be mu na sige ra so. Io, ira numu nilon i tamat ta ira nian ma ira tamai mu i tamat ta ira mol. ²⁶ Mu na nes ira mon ruma ra mahuo. Pa di lale sooso. Pa di lale kilkil hung nian. Pa di lale bulbul masur bileng. Iesene no numu Mama ruma ra mawe ila tamtabar di. Nes baik! Mu palai be, tano sinisip tane God, mu manga tamat ta di. ²⁷ Mu ngaangel urah? Waak mu gilgil hobi! Be mu na ngaangel, pai nale lawas ira numu nilon ta dahine.

²⁸ “Ma mu ngaangel pane ira kinasi mu urah? Mu na nes ira puspugno no ina nos. Pa di lale paapalim. Pa di lale dungdungut mol bileng.

²⁹ Iesene aiou tange ta mu be Solomon no king

ma ira nuno tamat na minamar pai gale nanaas haruat ma ira puspugno no ina nos. ³⁰ Kaie, God i gil hamaririsuan ira pito nong i lon mon katiak ma maraan da halo eh ma ie. Be i tutuno ing God i gil hobi tano pito, i tutuno sakit be na hasigam mu bileng ma ira kinasi mu. Maris! Paile tur dades ira numu nurnur!

³¹ "Io, waak um be mu ngaangel ma mu na tangtange be, 'Dait na en ra so? Ma dait na mame ra so? Be aso ing dait na sige?' ³² Kike ra linge, dong pa dile nurnur tane God, di la sisilih pane. Iesene no numu Mama ruma ra mawe i nunure ter be mu supi kike ra linge bakut. ³³ Iesene nalalie ta ira linge bakut, mu na hararot leh no tintalen takados tane God ma ira linge i haruat ma no nuno kingdom. Ma ina tabar mu ma kike ra linge bakut bileng. ³⁴ Io, waak mu ngaangel katiak ta ira linge umaran bileng. Ira tirih umaran, mu na waak umaran. A mon tirih iat uta ira bung tiketike.

7

Waak u kure hague no hinsaam. God bileng nahula kure ugo.

(Luk 6:37-38,41-42)

¹ "Waak u kure hague no hinsaam, God nahula kure ugo. ² God na kure ugo hoke iat mon u kure no hinsaam. Ma ira mangana harkurai u gil tano hinsaam, God bileng na gil hobi tam.

6:32 Matiu 6:8   **6:33** 1Kng 3:13-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17

7:1 Rom 2:1; 1 Korin 4:5; Jemes 4:11-12   **7:2** Mak 4:24

³ “Urah u nes no not no pet na puputo tano matana no hinsaam ma paule lik leh baak no poona dahe kike hora matam iat? ⁴ Waak be u tange tano tasim be, ‘Ninanaas kap leise no not no pet na puputo tano matam.’ Pa nule gil hobi kinong augo baak bileng, a mon poona dahe i kis ter tano matam. ⁵ A ut na harababo ugo! Nu kap leise hanalalie baak no poona dahe tano matam iat. Kaie, nuge nanaas timaan ura kapkap leise no not no pet na puputo tano matana no hinsaam.

⁶ “Ma waak mu ise ter ira tahut na linge sakit, ing i halhaalien tane God, ta ira pep ma ta ira bore. Di nahula papasuane mon. Ma di nahula tahurus ma di nage karet mu.

Be dait na saring God, na tabar dait ma ra bilai.

(Luk 11:9-13)

⁷ “Io, be nu sasaring nu hatur kawase ikin ra linge. Ma be u sisilih, nu silihe tupas. Ma be u pipidil, God na papos leh ugo. ⁸ Kaie hobi, nong i sasaring na hatur kawase ira linge i saring. Ma nong i sisilih na silihe tupas ira linge i silsilihe. Ma nong i pipidil, God na papos leh ie.

⁹ “Nesi ta mu i tale be na ter tike hot, be no natine i saring nian? ¹⁰ Ma be ing i saring aen, na tabar balik ie ma tike si? ¹¹ Ing be mu ira ut na sana, mu la nunure ter ura tamtabar ira nati mu ma ra bilai na linge, io, ikinong i hamanis be no numu Mama ruma ra mawe i manga nunure

ter ura tamtabar dong ing di saring ie ma ra bilai na linge.

¹² “Mu na gil ta dong ra mes hoke mu sip be di na gil ter ta mu. Ikin ra nianga, aie no surno ta ira harkurai tane Moses ma ira harausur ta ira tangetus.

Ira iruo mangana ngas.

(Luk 13:24)

¹³ “I tahut be mu na hana lala tano ngas i didisuan, kinong no ngas tapagas tupas no hiniruo i malus ma a haleng di la murmur ie.

¹⁴ Iesene no ngas tupas no nilon i didisuan, ma no nuno matanangas a hansik ie. A bar nong mon dong ing di nes tupas leh ie.

Dait na harbalaurai ta ira tangetus harabota.

(Luk 6:43-44)

¹⁵ “Mu na harbalaurai ta ira tangetus harabota. Tike nianga harharuat hokarek. Mu hoke ira sipsip. Ma dong ra tangetus harabota, di na hanawat ma di na hababo mu be a bilai na sipsip bileng di, iesene be a tamat na raaia na pep mon dong ing di la hgae ira sipsip. ¹⁶ Mu na nes kilam di ta ira nudi pinapalim hoke mu la nesnes kilam ira dahe ta ira hunuei idi. Pa mu nale dik ira gamara ta tike dahe i mon surno. Ma pa mu nale kap bileng ra papus ta ira hino i mon tukulno. ¹⁷ Hokike iat mon, ira bilai na dahe di na huei ira bilai na puspusno. Ma ira sana dahe di na huei ira sana puspusno. ¹⁸ Ma paile haruat be tike bilai na dahe na huei ta malmalena

puspusno. Ma paile haruat bileng be tike sana dahe na huei ta namnamien na puspusno. ¹⁹ Ira dahe i huei ma paile namnamien ira puspusno, da kato hasur ma da ise ter di tano eh. ²⁰ Io, i tale be mu na nes kilam bileng di ra tangetus ta ira nudi mangana pinapalim.

Jisas pai nale nunure di ing pa dile mur tutuno ie.

(Luk 13:25-27)

²¹ “Pata be di bakut ing di la kilkilam iou be, ‘Watong! Numem Watong!’ di na salo tano kingdom tane God. Iesene di sene mon ing di la gilgil haruatne ing no nugu Mama ruma ra mawe i sip, di na salo. ²² Ma be no bung na harkurai na hanawat, a haleng di na tange tagu be, ‘Watong! Numem Watong! Hohaam um ta mem? Mem git iangianga na tangetus ma no num dades. Ma mem git hasur leise ira sana tanuo ma no num dades. Ma no num dades bileng, mem git gilgil haleng na dades na gingilaan na kinarup ma ie. U biha?’ ²³ Ma sene ni hinawase hamadares di be, ‘Aiou paile nunure tutuno iat be nesi mu. Mu hana talur iou! A sana turadi mu!’

Nesi no minanes na turadi ma nesi tike ba.

(Luk 6:47-49)

²⁴ “Io, nesi tikenong i hadade kakarek ra nugu nianga ma i gil hobi, i haruat ma tike minanes na turadi nong ga so hasur no nuno hala utusu napu ra ula hot. ²⁵ Iga bata, ira taho ga tahit, ma no dadaip ga pupuh ter ta ikino hala, iesene pai gale

tarupuk kinong iga manga so hasur ira kasong utusu napu ra ula hot. ²⁶ Iesene be nesi tikenong i hadade kakarek ra nugu nianga ma paile gil hobi, i haruat ma tike gotgotwana turadi nong ga so hagalogalo te mon no nuno hala. ²⁷ Iga bata, ira taho ga tahit, no dadaip ga pupuh ikino hala, igom tarupuk, ma iga tamadure saasa.”

Jisas ga hausur di ma no nuno dades iat.

²⁸⁻²⁹ Ma ing be Jisas gate hapatam nianga uta kakarek ra linge, ira tamat na matanabar di ga karup ma di ga urur ta ira nuno harausur kinong iga hausur di hoke tikenong te kap ra dades kaie igom tale be na ianga hobi, ma pata hoke di ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses.

8

Jisas ga halangalanga tike turadi nong a sana minaset i kis tano tamaine.

(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Be Jisas ga hanasur metuma ra uladih, a tamat na matanabar di ga mur ie. ² Ma tike turadi nong ga sam sana minaset tano palatamaine ga hanawat igom saga bukunkek menalalie tane Jisas ma iga tange, “No Watong, aiou palai be u haruat ura halangalanga iou waing pai nale tale be da hatabune habaling iou. Ma be ing u sip, nu gil hobi tagu.”

³ Io, Jisas ga sasangaho igom sigire no turadi, ma iga tange, “Aiou sip ter. Nu langalanga!” Kaie iat mon no minaset ga pataam tano turadi. ⁴ Ma

ne Jisas ga tange muk tana, “Harbalaurai timaan! Waak be u hinawase ta tikenong. Iesene nu hana ma nu hamanis ugo tano pris. Ma nu ter no hartabar haruat ma no harkurai tane Moses. Ma ikino hartabar na hinawas palai ura hatutuno be u te langalanga ma be paile tale bileng be ta nong na hatabune habaling ugo.”

*No tamat na nurnur tano umri.
(Luk 7:1-10)*

⁵ Io, be ne Jisas gate hana lala ter tano taman Kapeneam, tike tamat na umri ta tike matana ubane ga hanawat ter kaia ho ie, ma iga sasaring marmaris tana horek. ⁶ “No watong, no nugu tultule i noh ter ruma ra nugu hala. I kilingane ra tamat na ngunungut. Ma paile hamagile um ira tamaine.”

⁷ Io, Jisas ga tange tana, “Aiou ni hana, nige halangalanga ie.”

⁸ Ma no tamat na umri ta tike matana ubane ga tange balik tana be, “No watong, maris, aiou paile manga haut be nu hana lala tano nugu hala kinong u tamat tagu. Sene be nu tange mon num ta nianga ma no nugu tultule na langalanga. ⁹ Aiou tange hobi kinong iou bileng, iou palai be ta nong i kis ter tano kinkinis na harkurai. Ma ina tule ta tikenong be na gil haruatne ira nuno sinisip. Hoke bileng iou. Ari mes di la kure ter iou, ma iou la kure ter di tike matana ubane. Aiou tange ta tikenong, ‘Hana,’ io, ina hana. Aiou tange ta tike mes, ‘Hilo u ra,’ io, ina hanawat. Ma iou tange tano nugu tultule, ‘Gil kin,’ ma ina gil ie.”

¹⁰ Ma be ne Jisas ga hadade hobi, iga karup, ma iga tange horek ta dong di ga murmur hanane ie. “Mu nes baak! Pa e gale nes tikenong nalamin kira Israel ing i dades no nuno nurnur hone kin.

¹¹ Aiou tange hapalaine ta mu be a haleng di na hanawat mekaia ta ira katano bakut ma di na kis tano gil nian tikai ma ne Abraham, Aisak, ma ne Iakop tano kingdom tane God. ¹² Iesene be dong ing ta di tutuno ikino kingdom, God na ise hasur di utusu tano kadado. Io, kaia, di na susuah ma di na hatagiris na ngise.”

¹³ Io, ma ne Jisas ga tange um tano tamat na umri, “Nu hana! Na ngan hoke u nurnur ter hobi.” Ma no nuno tultule ga langalanga ta ikino pana bung iat mon.

Jisas ga halangalanga ira turadi ma iga tule hasur leise ira sana tanuo.

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Ma namur Jisas ga hana lala tano ngasiane Pita. Iga nes no numune Pita ga noh ter ra ula hator ma no malahau. ¹⁵ Io, ne Jisas ga palim no lumana no haine ma no malahau ga pataam sukun ie. Io, no haine ga taman tut talur no hator, igom tur leh be na tagure ira nian utane Jisas.

¹⁶ Be igate matmatarahien um, ira matanabar di ga kap hawat haleng na turadi ing ira sana tanuo ga sasoh ta di ukaia hone Jisas. Ma ne Jisas ga tule hasur leise ira sana tanuo ta di ma ra nianga, ma iga halangalanga dong ra ina

minaset. ¹⁷ Iga gil hobi ura hatutuno no nianga tano tangetus Aisaia i tange horek, “Aie iat ga kap leh ira nudait minaset, ma iga pusak leh ira nudait ngunngutaan.”

Be tikenong i sip be na murmur Jisas, na waak kapis ira mes na linge bakut.

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Be ne Jisas ga nes ira tamat na matanabar iga tange ta di be, “Dait na balos no taho kis utuso tike palpal.” ¹⁹ Sene be tike tena harausur ta ira harkurai tane Moses ga hanawat ukaia hone Jisas ma iga tange tana, “Tena harausur, aiou ni murmur ugo ta ira katano bakut ing nu hanana kaia.”

²⁰ Ma ne Jisas ga balu ie, igom hinawase ie be, “Ira raaia na pep, a nudi mon munmun, ma ira mon ruma ra mahuo, a nudi mon pawas. Iesene be Nong a Turadi ie, pata ta ngasiana tus ura sinangeh.”

²¹ Tike mes bileng, ta ira nuno bulu na harausur, ga tange tana, “No Watong, nu haut leise baak iou be ni hana, nige bus no nugu mama.”

²² Iesene be Jisas ga hinawase ie be, “Nu murmur iou. Ma nu waak ter ira minat be di na gil ira linge ing a mon minat ine.”

Jisas ga tigel no tamat na kih.

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Io, Jisas ga kawas tano mon, di ma ira nuno bulu na harausur. ²⁴ Ma tike tamat na kih ga hanawat ter ta di tano tamat na taho kis, igom

lagures bileng. Ma ira paananoh ga tamapit lala ter tano mon. Iesene Jisas ga kumkubabo. ²⁵ Io, ira bulu na harausur di ga hana, di gom hangun ie, ma di ga tange tana be, “Watong, halon dait! Dait ura ruruh!”

²⁶ Ma ne Jisas ga balu di, igom tange be, “Waak mu ra bunurut! Paile tur dades ira numu nurnur!” Io, Jisas ga taman tut, iga tigel hadades no kih ma ira paananoh, io, igom manga malile harsakit.

²⁷ Ma ira turadi di ga karup ma di ga hartiritiri ta di horek: “A mangana turadi ho bibiha ikin? No kih ma ira paananoh iat bileng, dur taram ie!”

Jisas ga tule hasur leise ira sana tanuo ter ta ira bore.

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Ma ne Jisas gate hanawat kaia tike palpall tano tamat na taho kis, tano katano ta di ira Gadaren. Io, airuo tunana ing dong ra sana tanuo di ga sasoh ter ta dur, dur ga hanasur mekaia ra matana hot na haratur, ma dur ga harsomane Jisas. Dur ga manga gotgot, kaie, pata ta tikenong pai gale haruat be na hana sakit ta ikin ra ngas. ²⁹ Ma dur ga kakongane, “Natine God, waak u kis na gil mir! Pata be no pana bung baak be nu gil hangungut mir!”

³⁰ Io, ma hutate dahine ta di, a haleng na bore di ga iaiaan kaia. ³¹ Ma ira sana tanuo, di ga ianga marmaris tane Jisas horek: “Ing be nu tule hasur leise mem ta dur, nu tule halala mem ter ta ira bore.”

³² Jisas ga tange ta di, “Mu hana!” Io, di ga sur leh ta dur, di gom sasoh balik ta ira bore. Ma ira bore bakut di ga hilo sur tano ula habo, di gom kango tano tamat na taho kis. ³³ Ma ira ut na balaura bore di ga hilo leh, di gom hinawas kaia tano taman. Di ga hinawas ta ira linge bakut ing iga hanawat ta di, tikai ma ira iruo tunana ing ira sana tanuo ga sasoh ter ta dur. ³⁴ Io, di bakut ta ikin ra taman, di ga hanasur ura harsomane Jisas. Ma be di ga nes ie, di ga ianga marmaris tana be na hana talur no nudi katano.

9

Be Jisas ga halangalanga tike pengpeng, iga hamanis be i haruat ura sungsuqe leise ira sana tintalen.

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Jisas ga kawas tano mon, igom balos no tamat na taho kis ukaia tano nuno taman iat. ² Ma ari turadi di ga kap hawat tike pengpeng tano kunuban tana ukaia hone Jisas. Ma be Jisas ga nes ira nudi nurnur iga tange tano pengpeng be, “Tasigu, ira num sana tintalen ite pataam.”

³ Ma be di ga hadade hokakarek, ari ta di ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses, di ga liklik kumaan ta ira tinga di be, “Ikin ra turadi i tange hgae God!”

⁴ Ma ne Jisas ga nunure kilam ira nudi lilik, igom tange, “Waak mu lik kike ra sasana! ⁵ Garum ta dur i malus? I malus be ni tange be ‘Ira num sana tintalen ite pataam,’ be i malus be

ni tange, ‘Taman tut ma nuge hana?’ * ⁶ Iesene iou ni hapalaine mu be ikino dades a nuno Nong a Turadi ie. Kaie, i haruat ura sunguge leise ira sana tintalen kira ra ula hanuo.” Io, iga tange tano pengpeng, “Taman tut, kap leh no num kunuban ma nu hana ukaia ra ngasiam.”

⁷ Io, no turadi ga tut ma iga hana leh ukaia ra ngasiana. ⁸ Ma be ira tamat na matanabar di ga nes ikin, di ga manga urur tane God. Ma di ga pirlet ie kinong iga ter ra mangana dades hokakarek ta ira turadi.

Jisas ga tato di ura lilik pukus ing di palai be di sana.

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Ma be Jisas ga hanana mekaia, iga nes tike tunana, no hinsana ne Matiu, ga kis ter tano hala na kap takis. Jisas ga tange tana, “Mur iou!” Ma ne Matiu ga taman tut ma iga mur ie.

¹⁰ Namur, be Jisas ma ira nuno bulu na harausur di ga iaiaan kaia ra hala tane Matiu, ma a haleng bileng ira ut na kap takis ma ira sakalepwana di ga kis tikai ter ma ie. ¹¹ Ma be ira Parisi di ga nes hokike, di ga tange ta ira nuno bulu na harausur be, “Paile bilai be Jisas i iaiaan

---

* **9:5** I nanaas be no pipilaina ta ikin ra buturkus horek: na malu be ta nong na tange be, ‘Ira num sana tintalen ite pataam.’ Na malu kinong i tale be na tange bia mon. Ma pai nale hirhir kinong pata ta linge ura hamanis be ite suge leise tutuno ira sana tintalen be pata. Iesene i manga dades be nu tange be, ‘Taman tut ma nuge hana!’ I dades kinong be ing pai nale tut, nu hirhir. Io, ina hamanis be pata num ta dades ma u te harakale mon.

9:6 Jon 17:2   **9:11** Luk 15:2

tikai ma kike ra ut na kap takis ma ira mes na sakalepwana bileng.”

¹² Ma be ing Jisas ga hadade dong di ga tangtange hobi, iga tange be, “Ing di langalanga timaan, pa dile supi no ut na haralon, iesene dong sene di maset. ¹³ Mu na hana ma mu na silihe tupas no pipilaina ta ikin ra nianga tane God nong di ga pakat ie horek: ‘*Iou sip be mu na marse ira turadi. Ma ing be pa mu le gil hobi, iou paile manga sip be mu na hartabar utuma ho iou.*’ ” Ma ne Jisas ga tange baling, “Aiou pai gale hanawat be ni tato mu ing mu lik be a ut na takados mu, iesene di sene ing di palai be di sana.”

*Ira sigar linge tano hinanawat tane Jisas pai lale kiskis tikai ma ari tuarena lilik.
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Namur um, ira bulu na harausur tane Jon no ut na baptais di ga hanawat ma di ga tiri Jisas horek: “Ura biha kaie mem ma ira Parisi, mem la hahal tupas God, iesene dong ra num bulu na harausur, pata?”

¹⁵ Jisas ga balu di horek ma ra nianga harharuat. “Hohaam be ira wasire tano nian na pokomau di na suah be no marawan nong i sigar tola i kis tikai ter baak ma di? Pa di nale gil hobi kinong di laro be i kis ter baak ma di. Iesene ta tike bung namur, no marawan i sigar tola, da kap leh ie talur di. Io, ta ikino bung di na hahal kinong di tapunuk.

¹⁶ “Pata ta tikenong be na dungut pakur ta tike sigar katano mol ter tike tuarena. Be na gil hobi no katano sigar mol na tamadiris leh be da gis ie, ma ina tamarumut leh sukun no tuarena ma no mauho na manga tamat balik um. ¹⁷ Pata ta tikenong bileng be na nanare ira sigar wain paille lalet baak ta ira tuarena pala taho ing di ga gil ma ra pala me ma ite tapagas. Ing be na gil hobi, ira wain na parok ira pala taho ma ina tabureng. Kaie, no wain na sana ma ira palna bileng. Pata. Na nanare no sigar wain paille lalet baak tano sigar pala taho iat. Io, dur bakut, dur na kis lawas.”

*Jisas ga halangalanga no haine ga sam daradaara ma no hinasik i noh na minat ter:
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

¹⁸ Ma be Jisas ga tangtange baak kike ra linge ta di, tike watong ta di ra Iudeia ga hanawat ukaia ho ie, igom saga bukunkek, ma iga tange, “No nugu not no hinasik te noh na minat ter um. Iesene, nu hilo, nuge bul no lumam tana, ma inage lon.” ¹⁹ Ma ne Jisas ga taman tut tikai ma ira nuno bulu na harausur, di gom mur ie.

²⁰ Io, tike haine kaia ga sam daradaara a sangahul ma iruo na tinohon. Iga hanawat menamur tane Jisas, igom sigire no ngus na kinasine. ²¹ Iga gil hobi kinong iga lik horek: “Be ni sigire mon no kinasine ni langalanga.”

²² Io, Jisas ga tahurus igom nes ie ma iga tange tana be, “Natigu, no num nurnur te halon ugo.” Ma kaie iat mon no nuno minaset ga hana talur ie.

²³ Ma be Jisas ga hana lala tano ngasiana no watong, iga nes ira tamat na matanabar di ga haraba ma no sunuah. Ma ari di ga pupuh ira tulaal hoke di la gilgil ta ira minat. ²⁴ Io, iga tange ta di, “Mu hanasur! No hinasik paile mat. I kubabo te mon.” Ma di ga ris balik ie. ²⁵ Ma namur ta ing di gate hasur leise ira matanabar, Jisas ga palim no lumana no hinasik ma no hinasik ga taman tut. ²⁶ Ma no hininaawas uta ikin ga hana ta ira tamtaman bakut ta ikino katano.

Jisas ga hananaas airuo pulo ma iga tule hasur leise no sana tanuo tano ngulo.

²⁷ Ma be Jisas ga hana leh mekaia, airuo pulo dur ga mur ie. Ma dur ga kakongane be, “Tubune Dawit, nu marse mir!” ²⁸ Ma be Jisas ga hana lala tike hala, kike ra iruo pulo dur ga hana tupas ie ma ne Jisas ga tiri dur horek: “Mur nurnur tagu be iou haruat ura halangalanga mur?”

Dur ga balu ie, “Maso, Watong.”

²⁹ Io, Jisas ga sigire ira mata dur, igom tange, “Hoke iat mon mur nurnur ter hobi, na hanawat ta mur.” ³⁰ Ma ira mata dur ga tapapos. Jisas ga hakatom hadades dur be, “Waak mur hinawase tikenong ta ikin ra linge!”

³¹ Iesene dur ga hanasur ma dur ga hinawas hurhurbit utane Jisas ta ira taman bakut ta ikino katano.

³² Ma be dur ga hananasur di ga lamus hawat tike turadi ukaia hone Jisas, a ngulo ie, kinong a sana tanuo ga sasoh tana. ³³ Ing Jisas gate tule

hasur leise no sana tanuo tana, no ngulo ga ianga um. Ma no tamat na matanabar ga karup, di gom tange, “Dait pa gitle nesnes ta linge hokarek kira Israel.”

³⁴ Iesene ira Parisi di ga tange, “I tule hasur leise ira sana tanuo ma no dades tano lilie ta di ira sana tanuo.”

Pata ta haleng be di na lamus pukus ira turadi tupas God.

³⁵ Jisas ga hana ta ira tamtaman ma ira hala na lotu bakut ta di ra Iudeia, igom hausur ma iga harpir utano tahut na hininaawas tano kingdom tane God. Ma iga halangalanga bileng ira turadi ta ira nudi mangana minaset. ³⁶ Ma be iga nes ira tamat na matanabar iga manga marmaris ta di kinong ari di ga hgae di ma pata ta harharahut ta di. Iga nes be di ga ngan hora sipsip ing pata ta ut na harbalaurai uta di. ³⁷ Io, iga tange ta ira nuno bulu na harausur, “A haleng na nian te matuko, iesene a bar nong mon ira ut na kinkilaan. ³⁸ Io, mu na saring nong a nuno ira matukena nian, inage tule ta mon ut na kinkilaan ter tano nuno lalong.”

10

*Jisas ga ter ra dades ta ira nuno apostolo.
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)*

¹ Io, be Jisas ga tato leh ira nuno sangahul ma iruo na bulu na harausur ukaia ho ie, iga

---

9:34 Matiu 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15   **9:35** Matiu 4:23; Mak 1:39   **9:36** Matiu 14:14; Nam 27:17; 1Kng 22:17; Sek 10:2; Mak 6:34   **9:37** Luk 10:2   **10:1** Mak 6:7; Luk 9:1

ter no dades ta di waing di nage harkurai ta ira sana tanuo ura tultule hasur leise di ma waing di nage halangalanga dong ra turadi ta ira mangana minaset. ² Ira hinsa dong ra sangahul ma iruo na apostolo karek. No luaina, ne Saimon (nong di la kilkilam ie be Pita) ma no tesne ne Andru; ne Jemes no natine Sebedi, ma no tesne ne Jon; ³ Pilip ma ne Batalomiu; Tomas ma ne Matiu no ut na kap takis; Jemes no natine Alpias, ma ne Tadius; ⁴ ma tikai ma di, ne Saimon, nong di ga kilam ie be no Selot, * ma ne Iudas Iskariot nong na ter leise Jisas.

Jisas ga hapalaine ira apostolo tano nudi hinana.

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Jisas ga tule harbasiane kakarek ra sangahul ma iruo, igom tibe timaan ter ta di hokarek: “Waak mu hana nalamin ta di ing pa dile Iudeia. Ma waak mu lala tike taman ta di ira Samaria. ⁶ Sene be mu na hana ta ira Israel ing di hora sipsip ing di te rara. ⁷ Ma ing be mu hana, mu na harpir horek: ‘No pana bung tano kingdom tane God ite hutate.’ ⁸ Mu na halangalanga ira ina minaset. Mu na halon ira minat. Mu na halangalanga bileng di ing a sana minaset i kis ta ira palatamai di waing pai nale tale be di na hatabune habaling di. Ma mu na tule hasur leise ira sana tanuo ta ira turadi. Mu te hatur kawase bia kike ra dades mekira ho iou. Pa mu le kul.

---

* **10:4** I nanaas be di ga kilam ie hobi kinong aie tikenong ta dong ing di git sipsip be Israel na tur sene sukun Rom waing Rom pai nagele kure di. **10:6** Jer 50:6 **10:7** Matiu 3:2; 4:17; Luk 10:9,11

Io, mu na hartabar bia bileng, ma pa dale kul ta mu. ⁹ Waak mu kapkap ta barbarat tikai ma mu. ¹⁰ Ma waak mu kap tike raat tano numu hinana. Pa mu nale kap ta harkios ta mu be ta pala lamas na kaki mu ura harkios. Ma waak mu kap tike mes na buko bileng. Pa mu nale gil hobi kinong nong i papalim, i tahut be da ter ira linge tana ing i supi.

¹¹ “Be mu na hanawat ta tike taman be taman so, mu na lala ma mu na nanaas ta tike tahut na turadi kaia. Ma mu na kis tikai ma ie tuk ter tano bung ing mu na hana leh baling. ¹² Be ing mu na hana lala tano hala ta ikino turadi, na tahut be mu na sip be a malum na kis tana. ¹³ Ma be di ta ikino hala, di balaure timaan mu, mu na waak ter no numu sinisip be a malum na kis ter ta di. Iesene be ing pata, mu na lik luban leise no num nianga na haridan be a malum pai nale kis ta di. ¹⁴ Ma be pa dile bala leh mu tike taman, ma pa dile taram bileng ing mu harpir, ing be mu hanana leh talur ikino taman be ikino hala, mu na hatidir leise ter ira pulungar ta ira lapara kaki mu. Mu na gil hobi ura hamanis ta di be di te gil ra sasana ta mu. ¹⁵ Mu hadade timaan! Mu palai ter be God na gil tike tamat na harpadano tane Sodom ma ne Gomora tano pana bung na harkurai nong na hanawat namur. Iesene no harpadano ta ikino taman nong pai nale bala leh mu, na manga tamat ta ira nudur harpadano.

Pa dait nale ngaangel be dait na kap ira

10:9 Luk 10:4   **10:10** Luk 10:7; 1 Korin 9:14   **10:12** Luk 10:5-6   **10:14** Luk 10:10-12; Apostolo 13:51   **10:15** Matiu 11:24; Jut 1:7

*ngunngutaan utane Jisas.**(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

¹⁶ “Mu hadado timaan! Aiou tultule mu hora sipsip ukaia nalam in ta ira tamat na raaiia na pep. Io kaie, i tahut be mu na melem hora tarago ma mu na tahut hora bun. ¹⁷ Mu na balaure mu ta ira turadi. Da lamus ter mu ta ira katano ura harkurai ma da hadakdak mu naramon ta ira nudi hala na lotu. ¹⁸ Ma da lamus ter mu be mu na tur ra harkurai nalalie ta ira ut na harkurai ma ira king ura utagu. Ing be di gil hobi mu na hinawas palai ta di. Ma mu na hinawas palai ta di bileng, pa dile Iudeia. ¹⁹⁻²⁰ Ma be da palim kawase mu, waak mu ra nginarau be aso ing mu na tange. Mu na tange iat mon ira so ing i hanawat ta mu ta ikino pana bung, kinong pata be numu kike ra nianga. No Tanuo metuma nalu hono numu Mama, ikinong i iangianga.

²¹ “Ira tunana di na bala leise ira tasi di waing da ubu bing di. Ma ira mama ta ira bulu, di na gil bileng hobi ta ira nati di. Ma ira bulu di na manga ul ba ta ira nudi mama ma ira nudi makai waing da ubu bing ira nudi mama ma ira nudi makai. ²² Ira turadi bakut di na malentakuane mu ura utagu, sene be nong i tur dades tuk ra haphapatam, God na halon ie. ²³ Ing be di na hague mu tike taman, mu na hilo ter tike mes na taman. Mu hadado baak! Pa mu nale hana bakut baak ta ira tamtaman tane Israel, ma Nong a Turadi ie te hanawat.

10:16 Luk 10:3; Rom 16:19   **10:17** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15   **10:19-20** Jon 14:26   **10:21** Mai 7:6; Matiu 10:35; Mak 13:12; Luk 21:16

²⁴ “Tike bulu na harausur paile tamat ta dur ma no nuno tena harausur. Ma no tultule paile tamat tano nuno watong. ²⁵ I haruat be no bulu na harausur na ngan hoke no nuno tena harausur, ma no tultule hoke no nuno watong. Be di te kilam no watong tano huntunana be aie Belsebul, no sana tanuo, io, ira nuno subulo da manga kilam hagae iat um di.

Waak dait burte ira turadi mon. Dait na burte God.

(Luk 12:2-7)

²⁶ “Io, waak mu burte di ra turadi, kinong aso ing i kakaser ter na tapales, ma aso ing i mun ter na harapuaasa. ²⁷ Ma ing be iou hinawase mu ta tike linge ra kadado, mu na tange ie ra palai. Ma aso ing iou te hamurungo ter mu me, mu na kakongane ra matmatahan na haruat. ²⁸ Waak mu burte dong ing di la ububu bing ira turadi mon, ma pa dile tale ura ububu bing ira tanua mu. Iesene i tahut be mu na burte ne kununuma nalu nong i haruat be na haliare no turadi tikai ma no tanuana naramon tano ula eh. ²⁹ A hansik na barbarat mon i haruat be nu kul ta iruo seek. Iesene paile tale be tikenong na puko napu be ing no numu Mama paile haut. ³⁰ Hokike bileng mu. No numu Mama i manga nunure mu. Ma i palai ter ta mu kinong i nunure bileng ira winawas ta ira pana hi mu ta ira ulu mu. ³¹ Io, waak mu burburut, kinong no numu lon i manga tamat ta ira seek.

10:24 Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20   **10:25** Matiu 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15   **10:26** Mak 4:22; Luk 8:17   **10:28** Jemes 4:12   **10:31** Matiu 6:26

*No num nianga i hamanis no num nurnur.
(Luk 12:8-9)*

³² “Nesi tikenong i hinawas palai ra matmataan ta ira turadi be a nuno iou, io, aiou bileng, ni hinawas palai utana ra matmataan tane Mama ruma ra mawe. ³³ Iesene nesi tikenong i harus leise iou ra matmataan ta ira turadi, io, aiou bileng, ni harus leise ie ra matmataan tane Mama ruma ra mawe.

Dait na lik hatamat Jisas ma waak um ira mes na linge.

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Waak mu lik be iou te hanawat be a malum na kis harbasie ta mu. Pata. Aiou paile hanawat hokike. No nugu hinanawat no burwana ura hinarubu. ³⁵ Aiou te hanawat be ‘no tunana na tur talur no nuno mama, no hinasik bileng, no nuno makai, ma no haine na tur talur no enana.

³⁶ Ma no ebar tike turadi na hanawat mon mekaia tano nuno hatatamana iat.’

³⁷ “Be nesi tikenong, no nuno sinisip ta tike mes i tamat ta ing i sip iou, io, paile haruat be na mur iou. Paile tahut be no nuno sinisip utagu i hansik ta ing i sip no nuno mama, no nuno makai, no nuno bulu na tunana, no nuno hinasik, be nesi bileng. Paile haruat ura murmur iou.

³⁸ Be nesi tikenong paile pusak no nuno kabai ma paile mur iou, paile haruat be ina nugu harwis ie.

³⁹ Nesi tikenong i palim kawase no nuno nilon, na ber tano nuno nilon tutuno. Ma nesi tikenong

i bala leise ter no nuno nilon ura utagu, na hatur kawase no nuno nilon tutuno.

Nesi tikenong i bala leh ira tultule tane Jisas na hatur kawase no puspusno no nuno mangason.

(Mak 9:41)

⁴⁰ “Nesi i bala leh mu, i bala leh iou. Ma nesi i bala leh iou, i bala leh nong ga tule iou ukira.

⁴¹ Nesi i bala leh tike tangetus kinong aie tike tangetus, na hatur kawase ra puspusno no nuno mangason hora tangetus. Ma nesi i bala leh tike ut na takados kinong aie tike ut na takados, na hatur kawase ra puspusno no nuno mangason hora ut na takados. ⁴² Io, mu hadado baak! Be nesi tikenong i hamamo tike maris ma tike gingop na taho maduhan kinong a nugu bulu na harausur ie, io, no puspusno no nuno mangason pai nale panim leh.”

11

Jisas ga pirlet Jon no ut na baptais.

(Luk 7:18-35)

¹ Be Jisas gate hapatam ter no nuno hausur ta ira nuno sangahul ma iruo na bulu na harausur, iga hana leh mekaia ura hausur ma harpir ta ira nudi tamtaman.

²⁻³ Ma ne Jon no ut na baptais ga kis ra hala na harpadano. Ma be iga hadade uta ira pinapalim tane Krai, Jon ga tule a iruo ta ira nuno bulu na harausur iat be dur na tiri Jisas horek: “Augo nong mem la kiskis kawase ie be na hanawat, be mem na kis kawase baak tike mes?”

⁴⁻⁵ Io, Jisas ga balu dur, “Mur na baling, mur na hinawase ne Jon ing mur hadade ma ing mur nes, be *ira pulo di nanaas, ira pengpeng di hanana, dong di sam ra sana minaset ta ira palatamai di, di langalanga, ira talinga ba di hadado, ira minat di lon baling, ma no nianga na harpir utano tahut na hininaawas i hana tupas ira maris.* ⁶ God na idane di ing paile iruo ira nudi lilik utagu.”

⁷ Be ira iruo bulu na harausur tane Jon dur ga hanana leh, Jisas ga hinawase no tamat na matanabar utane Jon horek: “Be mu ga hana ukaia hone Jon utuma ra katano bia, mu ga lik be mu na nes ra so? Mu ga nunure be a mangana turadi so ie. Pai lale kikios lilik hora tingari ing ila ioioh hurbit tano dadaip. ⁸ Ma be mu ga hana ura hadade ie, mu ga nunure ter be pai lale singsige ta bilai na kinasine. Pata. Dong ing di la singsige ira bilai na sigasige ing ira matana i tamat, di la kiskis ta ira hala na watong. ⁹⁻¹⁰ Sene be ing mu ga hana ura nesnes ie, mu ga palai be mu na nes tike tangetus. I tutuno. Iesene i tamat bileng ta ira tangetus, kinong aie mon, ing di ga pakat ira nianga tane God utana, i tange horek, ‘Aiou ni tule no nugu ut na kap nianga menalalie tano num hinanawat, nong na tagure no num ngas.’

¹¹ “Mu hadado baik! Jon no ut na baptais i tamat ta ira turadi bakut ing di ga lon ta ikin ra ula hanuo. Iesene nesi tikenong ta mu i manga hansiksik naramon tano kingdom tane God, i

tamat tane Jon. ¹² Tano bung Jon no ut na baptais ga haburuana no nuno harpir tuk ter katiak, no kingdom tane God ite hananawat ma ra tamat na dades. Ma ira ut na baso di res leh ie. ¹³ Io, ira harkurai tane Moses ma ira nianga ta ira tangetus, di ga hininaawas uta ikino kingdom tuk ter tano pana bung tane Jon. ¹⁴ Ma be ing mu na nurnur ta kike ra hininaawas, io, ina palai ta mu be Jon aie mon ne Elaija nong dait ga kiskis kawase no nuno hinanawat. ¹⁵ Be ing u haruat ura hadade kilam kakarek ra nugu nianga, nu taram ie.

¹⁶ “Be aiou ni ianga harharuat uta ira turadi katiak, iou ni tange hohaam? Io, ni hinawase mu. Di hoke ira not no bulu ing di sip be ira mes na mur di. Di kis hulungan tike katano ma di hartato harbasie ta di horek,

¹⁷ ‘Mem passer no kudu iesene pa mu le mangata; Mem inge marmaris iesene pa mu le suah.’

¹⁸ Hokike iat mon pa di gale laro bileng tane Jon. Be Jon ga hanawat, iga hahal ma pai gale mame ta wain. Kaie, di gom tange hgae ie be, ‘A sana tanuo i sasoh tana.’ ¹⁹ Ma be Nong a Turadi ie ga hanawat, iga iaiaan ma iga mama wain. Ma di ga tange utana be, ‘A tabi tingana ma a ut na minamo ie. Ma a hinsaana di ra ut na kap takis ma ira mes na sakalepwana.” Io, Jisas ga tange baling be, “Di tange hobi iesene aiou tange be ira tintalen ta ira ut na minminanes di na hamanis be no minanes tane God i takados.”

Jisas ga tibe hapenpen di ing pa di gale lilik pukus.

(Luk 10:13-15)

²⁰ Ma ne Jisas ga tibe hapenpen ira tamtaman ing igate gil ira haleng na dades na gingilaan na kinarup kaia ho di, kinong pa di gale lilik pukus. ²¹ Iga tange horek: “Maris ta mu me Korasin, na kabit mu! Maris bileng ta mu me Betsaida, na kabit mu! Be di gor gil ira dades na gingilaan na kinarup kaia Tair ma ne Saidon, hoke iou te gil ta mur ira iruo taman, io, dur gorte lilik pukus. Dur gorte bul haiane ira bilingana put na mol ma dur gorte mormor ma ra tahuna eh ura hamanis be dur te lilik pukus. Iesene pa dur gale gil hobi! ²² Mu hadado baak! God na gil tike tamat na harkurai tane Tair ma ne Saidon tano pana bung na harkurai nong na hanawat namur. Iesene na gil tike tamat na harkurai sakit ta mur Korasin ma ne Betsaida. ²³ Ma mu me Kapeneam, waak mu let ira hinsa mu utuma ra mawe! Mu na hanasur utusu napu ra katano ta ira minat! Be dage gil ira dades na gingilaan na kinarup kaia Sodom hoke iou te gil ta mu, io, igor kis ter iat tuk ter katiak. ²⁴ Mu hadado baak! God na gil tike tamat na harkurai tane Sodom tano pana bung na harkurai nong na hanawat namur. Iesene na gil tike tamat na harkurai sakit ta mu me Kapeneam.”

Dong ing di hamaan ra tirih di na kap ra

sinangeh.

(Luk 10:21-22)

²⁵ Taitus ikino pana bung Jisas ga tange be, “Aiou pirllet ugo Mama, a Watong tuma ra mawe ma kira bileng napu, kinong u ga sie kakarek ra linge ta dong ira ut na minminanes ma u ga hapuasne ta di ing pa dile minanes. ²⁶ Maso, Mama! U ga gil hobi kinong u laro be na ngan hobi.

²⁷ “Mama gate ter leise bakut ira linge tagu. Pata ta nong paile nunure no Natine. No nuno Mama sene mon. Ma pata ta nong paile nunure no nuno Mama, no Natine sene mon, ma di bileng ing no Natine i ura hapuasne ie ta di.

²⁸ Mu bakut ing i ubal mu ira tirih na kinakap, mu hilo ukira ho iou, ma ni hasangeh mu. ²⁹ Mu na kap leh no nugu kiip ma mu nage kap hausur tagu, kinong iou tike matien na turadi ma iou hanapu bileng iou. Ma mu na hatur kawase ra sinangeh ta ira numu kudulena nilon. ³⁰ I tahut be mu na gil hobi kinong no nugu kiip i malus ma no nugu kinakap paile tirih.”

12

Jisas i tamat tano Bung na Sinangeh.

(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Tike Bung na Sinangeh Jisas ma ira nuno bulu na harausur di ga hanana nalamina tano lalong na wit. Ma ira nuno bulu na harausur di ga taburungan, di gom rarus ari pat na wit, ma

---

11:25 1 Korin 1:26-29
Pilipai 2:9; Jon 1:18; 10:15

11:27 Matiu 28:18; Jon 3:35; 17:2;
11:28 Jer 31:25   **11:30** 1 Jon 5:3

12:1 Lo 23:25

di gom enen. ² Be ira Parisi di ga nes hobi, di ga tange tane Jisas, “Nes baak! Ira num bulu na harausur di lake no harkurai utano Bung na Sinangeh.”

³ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Mu gate was ter ing Dawit ga gil, ing iga taburungan, di ma ira nuno harwis. ⁴ Io, Dawit ga lala tano hala tane God ma di ma ira nuno harwis di ga en no beret di gate tabar God ma ie. No harkurai i tange be ira pris sene mon, di na en ikino beret, ma ira mes pata. ⁵ Iesene mu gate was ter ira harkurai tane Moses. Ma kike ra harkurai i hamanis uta ira pinapalim ta ira pris naramon tano tamat na hala na lotu. Be ing di gil ira nudi pinapalim tano Bung na Sinangeh i hoke be di la kutkutus no harkurai tano Bung na Sinangeh. Iesene pata tikenong na lik be di gil tike sasana. ⁶ Aiou tange ta mu, tike turadi kira i tamat tano tamat na hala na lotu. ⁷ No nianga tane God i tange be, *‘Aiou sip be mu na marse ira turadi. Ma ing be pa mu le gil hobi, iou paile manga sip be mu na hartabar utuma ho iou.’* Be mu ira Parisi nage palai tano pipilaina ta ikin ra nianga, pa mu gorle tibe hapenpen di ing pa dile gil tike sasana. ⁸ Io, Nong a Turadi ie i kure no Bung na Sinangeh.”

I haruat be da gil ra tahut tano Bung na Sinangeh.

(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Io, Jisas ga hana talur ikino katano, igom hana lala ter tano nudi hala na lotu ira Iudeia.

¹⁰ Ma tike turadi ga luma mat ga kis ter kaia. Ari di ga kis ter bileng kaia ing di ga sip be di na tung Jisas. Io kaie, di gom tiri ie horek: “I takados be da halangalanga ira ina minaset tano Bung na Sinangeh be pata?”

¹¹ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Be tikenong a nuno tike me i puko sur tike lulur ra Bung na Sinangeh, a tutuno be na hana iat ma nage kap haut leh ie. ¹² Mu palai be tano sinisip tane God, mu manga tamat ta ira me. Io kaie, i takados be da gil ira tahut na pinapalim tano Bung na Sinangeh.”

¹³ Ma ne Jisas ga tange um tano luma mat, “Tuluse no lumam!” Iga tule ise ie, igom tahut baling honong tike mes na lumana. ¹⁴ Iesene ira Parisi di ga sur leh tano hala na lotu ta di ra Iudeia, di gom wowor tikai be di na ubu bing Jisas hohaam.

God ga gilamis Jisas be aie no nuno tahut na tultule.

¹⁵ Be Jisas ga palai ta ira lilik ta di ra Parisi, iga hana talur ikino taman. Ma a haleng di ga mur ie, igom halangalanga ira nudi ina minaset.

¹⁶ Ma iga hakatom di be pa di nale hinawase ta tikenong be nesi ie. ¹⁷ Kike ra linge ga hanawat ura hatutuno no nianga nong God ga tange tano tangetus Aisaia horek:

¹⁸ “No nugu tultule ikin, nong iou ga gilamis ie. Aiou manga sip ie ma iou laro utana. Aiou ni bul no tanuagu tana,

ma ina harpir tano nugu taktakados na lilik ta
ira huntunana bakut tano ula hanuo.

¹⁹ Pai nale hargor ma tikenong. Pai nale kakongane hanana.

Pai nale iangianga nalu ta ira matanabar ta ira ngas.

²⁰ Na marse ira maris,
ma pai nale hgae ira malalona,
tuk ter be no nugu taktakados na barangang.

²¹ Ma ira huntunana bakut tano ula hanuo, di na so ira nudi lilik tana be na tabar di ma ira bilai na haridan.”

Jisas ga hamanis be pai gale tule hasur leise ira sana tanuo ma no dades tane Satan.

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² Ma di ga lamus hawat tike tunana ukaia hone Jisas. A pulo ie ma a ngulo bileng ie kinong a sana tanuo gate sasoh tana. Ma ne Jisas ga halangalanga ie, kaie igom ianga ma iga nanaas baling. ²³ Ma ira turadi di ga karup ma di ga tange be, “Pata be no tubu ne Dawit dak ikin?”

²⁴ Iesene be ira Parisi di ga hadade hobi, di ga tange, “Jisas i haruat mon ura tultule hasur leise ira sana tanuo kinong Belsebul no watong ta di ra sana tanuo te ter ra dades tana, kaie ige gilgil hobi.”

²⁵ Io, Jisas ga nunure ira nudi lilik, igom tange ta di ira Parisi horek: “Be tike huntunana paille tur tikai, tari mes di na hamau no taman. Ma be tike taman be tike hatatamana, be pa dile tur tikai, pa di nale tur dades. ²⁶ Be Satan i tule hasur leise habaling Satan, no nuno huntunana

paile tur tikai. Io, ina puko. ²⁷ Mu tange be iou tule hasur leise ira sana tanuo ma no dades tane Belsebul. Be i tutuno, hokike mon bileng mu. Ira numu turadi di la kapkap dades bileng mekaia hone Belsebul, ura tultule hasur leise ira sana tanuo. Io, ira numu turadi iat, di hamanis be ira numu lilik paile takados kinong di bileng di gil hobi. ²⁸ Ma sene be iou tule hasur leise ira sana tanuo ma ra dades tano Tanuo tane God, io, i hamanis be no pana bung tano kingdom tane God te hana tupas mu.

²⁹ “Pata ta tikenong na lala tano ngasiana no ut na baso ma ina kuman ta linge, ing be paile huna kubus kawase ie. Ma namur um, na kukuman naramon tano nuno hala.

³⁰ “Be tikenong paile nugu harwis ie, i malok tagu. Ma be tikenong paile harahut iou, i hagae iou. ³¹ Ma ta kike ra numu nianga, iou tange be, God na lik luban leise ira sasana ta ira matanabar, ma be di na ianga hagae ta tikenong, na lik luban leise ikinong bileng. Iesene nong i ianga hagae no Halhaaliena Tanuo, God pai nale lik luban leise ikino sasana. ³² Nesi nong na ianga hagae Nong a Turadi ie, ikino sasana God na lik luban leise. Iesene be nesi nong na ianga hagae no Halhaaliena Tanuo, God pai nale lik luban leise ikino sasana, ta ikin ra lon ma namur bileng.

³³ “Ira tintalen ta ira turadi i ngan mon hora dahe. Airuo mangana dahe mon. Nong i bilai i huei ira bilai na puspugno, ma nong i sana i huei

---

12:28 Apostolo 10:38; 1 Jon 3:8   **12:30** Mak 9:40; Luk 9:50

12:31 Hiebru 6:4-6   **12:33** Matiu 7:16-20

ira sana puspugno. Io kaie, da nes kilam ira dahe ta ira hunuei idi. ³⁴ Mu hora sana si. Paile haruat be mu na tange ra bilai na nianga kinong a sana turadi mu. Ma ta nong na tange ira linge nong no tingana i hung ter me. ³⁵ No tahut na turadi i tange ira bilai na linge ing i hung ter tano nuno nilon. Ma no sana turadi i tange ira sana linge ing i hung ter tano nuno nilon bileng. ³⁶ Iesene, na tutuno ta mu, be ira nianga bia bakut ing ira turadi di tange, God na kure di urie tano bung na harkurai. ³⁷ Io, God na kure ugo ta ira num nianga, ma ina tange tam be nu langalanga be nu kap no num ngunngutaan tano harkurai.”

Jisas ga tibe hapenpen dong ing di ga manga sana.

(Mak 8:11-12; Luk 11:24-26,29-32)

³⁸ Ma namur, ari ta ira Parisi ma ari ta ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses, di ga tange tane Jisas be, “Tena harausur, mem sip be nu gil tike hakilang ura hamanis ta mem be God i tule ugo be pata.”

³⁹ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Taitus karek ra pana bung, ira matanabar di sip be ni gil tike hakilang kinong di la tutur talur God ma di manga sana. Iesene pa di nale nes ta hakilang. Di na nes sene mon no hakilang tane Iona no tangetus. ⁴⁰ Io, Iona ga kis tano tingana no tamat na aen aitul a bung. Hokike iat mon, Nong a Turadi ie na kis tano tingana no pu aitul a bung bileng. ⁴¹ Tano bung na harkurai, ira matanabar

---

12:34 Matiu 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:45   **12:38** Matiu 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30   **12:39** Matiu 16:4; Mak 8:12   **12:40** Jna 1:17

12:41 Jna 3:5

me Ninewe di na tibe hapenpen mu kinong di ga lilik pukus ta ira harpir tane Iona. Ma iou tange ta mu, tike turadi i tamat ta dur ma ne Iona irek. ⁴² Ma ta ikino bung na harkurai, no kwin me Siba bileng na tibe hapenpen mu kinong iga hanawat me tapa sakit ura hadade no minminanes tane Solomon. Ma iou tange ta mu, tike turadi i tamat ta dur ma ne Solomon irek.

⁴³ “Be tike sana tanuo i sur leh tike turadi, i hana hurbit ta ira masmasana katano ta ira katano bia, ura sinangeh, sene be i nanaas puo. ⁴⁴ Io, i lik horek: ‘Aiou ni tapukus baling ter tano ngasiagu.’ Ma be i hanawat ukaia, i nes be pata tari kaia ma i taguro ter be na lala baling. ⁴⁵ Io i hana, i a lamus habaling a liman ma iruo na mes na sana tanuo, di manga sana tana. Ma di lala kaia ma di ge kis um kaia. Ma no nilon um ta ikino turadi na manga sana ta ing menalalie. Na ngan bileng hobi ta ira sana matanabar ta ikin ra pana bung.”

*Ira hinsaane Jisas tutuno
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Ma be Jisas ga iangianga baak tano tamat na matanabar, io, no nuno makai ma ira tesne di ga tur ter nataman. Di ga sip be di na ianga ma ie. ⁴⁷ Ma tikenong ga hinawase ie be, “No num makai ma ira tasim di tur ter nataman. Ma di sip be di na wor ma ugo.”

⁴⁸ Ma ne Jisas balik ga balu ie, “Aiou ni hinawase mu be nesi no nugu makai ma ira tasigu.” ⁴⁹ Iga tulus ira nuno bulu na harausur,

ma igom tange, “Di kikina ira nugu makai ma ira tasigu. ⁵⁰ Io, be nesi tikenong ila murmur ira sinisip tano nugu Mama ruma ra mawe, ikinong a tasigu, a hainigu, be a nugu makai ie.”

13

*No nianga harharuat utano ut na sinso.
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Taitus ikino bung at mon Jisas ga hana talur no hala, io, iga kis ter ra hena no tamat na taho kis. ² Io, a tamat na matanabar di ga hana hulungan luhutane ie, kaie Jisas gom kis hut tike mon kaia na taho. Ma ira matanabar di ga kis tano gagenah taho. ³ Io, iga hinawase di a haleng na linge ma ra nianga harharuat ma iga tange, “Tike ut na sinso ga hana be na so ira nuno pat na dahe. ⁴ Be iga isise harbasiane ira pat na dahe, ari ga puko ter tano ngas ma ira mon di ga en bakut leise. ⁵ Ari patna bileng ga puko ter ra ula hothot ing paile haleng ira pu kaia. Di ga kubur haiyah kinong pai gale haleng ira pu. ⁶ Be no kasasa ga taman tut huat iga rang bing di kinong ira bolbol ta di pai gale manga hanasur. ⁷ Ari patna bileng ga puko ter nalamina ta ira kuikui kaie igom lul burung di. ⁸ Ari patna bileng ga puko ter ta ira bilai na pu. Di ga tamat ma di ga huei. Ari ga huei aitul a sangahul na patna, ari limliman ma tike na sangahul na patna, ma ari maarmaar. ⁹ Be ing u haruat ura hadade kilam ikin, nu taram ie.”

A burwana be Jisas git tangtange ira nianga harharuat.

(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Ma ira nuno bulu na harausur di ga hana tupas Jisas, di gom tiri ie be, “Ura biha kike u la iangianga ta di ra matanabar ma ra nianga harharuat?”

¹¹ Io, iga balu di, “Aiou te hapuasne ta mu utano kingdom tane God. Iga susuhai nalalie, sene iou te hapuasne um ie ta mu. Iesene aiou paile hapuasne ta di ira mes. ¹² Nesi nong i palai ta ira nugu nianga, God na manga hapalaine ter tana, ma ina manga palai sakit. Ma be nesi nong tada palpalai kanaia tana, God na kap leise bakut iat tana. ¹³ Aiou ianga ma di ma ra nianga harharuat kinong di nesnes, sene be pa dile nes kilam. Ma di hadade, sene be pa dile hadade kilam. ¹⁴ Io, kaie di hatutuno no nianga tano tangetus Aisaia i tange horek,

‘Mu na hadade, sene be pa mu nale hadade kilam;

Mu na nesnes, sene be pa mu nale nes kilam.

¹⁵ Na ngan hobi kinong i dades ira tinga di kikina ra matanabar.

Di malok be di na hadado,
ma di malok bileng be di na nes.

Di nahula nes kilam ma ira mata di,
ma di nahula hadade kilam ma ira talinga di,
ma di nahula nunure kilam ta ira tinga di,
ma di nage tahurus ma nige halon di.’

¹⁶ Iesene no haridan na kis ta mu kinong mu nes kilam ma ira mata mu, ma mu hadade kilam ma ira talinga mu. ¹⁷ Io, mu hadado baak! A haleng na tangetus ma a haleng na ut na takados bileng, di ga manga sip be di na nes kakarek mu te nes. Iesene pa di gale nes. Ma di ga manga sip bileng be di na hadade karek mu te hadade. Iesene pa di gale hadade.

Jisas ga hapalaine no nianga harharuat utano ut na sinso.

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ “Io, mu na hadade no pipilaina tano nianga harharuat utano ut na sinso. I horek. ¹⁹ Nesi nong i hadade no hininaawas tano kingdom tane God, ma paile palai tana, no Ut na Sana na hanawat ma ina kap leise ira nianga tano nuno lilik. Ikin ra turadi i haruat ma kike ra pat na dahe ga puko ter tano ngas. ²⁰ Ma nong i hadade no hininaawas ma i kap haiane mon ma ra gungunuama na ngan ho ikin ra turadi i haruat ma kike ga puko ter ra ula hothot. ²¹ Iesene be no nianga paile darong, paile tur lawas. Ing be ira harubaal i ubal ie ma i kap ngunungut kinong igate kap no hininaawas, na puko haiiah leh. ²² Ma tike mes na turadi na ngan hokike ga puko ter nalamina ta ira kuikui. Aie nong i hadade ira nianga, iesene i ngaangel uta ikin ra nilon ma i manga sip ra kinkinis na watong. Karek ra linge na burung no hininaawas ma pai nale tahuat timaan. ²³ Iesene no turadi nong i hadade kilam no hininaawas i haruat ma kike ga puko ter tano

bilai na pu. Io, ina tahuat timaan hora pat na dahe ing di huei aitul a sangahul na patna, a limliman ma tike na sangahul na patna, ma ari maarmaar.”

No nianga harharuat uta ira pito ma no bilai na nian.

²⁴ Io, Jisas ga hinawase habaling di tike mes na nianga harharuat. “No kingdom tane God i haruat ma tike turadi nong i so ira bilai na pat na dahe tano nuno lalong. Ma ikino mangana nian i nanaas haruat ma ira pito. ²⁵ Io, be ing di bakut di gate kubabo, no ebar ga hanawat, igom so ira puspusna pito nalamin ta ira bilai na nian, ma igom hana leh. ²⁶ Ma ira tahut na nian ma ira pito di ga kubur tikai. Ma pa di gale haruat ura nesnes kilam no nian ma no pito. Sene be ing iga mon puspusno um, kaie di gom tur leh ura nesnes kilam um ira pito.

²⁷ “Io, ira tultule tano ut na balaura lalong, di ga hana tupas ie, di gom tange tana, ‘Numem tamat, dait ga so ira bilai na pat na dahe kaia tano num lalong. I ngan hohaam be ira sana pito di kubur bileng kaia?’

²⁸ “Iga balu di be, ‘Taitus nong i ura hinara-gawai tagu ga gil kike.’

“Ma ira tultule di ga tiri ie be, ‘U sip be mem na ragat leise?’

²⁹ “Iga balu di be, ‘Pata, kinong mu nahula ragat pakur ma ira tahut na nian. ³⁰ Waak ter dur bakut tuk be ira bilai na nian na matuko. Taitus ikino pana bung iou ni tange ta ira ut na kinkilaan be di na huna ragat leise ira pito. Di na pise ira pito ura isise ter ra ula eh, ma ira tahut

na nian di na kil hulungan ukaia tano nugu ula hator.’

No pat na dahe ma no is.

(Mak 4:30-34; Luk 13:18-21)

³¹ “Ma no kingdom tane God i haruat ma tike pat na dahe nong tike turadi i so ie tano nuno lalong. ³² A tutuno be i hansik ta ira pat na dahe bakut, iesene namur be ing ite kubur i tamat ta ira humangana dahe na nian dait la sooso. Kaie, ira mon di hanawat, di gil ira nudi pawas ta ira singarna.”

³³ Ma ne Jisas ga hinawase habaling di ma tike nianga harharuat, igom tange, “No kingdom tane God i haruat ma tike haine ga kap leh ira is, igom bul ie naramon tano tamat na hunghung na palawa tuk gom lalet bakut.”

³⁴ Taitus kakarek bakut ra linge Jisas ga hinawase no tamat na matanabar ma ra nianga harharuat. Ira pana bakut ing be iga hinawase di ta tike linge iga ianga ta di ma ra nianga harharuat. ³⁵ Ikin ga hatutuno no nianga no tangetus ga tange horek, “Aiou ni ianga ta di ma ra nianga harharuat, ma iou ni hinawase di ta ira linge ga susuhai ter metua leh tano hakhakisi tano ula hanuo.”

No nianga palai utano pito ma ira bilai na pat na dahe.

³⁶ Jisas ga hana sukun um no tamat na matanabar, igom hana lala tano hala. Ma ira nuno bulu na harausur di ga hana tupas ie, di gom tange

tana, “Nu pales ter ta mem no pipilaina no pito naramon tano lalong.”

³⁷ Ma ne Jisas ga balu di, “Nong ga so ira bilai na pat na dahe, aie Nong a Turadi ie. ³⁸ No lalong, ikin ra ula hanuo. Ira bilai na pat na dahe, di ira turadi ing di na salo tano kingdom tane God. Ira pito, di ira turadi tano Ut na Sana. ³⁹ No nudi ebar nong ga so kike ra pito, ne Satan. No pana bung na matmatuko, aie no haphapatam tano ula hanuo. Ma ira ut na kinkilaan, di ira angelo.

⁴⁰ “No haphapatam tano ula hanuo na ngan hoke be di ragat leise ira pito, di ge ise ter ra ula eh. ⁴¹ Nong a Turadi ie na tule ira nuno angelo ma di na ragat leise ira linge i hatawat ira sana tintalen, ma ira ut na sana bileng. ⁴² Ma ira angelo di na ise ter di tano mamahien tano ula eh. Taitus ikino katano di na susuah ma di na hatagiris na ngise. ⁴³ Ma ta ikino pana bung ira ut na takados ing di na kis tano kingdom tano nudi Mama, di na papaso hono kasasa. Be ing u haruat ura hadade kilam ikin, nu taram ie.

No bilai na linge di ga sie ie, no tulur a kalagi ma no ubane.

⁴⁴ “Io, no kingdom tane God i haruat ma tike turadi i nes leh tike bilai na linge di ga sie ter ie ta tike katano pu. Ma no matana i manga tamat sakit. I sie hakase ie, ma i hana leh ma ra gungunuama. Io, i suhurane bakut ira nuno linge, i baling ukaia, ma i kul ikino katano pu.

⁴⁵ “Ma no kingdom tane God i haruat bileng tike ut na kunkulaan i naanaas ta ira bilai na tultur a kalagi. ⁴⁶ Ma be i nes leh tike bilai sakit, i suhurane bakut ira nuno linge, ma i kul leh ikino tultur a kalagi.

⁴⁷ “Ma no kingdom tane God i haruat baling ma tike ubane di ga ise ie tano tes. Di gom soh ira mangamangana aen tana. ⁴⁸ Ma be iga bukas, di ga sel haut ie utuma na waseser. Di gom kis ura gilgilamis leh ira bilai na aen utuma ta ira raat. Ma ira sana aen di ga kap leise. ⁴⁹ No haphapatam tano ula hanuo na ngan hobi. Ira angelo di na hanawat ma di na gilamis harbasiane ira ut na takados ma ira ut na sana. ⁵⁰ Ma di na kap leise ira ut na sana utuma naramon tano mamahien na eh. Ma kaia, di na susuah ma di na hatagiris na ngise.”

⁵¹ Ma ne Jisas ga tiri, “Mu palai ta kike ra linge?”

Ma di ga balu ie be, “Maso!”

⁵² Io, iga tange ta di, “Io, kakarek, ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ing di te kap usurane bileng ira harausur tano kingdom tane God, di haruat ma tike watong nong i kure no nuno huntunana. Ma ikino watong na palai be na hausur no nuno huntunana ma ira tuarena tintalen ing di bilai, ma ira sigarna bileng ing di bilai.”

No tangetus Jisas, pa di gale ru ie tano nuno taman iat.

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Io, be Jisas ga hapatam ira nuno nianga harharuat, iga hana leh mekaia. ⁵⁴ Ma iga hanawat tano nuno taman iat. Io, iga tur leh ura hausur di ira matanabar naramon tano nudi hala na lotu. Ma di ga manga karup tana, di gom tiri, “Ikin ra turadi i kap karek ra minminanes ma karek ra dades na gingilaan na kinarup meha? Pa dait le palai tutuno iat ta dahine! ⁵⁵ Aie mon no natine no ut na pakila hala. Ma no nuno makai, ne Maria. Ma ira tesne, ne Jemes, Iosep, Simon, ma ne Iudas. ⁵⁶ Ma ira hainine bakut karek ma dait. Io, i kap tutuno iat meha karek ra linge?” ⁵⁷ Ma di ga malok leise ie.

Ma ne Jisas ga tange ta di, “I tutuno sakit be mu na ru ira tangetus ta ira mes na taman. Iesene pa mu nale ru ie be aie mekira, ma be mu mon tike hatatamana.”

⁵⁸ Ma iga gil mon a bar nong ta ira dades na gingilaan na kinarup kaia kinong pa di gale nurnur tana.

14

Herot ga lik be Jisas iat mon ne Jon nong igate kut do ie.

(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ Taitus ikino pana bung Herot, nong ga kure ter no katano Galili, ga hadade ra hininaawas utane Jisas. ² Ma iga tange ta ira nuno tultule be, “Jon no ut na baptais mon ikinong ne Jisas. Ite tut hut sukun ra minat ma i lon baling. Ikarek no burwana ige gilgil ira dades na gingilaan na kinarup.”

³ Io, Herot no king ga tange hobi kinong menatidih igate tule ari turadi ura palpalim kawase ne Jon. Di ga kubus ie, di gom bul ie ra hala na harpadano ura utane Herodies no haine tane Herot. Io, nalalie Herodies ga tole te baak Pilip, no tesne Herot. ⁴ Ma ne Herot ga bul Jon ra hala na harpadano kinong Jon git tangtange ter tana be, "Paile takados be u te tole Herodies!" ⁵ Io, Herot ga ura ububu bing ne Jon iesene iga burte ira matanabar kinong di git kilkilam ie be a tangetus.

⁶⁻⁷ Io, ma namur, Herot ga gil tike nian na hakilang tano nuno bung na kinakaho. Ma no hinasik tane Herodies ga hamangate Herot ma ira nuno wasire. Ma iga manga halaro Herot, kaie Herot gom gil tike kunubus, igom sasalim be na tabar ie ma ta so ing i sip. ⁸ Ma no nuno makai, Herodies, ga sip be da ubu bing Jon, kaie igom pir ter no nuno hinasik be na saring no ulu ne Jon. Io, no bulahine ga tange tane Herot no king be, "Aiou sip be nu ter tagu no ulune Jon no ut na baptais naramon tike pelet!" ⁹ Be ne Herot ga hadade ie iga tapunuk iesene iga lik hadades no nuno sinsalim ta ira matmataan ta dong ra wasire. ¹⁰ Ma iga hartule be da gil hobi. Ma di ga kut do leh no ulune Jon mekaia ra hala na harpadano. ¹¹ Di ga kap hawat no uluno naramon tike pelet, di gom ter ie tano bulahine. Ma no bulahine balik ga ter ie tano nuno makai. ¹² Ma ira bulu na harausur tane Jon, di ga kap leh no palatamaine Jon ma di gom bus ie. Namur um

di ga hana, di gom hinawase Jisas.

Jisas ga tabar ira liman na arip.

(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ Ma be ne Jisas ga hadade be Jon gate mat, iga hana leh mekaia tikai ma ira nuno bulu na harausur. Ma di ga hana sene leh tike mon utuma tike katano i kapkapana. Iesene be ira matanabar di ga hadade hobi, di ga hana leh mekaia ta ira nudi taman. Ma di ga mur ngas leh ura murmur Jisas. ¹⁴ Be ne Jisas ga sapa iga nes a haleng na matanabar sakit, igom manga marmaris uta di, ma iga halangalanga ira ina minaset.

¹⁵ Be igate matmatarahien, ira nuno bulu na harausur di ga hanawat ter tana ma di ga tange, “Ite manga matmatarahien tuoi um ma dait kis ter um nalamin. Tule ise ira matanabar waing di na hana ta ira taman i hutate, ma di na kul adi ta nian.”

¹⁶ Io, Jisas ga balu di, “Di na hana leh urah? Mu iat, mu na tabar di.”

¹⁷ Ma di ga balu ie, “A liman na katano beret ma airuo aen mon karek.”

¹⁸ Jisas ga tange ta di, “Mu kap hawat ukira ho iou.” ¹⁹ Io, Jisas ga tange ta ira haleng na matanabar be di na kis napu. Iga kap leh ira liman na katano beret ma ira iruo aen, igom tadeng utuma ra mawe, ma iga sasaring uta ira nian. Iga pidik ira beret, igom ter ta ira bulu na harausur, ma di gom palau ira matanabar.

²⁰ Di bakut di ga ian, di gom hahos. Ma ira bulu

na harausur di ga sangan hahung ra sangahul ma iruo na kalot ta ira subanaa di. ²¹ Io, di ga was sene leh mon ira tunana nalamin ta ira matanabar bakut ing di ga ian. Ma ira tunana di ga haruat ma ra liman na arip. Pa di gale was um ira haine ma ira not no bulu.

Jisas ga hana tano ula taho.
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)

²² Taitus ikino bung at mon Jisas ga tange ta ira nuno bulu na harausur be di na lie tana tike mon utua tike palpal tano tamat na taho kis, ma ina tule leise baak ira matanabar. ²³ Be igate tule leise ter ira matanabar, iga hanahut sene utuma ra uladih ura sinsaring. Be igate kankadado tuoi um, aie sene um ga kis ter. ²⁴ Iesene no mon tuoi um gate hana tapa tano waseser. Ma ira paananoh ga isise hurbitane ie kinong ira nuno bulu na harausur di ga haluso harso ma no dadeh.

²⁵ Io, kaia dak ra aihet na kareka ra malane Jisas ga hanawat ter ta di. Iga hanana mon tano ula taho. ²⁶ Be ira nuno bulu na harausur di ga nes ie ga hanana tano ula taho di ga manga burut, di gom tangtange be, "A tanuo ie!" Ma di ga kup na bunurut.

²⁷ Iesene kaie iat mon Jisas ga habalaraan di ma iga tange, "Aiou mon! Waak mu ra bunurut!"

²⁸ Ma ne Pita ga balu ie, "Nugu Watong, ing be augo tutuno iat, nu tange tagu be ni hana ukatika ho ugo tano ula taho."

²⁹ Ma ne Jisas ga tange, “Kaia! Hilo!” Io, Pita ga hanasur tano mon, igom hana tano ula taho ukaia hone Jisas. ³⁰ Iesene be iga nes no dadeh, iga burut, igom ura ruruh. Io, iga kakongane ukaia hone Jisas be, “Nugu Watong, halon iou!”

³¹ Kaie at mon Jisas ga sasangaho, igom palim leh no lumana. Ma iga tange tane Pita, “Paile tur dades no num nurnur. Waak u lilik iriruo.”

³² Ma be dur ga karwas lala ter tano mon, io, no dadeh ga pataam hatikai. ³³ Ma di bakut kaia tano mon, di ga lotu tupas ie, di gom tange be, “Augo tutuno iat mon no Natine God!”

Jisas ga halon a haleng na ina minaset ra katano Genasaret.

(Mak 6:53-56)

³⁴ Be di ga balos no tamat na taho kis, di gom hanawat ter tano katano Genasaret. ³⁵ Ma be ira turadi mekaia, di ga nes kilam Jisas, di ga hilo harbasie ter ta ira taman hutate. Ma di ga kap hawat ira ina minaset ukaia hone Jisas. ³⁶ Ma di ga ianga marmaris ter tane Jisas be dong ra ina minaset di na sigire mon no ngus na sigasige tana. Ma di bakut ing di ga sigire ie, ira nudi minaset ga pataam.

15

Ira linge tutuno ing na hgae tikenong kaie inage sana.

(Mak 7:1-23)

¹⁻² Io, ari Parisi ma ari tena harausur ta ira harkurai tane Moses di ga hanawat metuma

Ierusalem, di gom hana ukaia hone Jisas, ma di gom tange be, "Paile tahut be dong ra num bulu na harausur di hgae ira tintalen ira hintubu dait ga ter ta dait. Nes baak! Pa dile taptapir menalalie be di na ian!"

³ Ma ne Jisas ga tange balik ta di, "Paile tahut be mu lake ira harkurai tane God uta ira tintalen ta ira hintubu mu. ⁴ Aiou te tange hobi ta mu kinong God ga tange be, '*Ru no num mama ma no num makai*' ma '*Nesi i ianga hgae no nuno mama be no nuno makai, mu na ubu bing ie.*'

⁵ Iesene mu la tangtange be tike turadi a nuno mon linge i tale be na harahut no nuno mama ma no nuno makai me, i tale bileng be na tange horek: '*Aiou te ter ikin ukaia hone God. Paile tale be ni ter ie tam ura harahut ugo.*' ⁶ Ma be ing mu lik hobi, i nanaas be mu tingtigel ikino turadi be pai nale ruru iat um no nuno mama. Be mu tange hobi, mu kap leise ira dades ta ira nianga tane God uta ira tintalen ta ira hintubu mu. ⁷ A ut na harababo mu! No tangetus Aisaia ga tange ra tutuno uta mu horek be iga pakat ikin ra nianga tane God. Ma ne God ga tange be, ⁸ '*Ikin ra matanabar di ru iou ma ra ho di mon, iesene ira nudi nilon, pa dile ter tagu.*

⁹ Di la lotu bia hanana mon tagu, kinong ira harkurai tane Moses ira turadi mon i bul, di hausur balik ine hoke be tane God.' "

¹⁰ Ma ne Jisas ga tato hulungan no tamat na matanabar, igom tange ta di, "Mu hadado! Aiou sip be mu na palai! ¹¹ Ira mangana linge

tikenong i en paile tale be na hague ie kaie no turadi nage sana. Sene be ira linge i hanasur metuma naramon tana na hague ie nage sana.”

¹² Io, ira nuno bulu na harausur di ga hana tupas muk ie, di gom tiri ie, “U palai ter be ira Parisi di bala ngungut be di hadade kike u tange?”

¹³ Ma ne Jisas ga balu di horek: “Di haruat ma ira linge i kubur naramon tano lalong ing no nugu Mama ruma ra mawe pai gale so. Da ragat bakut leise di. ¹⁴ Waak leise um di! Di haruat ma ira pulo na lilie. Ma be tike pulo i sel tike pulo bileng, dur bakut, dur na puko ta tike tungtung.”

¹⁵ Ma ne Pita ga tange tana, “Nu pales no pipilaina no nianga harharuat ta mem.”

¹⁶ Io, Jisas ga tange ta di, “Dong ra matanabar pa dile palai, ma hohaam be mu bileng, pa mu le palai? ¹⁷ Pa mu le palai iat baak be ira nian ing mu la enen, ila hanana ter ta ira tinga mu ma ina hanasur baling? ¹⁸ Iesene ira linge tikenong na tange, i sur leh tano katine. Ma kike, kaie, na hague tike turadi. ¹⁹ I tutuno, kinong metuma tano katine ira sasana ila hananawat. Ma kike ra sana horek. Na mon sana lilik ma ina harubu bingibing bia bileng. Ma ina noh ma tike haine gar na mes. Ma dong ra laala di na gil hobi bileng. Na kukuman, na hinawas harabota, ma ina ianga hague tikenong. ²⁰ Karek ra sana tintalen, di hague no turadi ige sana. Iesene be tikenong pai nale taptapir menalalie be na ian, pata ta linge. Pai nale hague no nuno nilon.”

Tike haine paile Iudeia iesene Jisas ga halon no natine kinong ga nurnur.

(Mak 7:24-30)

²¹ Io, Jisas ga hana leh mekaia ma iga hana tano katano ta ira iruo taman, Tair ma ne Saidon.

²² Ma tike haine mekaia ta ikino katano, tano huno me Kena, ma paile Iudeia ie, iga hanawat ter tane Jisas. Io, iga hanawat, igom kakongane horek: “No Watong, no tubune Dawit, nu marse iou! A sana tanuo te sasoh tano nugu hinasik ma i manga hagae ie.”

²³ Ma ne Jisas pai gale balu ie. Kaie, ira nuno bulu na harausur di ga hanawat ukaia ho ie, di gom tange be, “Nu tule leise no haine kinong i kakongane mur hanane dait.”

²⁴ Io, Jisas ga tange ta di, “No nugu Mama ga tule sene mon iou uta mu ira Iudeia, ing mu ngan hora sipsip di rara. Pai gale tule iou ta di ra mes na turadi ing pa dile Iudeia.”

²⁵ Ma no haine ga hanawat, igom saga bukunkek menalalie tana, ma igom tange, “No Watong, aiou sip be nu harahut iou!”

²⁶ Io, Jisas ga tange tana, “Paile tahut be da ise tabar ira pep ma ira nian adi ra bulu.”

²⁷ Ma no haine ga tange, “Maso, no Watong! Iesene ira pep iat mon bileng, di la enen ira petna ing ila pukpuko sur metuma tano teol na nian ta di ing a nudi ira pep.”

²⁸ Io, Jisas ga balu ie be, “Augo tike haine i manga tamat no num nurnur. Nu hatur kawase hoke u te saring.” Io, ta ikino pana bung iat mon no nuno hinasik ga langalanga muk.

Jisas ga halangalanga a haleng na ina minaset.

²⁹ Jisas ga hana leh mekaia, igom hanana tano gagene no tamat na taho kis Galili. Io, iga hanahut utuma ra uladih, igom kis kaia. ³⁰ Ma a haleng na matanabar sakit di ga hanawat ukaia ho ie, di gom kap hawat ira pengpeng, ira pulo, ma tari bileng ing iga mat ira tamtaba di. Di ga lamus hawat bileng ira ngulo ma a haleng na mes na ina minaset. Di ga bul ira ina minaset kaia ra matmatahan tane Jisas ma ne Jisas ga halangalanga di. ³¹ Ma ira matanabar di ga karup ing di ga nes ira ngulo di ga ianga, ira pengpeng di ga hanana, ira pulo di ga nanaas, ma dong di la kaskase di ga langalanga bileng. Ma ira matanabar di ga pirlet no God gar na Israel.

Jisas ga tabar ira aihet na arip.

(Mak 8:1-10)

³² Io, Jisas ga tato leh ira nuno bulu na harausur, igom tange ta di, "Aiou manga marmaris uta ikin ra matanabar. Di te kis tikai ma iou aitul a bung ma pata um adi ta nian. Aiou paile sip be ni tule ise di ma di taburungan ter. Di nahula mat kalo ura adi tari na ngas.

³³ Ma ira nuno bulu na harausur di ga tange balik tana be, "Pa dait le tale be dait na silihe leh ta nian i haruat ma ikin ra tamat na matanabar sakit. A hurlamin kakarek."

³⁴ Ma ne Jisas ga tiri di be, "Aise katano beret kike ho mu?"

Di ga balu ie, "A liman ma iruo na katano ma a bar hana not no aen."

³⁵ Io, Jisas ga tange ta ira matanabar be di na kis napu. ³⁶ Ma be igate kap leh ira liman ma iruo na katano beret ma ira aen bileng, ma igate tanga tahut ter tane God urie, iga pidik. Io, iga ter ta ira nuno bulu na harausur ma di ga palau ira matanabar. ³⁷ Ira matanabar bakut di ga ian, di gom hahos. Namur ira bulu na harausur di ga sangan hahung a liman ma iruo na kalot ma ira subanaa di. ³⁸ Di ga was sene leh mon dong ra tunana nalamina ta ira matanabar bakut ing di ga ian. Ma ira tunana di ga haruat ma a ihet na arip. Pa di gale was um dong ra haine ma ira not no bulu. ³⁹ Io, Jisas ga tule leise no tamat na matanabar, igom kawas tano mon, ma igom balos no tamat na taho kis ukaia tano katano Magadan.

16

Jisas pai gale sip be na gil ter tike hakilang ta ira ut na sana.

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Io, ari Parisi ma ra Sadiusi di ga hanawat ukaia hone Jisas be di na hakuni ie uta ira nuno gingilaan. Kaie, di gom saring ie be na gil tike hakilang ura hamanis be God ga tule ie be pata.

² Ma ne Jisas ga tange balik ta di horek: "Be ite matmatarahien, ma a bilai na melsur, mu tange horek be, 'A bilai na bung maran.'" ³ Ma be mu la nes be i boh no hanuo ra malane, mu la tangtange be, 'Na bata.' Mu petlaar be mu na nes kilam ira kikios tano hanuo. Iesene pa mu le tale be mu na nes kilam balik ira hakilang

i hananawat ta kakarek ra pana bung. ⁴ Ma ta kakarek ra bung, ira matanabar di sip be ni gil tike hakilang kinong di la tutur talur God ma di manga sana. Iesene pa di nale nes ta hakilang. Di na nes sene mon no hakilang tane Iona no tangetus.” Io, Jisas um ga hana talur di.

A harakatom ta ira hausur gar na Parisi ma ira Sadiusi.

(Mak 8:14-21)

⁵ Io, be di ga balos no tamat na taho kis, ira bulu na harausur di ga luban be di na kap ta beret. ⁶ Ma ne Jisas ga hakatom di ma tike nianga harharuat utano is nong ila muni haiah tano beret ige la laalet. Kaie, igom tange be, “Mu na balaure mu ta ira is ta di ra Parisi ma ira Sadiusi.”

⁷ Io, ira nuno bulu na harausur di ga iangianga baling iat ta di ma di gom tange, “I tange hokike kinong dait paile kap ta beret.”

⁸ Io, Jisas ga nunure kilam ira linge di ga tangtange, kaie, igom tange ta di be, “Paile tur dades ira numu nurnur. Aiou tapunuk be mu tange harbasiane ta mu be pata ta beret. ⁹ Pa mu le palai iat baak? Hohaam be mu te luban ira liman na katano beret ing iga haruat ma liman na arip na matanabar? Aise ira kalot na subana nian mu ga hahung? ¹⁰ Ma mu te luban bileng ira liman ma iruo na katano beret ing iga haruat ma aihet na arip na matanabar? Aise ira kalot na subana nian baling mu ga hahung?”

11 Hohaam tutuno iat be pa mu le palai be iou paile iangianga uta ira beret tutuno? Iesene iou hakatom mu tano is ta ira Parisi ma ira Sadiusi, be mu na balaure mu tana.” 12 Kaie iat mon di gom palai be paile hakatom di tano is tutuno nong di gil beret ma ie. Iesene iga hinawase di be di nage balaure habaling di ta ira harausur ta ira Parisi ma ira Sadiusi.

*Pita ga tange hapuasne be Jisas, aie no Mesaia.
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

13 Jisas ga hanawat ukaia tano katano tano taman Kaisaria Pilipai. Ma iga tiri ira nuno bulu na harausur be, “Ira matanabar di la tangtange be Nong a Turadi ie, nesi ie?”

14 Di ga tange, “Ari di tange be Jon no ut na baptais, ari be tikenong ta ira tangetus, Elaija dak, be ta tikenong ta ira mes na tangetus.”

15 Ma ne Jisas ga tiri di, “Ma mu, mu tange be iou nesi?”

16 Pita ga balu ie ma iga tange, “Augo no Mesaia, no Natine no lilona God.”

17 Ma ne Jisas ga tange balik tana, “No haridan na kis tam, Saimon no natine Iona, kinong a turadi paile hamanis kike tam, iesene no nugu Mama ruma ra mawe iat. 18 Ma iou tange tam, Pita, (ma no pipilaina no hinsang ‘Pita’ be tike hot,) be iou ni hatur no nugu lotu nalu ta ikin ra hot. Ma no dades tano minat pai nale pari ie. 19 Aiou ni ter tam ira dades tano kingdom

16:14 Matiu 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8   **16:16** Jon 6:69

16:17 Galesia 1:15-16   **16:18** Jon 1:42; Epesas 2:20   **16:19**

Matiu 18:18; Jon 20:23

tane God. Aso ing u tigel kira napu, God iat gate hadades ter tuma ra mawe. Ma aso ing u haut ine kira napu, God gate hadades ter bileng tuma ra mawe.”²⁰ Io, Jisas ga hakatom ira nuno bulu na harausur be waak di hinawase tikenong be aie mon no Mesaia.

Nu pusak no num kabai.

(Mak 8:31—9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Taitus ikino pana bung Jisas ga tur leh be na hapalaine ira nuno bulu na harausur horek: “Aiou ni hanahut iat utuma Ierusalem. Ma ira tamat, ira tamat na pris, ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses, di na hangungut iou ma ra haleng na harubaal. Ma di na ubu bing iou, iesene tano aitul a bung namur, iou ni tut hut baling.”

²² Io, ne Pita ga lamus hasisingen ie, igom beu ie, igom tange be, “Pata tutuno iat, nugu Watong! Pa dale gil tam hokike!”

²³ Jisas ga tahurus, igom tange tane Pita be, “Hana leh um, Satan. Waak u tutur bat iou. Paule lik ira sinisip tane God. U liklik ira sinisip gar na turadi mon.”

²⁴ Io, Jisas ga tange ta ira nuno bulu na harausur be, “Ing be tikenong i u ra murmur iou, na mat ira num sinisip ta ikin ra ula hanuo. Nu pusak no num kabai ma nu mur iou.”²⁵ Aiou tange hobi kinong nesi ta tikenong i lik hatamat sene mon no nuno nilon, pai nale hatur kawase no nuno nilon tutuno. Iesene be nesi nong i bala ter no nuno nilon ura utagu, na hatur kawase

16:24 Matiu 10:38; Luk 14:27
Jon 12:25

16:25 Matiu 10:39; Luk 17:33;

um no nuno nilon tutuno. ²⁶ Ma ina hatahutne tikenong hohaam, be na tinane ikin ra ula hanuo bakut sene be na ber tano nuno nilon tutuno? Io kaie, tikenong na kul pukus no nuno nilon tutuno ma ra so? Pata iat! ²⁷ Io, i tutuno be Nong a Turadi ie na hanawat ma no minamar tano nuno Mama, di tikai ma ira nuno angelo. Ma ina balu pukus ter ta ira turadi tiketike, haruat ma ira nudi tintalen. ²⁸ Mu hadado baak! Tari ta mu kakarek pai nale mat tuk ter be mu na nes Nong a Turadi ie, i hananawat ma no nuno tamat na kingdom.”

17

*Jisas ga ries gom hapuasne be tikenong hoke no tangetus Elaija gate hanawat nalalie tano Mesaia.
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)*

¹ Ma be a liman ma tike na bung gate pataam, Jisas ga lamus Pita, Jemes ma ne Jon dur tesne, utuma ra tamat na uladih ing pata tari kaia.

² Ma ne Jisas ga ries ra matmataan ta duhat. No matmataan tana ga murarang hono kasasa. Ma ira nuno sigasige ga manga murarang bileng.

³ Ma ne Moses ma ne Elaija dur ga harapuaasa ter ta di, duhat gom wowor ma ne Jisas.

⁴ Ma ne Pita ga tange tane Jisas, “Nugu Watong, i bilai ing dait kis kira. Be ing u sip, iou ni gil ta itul la palpalih, tikenong a num, tikenong tane Moses, ma tikenong bileng tane Elaija.”

⁵ Ma be iga iangianga baak, io, tike murarang na bahuto ga pulus di, ma ra ingana tikenong ga ianga huat naramon tano bahuto, igom tange, “No Natigu ikin nong iou manga sip ie, ma iou laro sakit utana. Mohot na hadade ie!”

⁶ Ma be ira bulu na harausur duhat ga hadade hobi, duhat ga sie ira matmataa ta duhat napu tano pu ma ra bunurut. ⁷ Iesene Jisas ga hanawat, igom sigire duhat, ma igom tange be, “Mohot tut. Waak mohot burut.” ⁸ Ma be duhat ga tadeng, duhat pai gale nes um tari—Jisas sene um.

⁹ Io, be duhat ga hananasur metuma ra uladih, Jisas ga tange hadades ta duhat be, “Waak mohot hinawase ta tikenong ta ikin ra linge mohot te nes ter ie. Mohot na hinawas um namur be Nong a Turadi ie na tut baling sukun ra minat.”

¹⁰ Ma be ira nuno bulu na harausur duhat ga hadade be iga tange hobi, duhat ga tiri ie be, “Ura biha ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses di la tangtange be no tangetus Elaija na huna hanawat?”

¹¹ Jisas ga balu duhat ma igom tange be, “Io, a tutuno, dong ra tena harausur di tange be Elaija na hanawat ma ina gil hatakadosne habaling ira linge bakut. ¹² Iesene iou hinawase mohot, tikenong hoke ne Elaija gate hanawat ter! Ma pa di gale nunure kilam ie, iesene di ga gil haruatne ira nudi sana sinisip utana. Ma di na ter ra ngunngutaan bileng hobi ta ikino Nong a Turadi ie.” ¹³ Io, ira bulu na harausur duhat ga palai

---

17:5 Sam 2:7; Ais 42:1; Matiu 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Lo 18:15

17:10 Mal 4:5   **17:12** Matiu 11:14   **17:13** Luk 1:17

um be iga hininawase duhat utane Jon no ut na baptais.

Be ira nuno bulu na harausur pai gale haruat, Jisas ga hasur leise tike sana tanuo tano bulu.

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43)

¹⁴⁻¹⁵ Io, be Jisas ma duhat ga hanawat ter tano tamat na matanabar, tike tunana ga hanawat ter tana. Iga saga bukunkek menalalie tana, igom tange, “No Watong, iou sip be nu marse no natigu tunana. Aie tike ngokngok ma ila manga ububal hgae ie, kaie ila ge pukpuko ter tano eh be tano taho. ¹⁶ Aiou kap ter ie ta ira num bulu na harausur sene be pa dile haruat ura halangalanga ie.”

¹⁷ Io, Jisas ga tange balik tana be, “Maris! Mu ira sana matanabar katiak, pa mu le nurnur urah? Pa nile kis lawas tikai ma mu kira napu ura harahut mu waing mu nage nurnur. Io, mu lamus no bulu ukira ho iou!” ¹⁸ Jisas ga bor no sana tanuo, io, no sana tanuo ga hana sukun ie. Ma kaie iat mon no bulu ga langalanga.

¹⁹ Ma namur, ira nuno bulu na harausur di ga hanawat ukira hone Jisas, di gom tiri kumaan ie horek: “Urah mem paile haruat ura tultule hasur ise no sana tanuo?”

²⁰ Io, Jisas ga balu di, igom tange, “Pa mu le haruat kinong i manga not no ira numu nurnur. Mu hadado baik! Be ira numu nurnur i haruat ma tike pat na dahe i manga hansik, io, i tale be mu na tange ta ikin ra uladih be, ‘Kakari mekira utusu!’ ma ina kari. Pata ta linge be pa mu le

haruat be mu na gil. ²¹ [A sinsaring sene mon ma ra hinahal i haruat be na hasur leise ira mangana sana tanuo hokike.]”

*Jisas ga hapuasne habaling no nuno minat.
(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)*

²² Ma be di ga kis hulungan kaia Galili, Jisas ga tange ta di be, “Da tule ter Nong a Turadi ie ta ira turadi. ²³ Ma di nage ubu bing ie. Ma ta itul a bung na pataam na tut hut baling.” Ma ira bulu na harausur di ga manga tapunuk.

Be God no num ut na harkurai, nu langalanga tutuno.

²⁴ Ma ne Jisas ma ira nuno bulu na harausur di ga hanawat ter Kapeneam. Ma ari turadi di ga hanana ura kap hartabar tano tamat na hala na lotu. Ma di ga hanawat ter bileng tane Pita. Ma di gom tange tana be, “I tutuno be no numu tena harausur bileng ila kulkul no takis tano tamat na hala na lotu?” ²⁵ Ma ne Pita ga balu di, “Masol!”

Ma be ne Pita ga hana lala tano ngasiana, Jisas ga huna tange tana be, “U lik hohaam, Saimon? Dong ra king ta ikin ra ula hanuo di la kapkap ira takis mekaia ta ira nudi huntunana be ta ira mes?”

²⁶ Pita ga babalu ma iga tange, “Mekatika ta ira mes.”

Ma ne Jisas ga tange tana, “Kaie, ikino huntunana iat ila langalanga ura kul takis. ²⁷ Iesene i tahut be der pai nale hangungut ira tinga di. Io, nu hanasur utusu tano taho kis ma nu ise hasur no num wonwon. Ma no luaina aen nong

nu wane ie, nu pagas no hono, ma nu nes leh tike barbarat nong i haruat ura kulkul ira nuder takis. Nu kap leh ie ma nu ter ie ta di utano nuder takis.”

18

Nesi i tamat tutuno?
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Ma ta ikino pana bung ira bulu na harausur di ga hana tupas Jisas, di gom tiri ie be, “Nesi i tamat sakit tano kingdom tane God?”

² Io, Jisas ga tato tike not no bulu, igom hatur ie nalam in ta di. ³ Ma iga tange ta di be, “Mu hadado baak! Ing be pa mu nale kikios hora not no bulu, paile tale tutuno iat be mu na salo tano kingdom tane God. ⁴ Io kaie, ing be nesi i gil hasiksik habaling ie ho ikin ra not no bulu, a tamat sakit ie tano kingdom tane God. ⁵ Ing be nesi ta nong i bala leh tike not no bulu ho ikin, kinong i nunure be iou sip hobi, io, i bala leh iou bileng.

Nu waak kapis ira linge ing na hage ugo.
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Nes di rek ra hansik na bulu. Di nurnur tagu. Ma be ta nong na ura hage tikenong ta di, igor tahut tana be da tigel bat ie. Na tahut be da huna kubus tike tamat na hot sakit tano kodonana ma da hakango ie tuma na tingan tes, nahula hage tikenong ma ina kap ra tamat na harpadano namur. ⁷ Maris, a dades na harkurai na kabit

---

18:1 Luk 22:24   **18:3** Matiu 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17

18:5 Matiu 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20

di ta ikin ra ula hanuo kinong urah ira linge na harwalar i hague ira matanabar! I tutuno be ira linge na harwalar hokike na hanawat, iesene maris tano turadi nong na gil kike ra harwalar. ⁸ Kap leise ira sana lilik ing na hague no num nilon. Be tike lumam, be kakim i gil sasana, nu kutus ise ie. I tahut dahine be nu salo tano nilon tutuno ma ra kum ugo. Sene be paile manga tahut be da ise ugo ma ira iruo lumam be kakim bakut ukaia tano ula eh nong pai lale matmat. ⁹ Be tike matam i harara ugo, nu luar leise ie. I tahut dahine be nu salo tano nilon tutuno ma ra matakale ugo. Sene be paile manga tahut be da ise ugo ma ira iruo matam bakut ukaia tano ula eh kaia ra Hel.

No nudait Mama tuma ra mawe paile sip be dait na rara talur ie.

(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Nes baik! Waak mu nes hanapu ta tikenong ta di kina ra not no bulu ma ra hinasik kinong i tutuno sakit ira nudi angelo ruma ra mawe di la tutur hait tano matmatahan tano nugu Mama ruma ra mawe. ¹¹ [Io, Nong a Turadi ie ga hanawat ura haalon dong ing di rara.]

¹² “Mu hadado baik! Ing be tike turadi a nuno tike maar na sipsip, ma tikenong ta di i rara, i tutuno sakit be na waak ter ira liman ma ihet na sangahul ma liman ma ihet tuma ra uladih, ma ina hana leh ura ninanaas tano nong i rara. ¹³ Mu hadado timaan! Be ite nes leh ie, na manga laro sakit ta ikinong i rara ta di ira liman ma

ihet na sangahul ma liman ma ihet ing pa di gale hana sisingen. ¹⁴ Hokike iat mon bileng, no Nugu Mama ruma ra mawe paile sip be tikenong ta di kina ra not no bulu ma ra hinasik di na rara.

A bilai na ngas be da mur ie ura lamlamus pukus nong i puko tano sasana.

¹⁵ “Be tike hinsaam i gil sasana ter tam, nu hana ma nu tange hamanis tana no nuno sana tintalen ite gil ter tam. Iesene mur sene mon, mur na wor kumaan. Ma ing be i hadade ugo, u te lamus pukus no hinsaam. * ¹⁶ Iesene ing be paile sip be na hadade ugo, nu lamus leh bileng tikenong be ta iruo mes na hinsaam ura nesnes ie. Io kaie, hoke no nianga tane God i tange, *airuo be ta itul a turadi duhat na hininaawas palai ura hatutuno no linge.* ¹⁷ Ma be pai nale hadade bileng mohot, nu hinawas ta ikin ra linge tano lotu bakut. Ma be pai nale hadade bileng mu tano lotu, io, pa mu nale harbalaan tikai ma ie hoke pa mu lale harbalaan tikai ma ira isomo ma ira sana turadi ing pa dile nurnur tane God.

¹⁸ “Mu hadado baik! Aso ing mu tigel kira napu, God iat bileng tuma ra mawe na hadades ter ie ta mu. Ma aso ing mu haut urie kira napu, God na hadades ter ie ta mu bileng.

¹⁹ “Aiou tange habaling ta mu, be ing ta iruo ta mu kira napu dur haut tikai ura tike linge ma dur saring ie, io, no nugu Mama tuma ra mawe na gil hobi ta dur. ²⁰ Io kaie, be ta iruo be ta

---

18:15 Luk 17:3; Galesia 6:1 * **18:15** No pipilaina be no hinsaam naramon tane Krai. **18:16** Lo 19:15; Jon 8:17 **18:18** Matiu 16:19; Jon 20:23 **18:19** Mak 11:24; Jon 15:7

itul duhat kis hulungan ter ura utagu, aiou bileng kike nalam in ta duhat.”

Dait na lik luban ira sasana ing tikenong i gil ta dait.

²¹ Io, Pita ga hana tupas um ne Jisas, igom tiri ie be, “Nugu Watong, aise pana tutuno iat ing iou ni lik luban leise ira sasana ing no hinsaagu i gil tagu? A liman ma iruo na pana i haruat?”

²² Ma ne Jisas ga balu ie, “Aiou tange tam be, pai nale liman ma iruo na pana, iesene na liman ma iruo na sangahul na pana ma pata hapatam tana.

²³ “Io kaie, no kingdom tane God i haruat ma tike king nong ga sip be na hatakadosne ira ngasa ter ta ira nuno tultule. ²⁴ Ma be iga hatahun ura hatakadosne ira ngasa, di ga lamus hawat tike turadi. Ma ikino turadi ga kap leh a haleng na barbarat sakit ing pai gale haruat tutuno iat ura balbalu pukus. ²⁵ Ma be pai gale tale be na balu pukus ira nuno ngasa, no watong ga hartule be da suhurane ie ta dong ra mes na watong, aie, ma no nuno haine, ma ira natine bileng hoke ira maris na tultule. Ma iga hartule bileng be da suhurane ira nuno linge bakut. Ma ira mata duhat tamana ma ira matana ira nuno linge da balu pukus um no nuno ngasa me.

²⁶ “Ma ikino tultule ga saga bukunkek menalalie tana, igom ianga marmaris tana be, ‘Aiou sip be nu matien te mon baik tagu. Aiou ni balu pukus ira barbarat bakut.’ ²⁷ Io, no nuno watong ga marse ie, igom lik luban leise no nuno ngasa, ma igom waak leise ter ie.

28 “Iesene be ikino tultule ga hana leh, igom nes tupas nuno tike harwis nong gate kap leh a bar barbarat tana. Io, iga palim kawase ie, igom pustus bing ie. Ma iga tange tana be, ‘Balu pukus ing u gate kap leh tagu!’

29 “Ma no nuno harwis ga saga bukunkek menalalie tana, ma iga ianga marmaris tana be, ‘Aiou sip be nu matien te mon baik tagu. Aiou ni balu pukus ira barbarat bakut.’

30 “Iesene pai gale sip hobi. Iga hana leh balik ma ie, igom halala ie tano hala na harpadano tuk be na balu pukus bakut ira nuno ngasa. 31 Ma be dong ra mes na tultule di ga nes hobi, di ga manga bala ngungut ter tana. Io, di ga hinawase no nudi watong uta ikino linge.

32 “Kaie, no watong ga tato leh ie, igom tange tana, ‘Augo tike sana tultule! Aiou gate lik luban leise ira num ngasa bakut kinong u ga ianga marmaris ter tagu. 33 Paile tale bileng be nu marse no num harwis hoke iou ga marse ugo?’ 34 Ma no watong ga ngalngaluan sakit tana, igom ter ise ter ie ta dong di la harngunngutaan kaia ra hala na harpadano, tuk be nage balu bakut ira nuno ngasa.

35 “Hokike iat mon bileng, no nugu Mama tuma ra mawe na gil ta mu tiketike, ing be pa mu nale lik luban leise ira sasana ing ira hinsaa mu di gil ta mu.”

19

*Jisas ga hausur tano tintalen i hagrae ra tinolen.
(Mak 10:1-12)*

¹ Ma be ing Jisas gate hapatam nianga uta kakarek ra linge, iga hana leh mekaia Galili, igom hana ter tano katano Iudeia ma iga balos utua tike palpal tano taho Ioridan. ² Ma a haleng na matanabar sakit di ga mur ie, igom halangalanga ira nudi ina minaset kaia.

³ Ari Parisi di ga hanawat ura walwalar Jisas ma ra tiniri. Di ga tiri ie horek: "I takados ta ira nudait harkurai be tike tunana na ise no nuno haine, ma pata mon ta burwana?"

⁴ Ma ne Jisas ga balu di, igom tange, "Mu gate was ter utano hatahun tano ula hanuo. Ma ta ikino pana bung Nong ga Hakisi ira turadi, ga gil horek. *Iga gil dur be tikenong na tunana ma ta nong na haine.* ⁵ Ma iga tange bileng hokarek: *'Tkin no burwana be no tunana nage hana sukun no nuno mama ma no nuno makai, ma dur nage kis tikai ma no nuno haine. Ma dur na tikenong mon.'* ⁶ Io, dur pai nale iruo baling. Dur na tikenong. Waak tike turadi mon i pales harbasiane ikin ra linge, kinong God gate kubus pakur ter dur."

⁷ Di ga tiri habaling ie be, "Be ing hokakarek, ura biha balik be Moses ga hartule, be ing tikenong na ise no nuno haine, na pakat ta nianga palai utano nudur pales tinolen ma ina ter ie tano nuno haine?"

⁸ Jisas ga balu di, igom tange horek: “Moses ga waak ise ter ta mu be mu na isa haine kinong a dadeswana ira tinga mu. Iesene pai gale ngan hobi metua ra hatahun tano hakhakisi. ⁹ Aiou tange ta mu, be tikenong na ise no nuno haine nong paile noh tikai ma tike mes, ma ina tole tike mes na haine, ite gil sasana kinong ite noh tikai ma tike mes, paile nuno.”

¹⁰ Ma ira nuno bulu na harausur di ga tange tana, “Maris! Ing be ira nudi kinkinis na tinolen i ngan hobi, io, i tahut be pa dale tola.”

¹¹ Jisas ga tange ta di, “Pata be ira turadi bakut ing di tale be di na mur ikin ra harausur. Di sene mon ing God i ter ie ta di. ¹² Ari burwana be ari turadi pa di lale totola. Ari pa dile tola kinong di ga kaho di hobi. Ari, kinong di ga hatabune di, pa di nale tola. Ma tari pa dile tola kinong di manga lik no kingdom tane God. Nesi tikenong i tale be na hatur kawase ikin ra harausur, i tahut be na gil hobi.”

*No kingdom tane God a nudi ira not no bulu.
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹³ Io, ari not no bulu di ga lamus ter di tane Jisas be na bul ira lumana ter ta di ma inage sasaring uta di. Iesene ira nuno bulu na harausur di ga bor dong ing di ga lamus hawat ira not no bulu.

¹⁴ Ma ne Jisas ga tange horek, “Mu waak leise ira bulu ukira ho iou. Pa mu nale tur bat di kinong no kingdom tane God, nudi ie ira

mangana not no bulu hokakarek.” ¹⁵ Ma be iga bul ira lumana ter ta di, iga hana leh mekaia.

Ina manga dades be tike watong na salo tano nilon tutuno.

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Io, tike tunana ga hanawat ukaia hone Jisas, igom tange, “Tena harausur, a bilai na pinapalim so ing iou ni gil waing iou ni hatur kawase no nilon pai nale pataam?”

¹⁷ Ma ne Jisas ga tange tana, “Urah tutuno iat u tiri iou tano nong i tahut? Tikenong sene mon nong i tahut. Be ing u sip be nuge salo tano nilon tutuno, nu mur ira harkurai tane God.”

¹⁸ No tunana ga tiri, “Garim?”

Ma ne Jisas ga balu ie horek: “*‘Waak u harubu bingibing bia. Waak u noh tikai ma tikenong paile num ie. Waak u kukuman. Waak u hinawas harabota uta tikenong.*” ¹⁹ *Nu ru no num mama ma no num makai. Ma nu marse tikenong hoke u marse habaling iat ugo.’ ”*

²⁰ Ma no marawan ga tange, “Aiou la murmur kike bakut. Aso baak um ing iou supi ter?”

²¹ Jisas ga balu ie, igom tange tana be, “Ing u sip be nuge takados harsakit, io, nu hana, ma nu suhurane ira num inton ma ira num linge bakut, ma nu ter ira barbarat ta ira maris waing nuge hatur kawase ira tamat na hartabar tuma nalu. Namur, nu hana u ra ma nuge mur iou.”

²² Be no marawan ga hadade kakarek, iga hana leh ma ra but na tapunuk, kinong a tamat na watong ie.

19:17 WkP 18:5; Luk 10:28   **19:18** KBk 20:12-16; Lo 5:16-20

19:19 KBk 20:12-16; WkP 19:18

²³ Ma ne Jisas ga tange um ta ira nuno bulu na harausur be, “Mu hadado baak! Ina manga dades be tike watong na salo tano kingdom tane God. ²⁴ Aiou ura hakatom habaling ter mu. Ing be tike watong i sip be na salo tano kingdom tane God, na manga dades tana. I malus ta dur be tike kamel na hurungo tano matana nil na dudungut be tike watong na salo ta ikino kingdom tane God.”

²⁵ Ma be ira nuno bulu na harausur di ga hadade hokakarek, di ga manga karup, di gom tange tana be, “Be hokike, i nanaas be pata tikenong paile tale ura kapkap no nilon tutuno. Naka?”

²⁶ Ma ne Jisas ga nes di ma igom tange, “Dong ra turadi mon, pa dile tale uta ikin. Iesene God i haruat ura gilgil ira linge bakut.”

²⁷ Io, Pita ga tange tana, “Nes, ira numem linge bakut, mem gate hana sukun ter ura murmur ugo. Aso um kanaia ing mem na hatur kawase?”

²⁸ Ma ne Jisas ga tange ta di, “Mu hadado baak! Tano hasigarna ira linge bakut Nong a Turadi ie na kis tano nuno tamat na kinkinis na minamar. Ma mu bileng, mu na kis ta ira sangahul ma iruo na kinkinis na harkurai ma mu nage kure ira sangahul ma iruo na huntunana me Israel.

²⁹ Ma nesi tikenong i hana talur no nuno taman, ira tesne, ira hainine, no nuno mama, no nuno makai, ira natine, be ira nuno lalong ura utagu, io, ina hatur kawase leh a maarmaar na pana baling ta ing menalalie. Ma inage kap bileng no

nilon nong pai nale pataam. ³⁰ Ma a haleng dong di watong kakarek, di na maris namur. Ma di ira maris kakarek, di na watong namur.

20

Be God i marse tikenong, waak u lilik saasa ter ta ikinong.

¹ “No kingdom tane God i haruat ma ikin. Tike turadi, a nuno tike lalong. Ma iga hana ra malane iat ura kuukule ari turadi ura pinapalim tano nuno lalong. ² Ma iga kukubus tikaï ma ira ut na pinapalim be na kul mon di ma tike barbarat tano kudulena bung. Io, igom tule leise ter di ukaia tano lalong.

³ “Ma be iga hutate ra liman ma ihet na pana bung, iga hana bileng, igom nes leh ari turadi di ga tur bia ter tano katano di la hananawat hulungan kaia. ⁴ Ma iga tange ta di be, ‘Mu bileng, mu na hana utuma tano nugu lalong ma mu na papalim. Ma iou ni kul hatakadosne mu.’

⁵ Kaie, di gom hana.

Ma ra tingana kasasa, ma ra hutate ra itul a pana bung ra matarahien, iga gil bileng hobi. ⁶ Ma be igate hutate ra liman na pana bung ra matarahien, iga hana leh, igom nes leh ari mes bileng kanaia, di ga tutur hanana. Igom tiri di be, ‘Urah tutuno iat mu tutur bia hanana ta ikin ra kudulena bung? Paile tahut be mu gil hobi.’

⁷ “Di ga balu ie be, ‘Kinong pata tikenong paile kukule mem.’

Io, iga tange ta di, 'Mu bileng, mu na hana utuma ra nugu lalong.'

⁸ "Ma be igate hutate be na bung, no nong a nuno no lalong ga tange tano nuno ut na harbalaurai na lalong horek: 'Tato ira ut na pinapalim ma nu kul di. Nu hatahun ta dong ing di hanawat namur. Ma nu hapatam um ta dong di huna hanawat.'

⁹ "Io, ira ut na pinapalim ing iga kukule di ra liman na pana bung ra matarahien, di ga hanawat, di gom kap leh tike barbarat tiketike. ¹⁰ Ma be ira ut na pinapalim ing di ga huna kukule di ga hanawat, di ga lik be di na kap ta tamat. Iesene di bileng, di ga kap tike barbarat tiketike. ¹¹ Ma be di ga kap leh, di ga ngurungur ter tano tunana a nuno no lalong. ¹² Di gom tange horek, 'Kike ra tunana ing u kukule di namur tutuno, di papalim mon mekatika ra liman tuk ter kakarek ra liman ma tike. Ma u kul haruatne mon mem bakut. Iesene mem ing mem lie, mem kap no ngunngutaan tano pinapalim bakut ma no mamahien bileng tano kasasa.'

¹³ "Iesene iga balu tikenong ta di, igom tange, 'Tasigu, iou paile sana haine maugo. U nunure be der haut tikai baak be nu kap tike barbarat mon. ¹⁴ Kap leh no num kunkulaan, ma nu hana. Aiou sip be ni kul no nong iou kukule ie menamur tutuno haruat mon ma ugo. ¹⁵ I tutuno sakit be aiou iat, iou kure ter be ni gil hohaam ta ira nugu barbarat. U lilik saasa ter ta dong ing di mur kinong aiou tike tena harbala?' "

¹⁶ Ma ne Jisas ga tange horek, “Io, dong ing di mur, di na lie. Ma ira lilie, di na mur.”

Jisas ga hinawas baling be na mat ma ina tut hut baling.

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷⁻¹⁸ Ma be Jisas ga hananahut utuma Ierusalem, iga lamus hasisingen ira sangahul ma iruo na bulu na harausur, igom tange ta di horek: “Mu hadado timaan. Dait hananahut um utuma Ierusalem ma da ter leise um Nong a Turadi ie ta ira tamat na pris ma ta ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses. Ma di na kure be da ubu bing ie. ¹⁹ Kaie, di na ter leise ie ta ira lumadi ing pa dile Iudeia. Ma di na hasakit saasa tana, di na hadakdak ie, ma di na tut ie tano ula kabai. Ma ta itul a bung na sakit, na tut hut baling.”

Tikenong i sip be na tamat, na tultule.

(Mak 10:35-45)

²⁰ Namur, no makai ta dur ira iruo natine Sebedi ga hanawat ukaia hone Jisas ma ira iruo natine. Io, iga saga bukunkek menalalie tana ura sarsaring Jisas tike linge.

²¹ Io, Jisas ga tiri ie, “U sip ra so?”

Iga balu Jisas be, “Aiou sip be nu hartule be karek ra iruo natigu, dur na kis ta ira iruo palpal tam naramon tano num kingdom. Taitus nong na kis tano kata na lumam, ma ta nong tano kesa na lumam.”

²² Ma ne Jisas ga tange ta duhat horek, “Mohot paile palai tano linge mohot tirtiri tana. Mur tale be mur na kap no ngunungut nong iou ni kap ie?”

Dur ga balu ie, “Mir tale.”

²³ Ma ne Jisas ga tange ta dur, “I tutuno be mur na kap no ngunungut nong iou ni kap ie. Sene be tano kinkinis tano kata na lumagu be no kesa na lumagu, pata be a nugu linge ura terter. Ikino linge tano nugu Mama. Ma ina ter ie ta di ing igate tagure haruatne ra nudi kinkinis.”

²⁴ Be ira sangahul na bulu na harausur di ga hadade hobi, di ga ngalngaluan ter ta dur tesne.

²⁵ Io, Jisas ga tato hulungan di ma igom tange, “Mu palai ta dong ing pa dile Iudeia. Ira nudi lilie, di la hatamat habaling di ma di la hanapu ira mes. Ma ira nudi watong la manga kurkure di. ²⁶ Iesene be pai nale haruat hokike ta mu. Be tikenong i sip be na tamat nalamina ta mu, na tultule ta mu. ²⁷ Ma be tikenong i sip be na tur lie nalamina ta mu, na manga tultule ta mu. ²⁸ Mu na gil hobi kinong Nong a Turadi ie ga hanawat be na gil hobi bileng. Pai gale hanawat be di nage tultule tana. Iga hanawat be nage tultule ta di, ma ina ter no nuno nilon haruat tike but na kunkulaan ura kulkul halangalanga ra haleng.”

Jisas ga halangalanga airuo pulo.

(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Ma be Jisas ma ira nuno bulu na harausur di ga hanana sukun no taman Ieriko, a haleng

na matanabar sakit di ga mur ie. ³⁰ Ma airuo pulo dur ga kis ter tano gagenan ngas. Ma be dur ga hadade be Jisas ga hanana sakit, dur ga kakongane be, "No Watong, augo no tubune Dawit, nu marse mir!"

³¹ Io, no tamat na matanabar di ga bor dur be dur na kis matien. Iesene ikinong ra pana, dur ga manga kakongane nalu balik, dur gom tange, "No Watong, no tubune Dawit, nu marse mir!"

³² Ma ne Jisas ga tur, igom tato dur, ma igom tiri dur be, "Mur sip be iou ni gil hohaam ta mur?"

³³ Dur ga tange tana, "No Watong, mir sip be mir na nanaas."

³⁴ Ma ne Jisas ga manga marmaris uta dur, igom palim ira mata dur. Kaie iat mon dur ga nanaas, io, dur gom mur ie.

21

Jisas ga hana lala Ierusalem hoke no king nong Israel ga kiskis kawase ie.

(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹⁻² Io, ma di ga hanawat ter Betpasi kaia hutate Ierusalem tano uladih Olip. Io, Jisas ga tule airuo ta ira nuno bulu na harausur ma iga tange ta dur, "Mur na hana ter tano taman menalalie ta mur. Io, kaie iat mon mur na nes leh tike donki di te kubus kawase ter ie. Ma tike not no donki bileng kanaia tikai ma ie. Mur na lapus dur, io, mur nage sel hawat dur ukira ho iou. ³ Ma be nesi tikenong na tange ta linge ta mur, mur na tange, 'No Watong i sip ter dur,' ma kakarek baling iat mon na bala leise ter dur."

⁴ Ikin ga ngan hobi ura hatutuno no nianga tano tangetus iga tange horek:

⁵ “Tange ta di tuma Ierusalem tano uladih Saion horek:

‘Nes baak! No numu king ike i hananawat ukatika ho mu.

A matmatien wana ie, ma i kiskisi hanane tike not no donki.’ ”

⁶ Ma ira iruo bulu na harausur dur ga hana leh, dur gom gil hoke Jisas ga tange ter ta dur.

⁷ Dur ga sel hawat no donki ma no natine, dur gom pulus ira tihi dur ira iruo donki ma ari ta ira nudur mol. Io, Jisas ga kawas hut, igom kis nalu ine. ⁸ Ma a haleng tano tamat na matanabar di ga kap leise ari ta ira sigasige ta di, di gom palase mur no ngas me. Ari di ga palase ira singara dahe ing di gate kato. ⁹ Ma ira tamat na matanabar ing di ga lilie hanana ma dong ing di ga murmur hanana, di bakut, di ga kakongane hanane be,

“Da pirllet no Tubu ne Dawit!

No haridan na kis tano nong i hanawat ura gilgil haruatne ira sinisip tano Watong!

Pirllet God nong i kis tuma nalu sakit!”

¹⁰ Ma be Jisas ga hana lala tuma Ierusalem, io, a tamat na haraba ga hanawat ma dong ra matanabar bakut kaia, di ga karup, ma di gom ngangao. Di gom tiri be, “Nesi ikin?”

¹¹ Ma ira matanabar di ga balu di be, “Ne Jisas ikin, no tangetus metuma Nasaret ruma Galili.”

Jisas ga hapalaine no pipilaina tutuno tano hala na lotu tane God.

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

¹² Ma be Jisas ga hana lala tano tamat na hala na lotu, iga bat hasur dong ing di ga suusuhur ma dong ing di ga kuukul kaia. Iga pulukane ira hator ta dong ra turadi ing di ga kikios ira barbarat, ma iga pulukane bileng ira kinkinis ta dong ra turadi ing di ga suhsuhurana mon. ¹³ Ma iga tange ta di be, “No nianga tane God di ga pakat ie i tange horek: *‘No nugu hala na lotu, da kilam ie be a hala na sinsaring.’* Sene be mu gilgil balik ie hoke tike munmun ta di ra holmatau.”

¹⁴ Ma ira pulo ma ira pengpeng di ga hanawat ter tana naramon tano tamat na hala na lotu. Ma iga halangalanga di kaia. ¹⁵ Ma dong ra tamat na pris ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses di ga nes ira bilai na linge ing iga gil. Ma di ga hadade bileng ira not no bulu naramon tano tamat na hala na lotu di ga kakongane hanane be, *“Pirlet no Hintubu ne Dawit!”* Io kaie, dong ra tamat tano lotu di ga ngalngaluan ter tana. ¹⁶ Di gom tange tana, “U hadade ter at mon kike ra not no bulu di tangtange! Hohaam be paule tigel di?”

Ma ne Jisas ga tange ta di, “Maso! Aiou hadade di. Hoke mon mu gate was ter tano nianga tane God, ing i tange horek: *‘U gate tagure ira not no bulu ma di bileng ing di susus baak, be di na pirlet ugo.’* ”

¹⁷ Ma ne Jisas ga hana talur di mekaia ra taman utuso Betani, igom noh bung leh kaia.

No tintalen na nurnur nong i hana tikai ma ra sinsaring.

(Mak 11:12-14,20-24)

¹⁸ Be Jisas ga taptapukus ra malane utuma tano taman, iga taburungan. ¹⁹ Ma be iga nes tike ina papus tano gagenan gas, iga hana ter tana. Iesene iga nes ie be a papana sene. Io, iga tange tana be, "No num hunuei ite pataam katiak! Pa nule huei baling!" Ma kaie at muk no dahe ga maranga.

²⁰ Ma be dong ra bulu na harausur di ga nes hobi, di ga karup. Ma di ga tiri be, "I ngan tutuno iat hohaam be ikin ra ina papus i maranga haiah?"

²¹ Ma ne Jisas ga balu di horek: "Mu hadado baak! Be mu nurnur ma paile iruo ira numu lilik, io, i tale mu be mu na gil hokakarek iou te gil tano ina papus. Ma i tale bileng mu ta ira dades na linge sakit. Hokike i tale mu be mu na tange ta ikino uladih horek, 'Taman tut, ma nu tamaragat sur utuma ra tingan tes.' Ma ina ngan hobi. ²² Be mu nurnur, io, mu na hatur kawase aso ira linge ing mu sasaring urie."

Jisas pai gale hapalaine dong ra tamat tano lotu be ite kap no nuno dades meha.

(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Jisas ga lala tano tamat na hala na lotu. Ma be iga harausur kaia, ari ta dong ira tamat na pris ma ari ta ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses di ga hanawat ter tana. Ma di gom tiri ie horek, "U te kap ra tamat na dades na harkurai

meha kaie uge gil kike ra linge, ma nesi i bul hatamat ugo?"

²⁴ Ma ne Jisas ga balu di, igom tange horek: "Aiou bileng, iou ni tiri mu tike tiniri ma be mu na balu iou, io, aiou ni hinawase mu be nesi i ter ra dades tagu karek iou ge ngan horek. ²⁵ Mu lik be Jon ga kap no nuno pinapalim na baptais metuma ra mawe be mekaia ta dong ra turadi mon?"

Di ga wowor nalamin ta di iat horek: "Be dait na tange be Jon ga kap no nuno pinapalim metuma ra mawe, Jisas na tange ta dait be, 'Mu gorte nurnur mon ta ira nianga tane Jon.' ²⁶ Ma pa dait nale tange bileng be Jon ga kap no nuno dades mekaia ra turadi mon kinong dait burte ira matanabar, urah di bakut di nurnur be Jon aie tike tangetus."

²⁷ Io, di ga balu Jisas horek, "Mem paile nunure."

Io, Jisas ga tange ta di, "Aiou bileng, iou pa nile hinawase mu be iou kap no nugu tamat na dades na harkurai meha, kaie iou ge gil hobi."

Nesi tutuno iat i taram God.

²⁸ Ma ne Jisas ga tange horek, "Mu lik hohaam? Tike tunana airuo natine. Iga hana tupas no luaina ma iga tange tana be, 'Natigu, nu hana bas. Nu papalim tuma ra lalong katiak.'

²⁹ "Iga balu ie, igom tange horek, 'Pata. Aiou malok.' Iesene namur iga pukusane no nuno lilik, igom hana balik ura pinapalim.

³⁰ "Namur, no tama dur ga hana tupas no mes na natine, igom tange bileng hobi tana. Iga balu

ie, igom tange be, 'Pata ta linge. Aiou ni hana, mama.' Iesene pai gale hana balik um."

³¹ Ma ne Jisas ga tiri dong ra tamat tano lotu be, "Nesi ta dur ga gil ing no nudur mama ga sip?"

Di ga balu ie, "No luaina."

Io, Jisas ga tange ta di horek, "Mu hadado baak! Dong ra isomo ma ira ut na hilawa di na lala tano kingdom tane God menalalie ta mu. ³² Io, Jon no ut na baptais ga hanawat ura hamanis mu tano takadoswana ngas. Ma pa mu gale nurnur tana. Iesene dong ra isomo ma ira ut na hilawa di balik, di ga nurnur tana. Ma a tutuno be mu ga nes bileng kakarek, iesene pa mu gale lilik pukus be mu nage nurnur tana."

No nianga harharuat uta ira ut na balaura lalong.

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Ma ne Jisas ga tange ta di horek: "Mu hadade tike mes na nianga harharuat bileng. Tike tunana a nuno tike katano pu. Iga so tike lalong na huna wain. Igom tumat luhutane ie ma ra busahaat, ma iga kil tike mata ing i tale ura papaas gisiane no puspugna wain. Iga tumat bileng tike hunghung na hot utuma nalu ura nesnes mur no lalong na huna wain. Be iga gil ter kike iga waak ter no lalong ta dong ing di ga kukule ie be di na balaure ie, ma igom hana leh baak tano nuno hinana. ³⁴ Be iga mader ira puspugna wain, iga tule ira nuno tultule utusu

ho di ira ut na balaura lalong be di na kap leh a nuno tari ta ira puspusno.

³⁵ “Ira ut na balaura lalong di ga palim kawase ira nuno tultule. Di ga hadakdak tikenong, di gom ubu bing tike mes, ma di gom gulum bing tikenong bileng ma ra hot. ³⁶ Namur iga tule habaling ari tultule, di ga haleng ta dong ing di ga lie. Ma di ga gil bileng hobi ta di. ³⁷ Ma menamur ta di bakut, iga tule no natine ukaia ho di kinong iga tange be, ‘Di na ru no natigu.’

³⁸ “Iesene be ira ut na balaura lalong di ga nes no natine, di ga tange harbasiane ta di, ‘Ikino turadi te hanawat nong na rumahal. Kaia, dait ge ubu bing ie waing dait nage tinane ikin ra lalong.’ ³⁹ Io, di ga palim kawase ie, di gom ise hasur ie metuma naramon tano lalong na huna wain, ma di gom ubu bing ie.”

⁴⁰ Ma ne Jisas ga tiri di horek, “Io kaie, be no tunana a nuno no lalong na hanawat, na gil bibihane ira ut na balaura lalong?”

⁴¹ Di ga balu ie be, “Na ubu bing hagrae kike ra ut na haragawai. Ma ina nanaas leh tari mes na ut na balaura lalong ing di na haut be di na terter tari puspusno ukaia ho ie tano pana bung be ira puspusna wain na mader. Ma ina ter no lalong na huna wain ta di be di na kuukule ie.”

⁴² Ma ne Jisas ga tange ta di be, “I tahut be mu na lik leh no nianga tane God di ga pakat ie i tange horek,

'No hot nong ira ut na pakila hala di ga malok
 leise ie, kinong di ga lik be a linge bia ie,
 i nanaas ter be aie balik um no dades na
 burwana tano hala bakut.
 No Watong iat ga gil hokakarek
 ma i manga bilai sakit be dait na nes ie.'

⁴³ "Io kaie, iou hinawase mu be no kingdom
 tane God, da kap leise ie ta mu ma da ter ie ta
 di ra mes ing di na papalim haruat ma no sinisip
 tane God. ⁴⁴ [Ma nesi i puko ter ta ikino hot na
 tarigis hansiksik. Ma be no hot na puko ter ta
 tikenong, na bisang hasiksik ie.]"

⁴⁵ Ma be ira tamat na pris ma ira Parisi di
 ga hadade ira nianga harharuat tane Jisas, di
 ga nunure be iga iangianga mon uta di. ⁴⁶ Ma
 di gom walar be di na palim kawase ie, iesene
 di ga burte ira haleng na matanabar kinong ira
 matanabar di ga nurnur be a tangetus ie.

22

*No nianga harharuat utano nian na pokomau.
 (Luk 14:15-24)*

¹ Io, ne Jisas ga haianga di ma ira nianga
 harharuat baling, igom tange horek. ² "No
 kingdom tane God i hokarek. Tike king ga tagure
 tike nian na pokomau tano natine tunana. ³ Iga
 tule ira nuno tultule ura lamlamus dong ing igate
 ter sibik na lamas ter ta di ukaia tano nian.
 Iesene di ga malok ura hinanawat.

⁴ "Io, iga tule habaling ari mes na tultule, ma
 igom tange ta di, 'Mu na hinawase di ing iou gate
 ter sibik na lamas ter ta di horek: "Aiou gate
 tagure no nian. Iou te sapek ter ira nugu haleng

na bulumakau ing iou ga tamtabar hatamat di. Mu hana um ukira tano nian. Ira linge bakut te taguro.” ’

⁵ “Iesene pa di gale hanuang leh ira tultule, di gom hana harbasie. Tikenong ga hana utuma ra nuno lalong, ma tikenong ukaia tano nuno pinapalim. ⁶ Ma ira mes ta di ing di ga kap ra sibik na lamas, di ga palim kawase ira nuno tultule, di gom gil hgae di, ma di gom ubu bing di. ⁷ No king ga manga ngalngaluan, igom tule ira nuno umri ma di ga ubu bing hgae kike ra ut na harubu bingibing, ma di ga hakaret no nudi taman.

⁸ “Io, iga tange ta ira nuno tultule horek, ‘No nian na pokomau te taguro. Iesene ing iou ga ter sibik na lamas ta di, iou nes be ira nudi tintalen paile haruat ma no nugu sinisip. ⁹ Kaie, mu na hana ter ta ira katano di la hananawat hulungan kaia. Ma mu na ter sibik na lamas ta nesi iat mon ing mu na nes.’ ¹⁰ Io, ira tultule di ga hana harbasie ta ira katano, di gom lamus hulungan ira matanabar bakut ing di ga nes leh. Ari bilai ma ari sana turadi nalamina ta di. Ma no hala na lukaro ga bukas ma ira wasire.

¹¹ “Io, no king ga hana lala ukaia naramon tano nian ura nesnes ira wasire. Ma iga nes tupas leh tike turadi pai gale sige ter ta bilai na kinasine ura hinana tano pokomau. ¹² Ma no king ga tange tana be, ‘Tasigu, u lala hobibiha ukira? Paule sige ter ta bilai na kinasim. U te gil ra sasana.’ Iesene no turadi pai gale tale ura balbalu ie.

13 “Io, no king ga tange ta dong ing di ga nes mur ter no gil nian be, ‘Mu na hiis pakur ira iruo lumana ma ira iruo kakine, ma mu na ise hasur ie utusu nataman ra kadado, nage susuah ma ina hatagiris na ngise kaia.’ ”

14 Io, Jisas ga hapatam no nuno nianga, igom tange be, “God i tato ira haleng, ma sene i gilamis leh a bar nong mon.”

Di ga tiri Jisas be i takados be di na kul takis be pata.

(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Io, ira Parisi di ga hana leh, di gom wor tikai be di na hakuni Jisas ta ira nuno nianga. 16 Ma di ga tule ira nudi bulu na harausur tikai ma dong ing di la murmur Herot, no king, ukaia hone Jisas. Ma di ga tange tana be, “Tena harausur, mem nunure be a tutuno na turadi ugo. Ma u la hausur tutuno iat tano sinisip tane God. Pau lale tutur sene ma tikenong kinong pau lale hanuang leh be a mangana turadi so tikenong. 17 Io, nu hinawase mem tano num lilik. I takados be dait na kul ter no takis ta dong ing di kure dait be pata?”

18 Iesene Jisas ga palai ta ira nudi sana lilik, igom tange ta di be, “Mu ira ut na harababo! Mu sip be mu na hakuni iou urah? 19 Mu hamanis tike barbarat tagu nong di la kulkul takis ma ie.” Di ga kap hawat tike siliwa ukaia ho ie. 20 Io, iga tiri di, “A hapupuo ta nesi ikin ma a hinsa nesi ikin?”

²¹ “Tano king,” di ga balu ie. Io, iga tange ta di, “Maso. Mu na ter tano king ira linge iat tano king, ma mu na ter tane God ira linge iat tane God.”

²² Ma be di ga hadade hobi, di ga karup ta ira nianga iga tange. Di ga hana sukun ie, ma di gom hana leh um.

Di ga tiri Jisas uta dong ing di gate mat, be di na lon baling be pata.

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³⁻²⁴ Ma ta ikinong iat mon ra bung ari Sadiusi ing di la liklik be nong i mat pai nale tut hut baling, di ga hanawat ter tane Jisas, di gom tiri ie be, “Tena harausur, Moses ga tange horek. Be tike tunana i mat ma pata ta natine, io, no tesne balik na tole no nuno makoso. Ma dur na hatawat ta nati dur ma dur na pas ter ta di no hinsana no tesne nong gate mat. ²⁵ Io, a liman ma iruo na hatatesne rek ho mem. No luaina ga tola, igom mat talur no nuno haine, ma pai gale mon nati dur baak. Io, no makoso ga hana ter tano tesne. ²⁶ Iga ngan bileng hobi tano airuo, ma no aitul, igom tuk ter ta nong ga liman ma iruo ma ie ta ira tesne. ²⁷ Ma be di bakut di gate mat, no haine bileng um ga mat. ²⁸ Io, be ira minat di na lon huat baling tano bung na tuntunut hut, ta nesi tutuno iat um no haine ta ira liman ma iruo? Kinong di bakut, di gate tole ter ie.”

²⁹ Io, Jisas ga balu di hokarek: “Mu rara ter kinong pa mu le palai ta ira nianga tane God ing di ga pakat, ma pa mu le nunure bileng no

dades tane God. ³⁰ Tano pana bung na tuntunut hut baling ta ira minat, pa di nale hartola. Di na haruat ma ira angelo tuma ra ula mawe. ³¹ Iesene, kakarek ni hinawase mu be dong di gate mat, di na tut hut baling be pata. I tahut be mu na lik leh ira nianga tane God ing di ga pakat ter ta mu uta ira hintubu dait. ³² A tutuno be di gate mat, iesene God ga tange be, '*Aiou no God tane Abraham, no God tane Aisak, ma no God tane Iakop.*' Pata be God ta dong ra minat, sene be a God ta di ra lilona."

³³ Ma be ira haleng matanabar di ga hadade hokike, di ga karup ta ira nuno harausur.

*No harkurai i lie ta ira harkurai bakut.
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

³⁴ Ma be dong ra Parisi di ga hadade be Jisas gate balu timaan ira Sadiusi di gom tur kunkun, io, ira Parisi di ga hanawat hulungan. ³⁵ Ma tikenong nalam in ta di, a keskes ie ta ira harkurai tane Moses, ga walar Jisas, igom tiri horek: ³⁶ "Tena harausur, garum no harkurai ta ira harkurai bakut tane God ing i manga tamat?"

³⁷ Jisas ga balu ie, igom tange be, " '*Nu sip no Watong no num God ma no katim bakut, no num nilon bakut, ma no num lilik bakut.*' ³⁸ Ikin ra harkurai i tamat sakit ma i lie ta ira mes. ³⁹ Ma nong i iruo ma ie, aie bileng hobi. I tange horek: '*Nu marse tikenong hoke u marse habaling iat ugo*' ⁴⁰ Ira harkurai bakut ma ira harausur ta

dong ra tangetus, di burwana leh ta karek ra iruo hartule.”

Ingan tutuno iat hohaam be no Mesaia na bulu huat tane Dawit?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ Ing be ira Parisi di ga kis hulungan ter, Jisas ga tiri di horek: ⁴² “Mu lik hohaam uta nong di kilam ie be no Mesaia? Na bulu huat ta nesi?”

Di ga balu ie be, “Na bulu huat tane Dawit.”

⁴³ Iga tange ta di horek, “Iesene, mu nes baak! No Halhaaliena Tanuo ga ter ira lilik tane Dawit kaie Dawit iat gom tange horek,

⁴⁴ ‘No Watong ga tange tano nugu Watong:

“Nu kap no tamat na kinkinis kira tano kata na lumagu,
tuk iou ni bul hanapu ira num hiruo menapu ta ira lapara kakim!’ ”

⁴⁵ Io, i nanaas be menalalie sakit Dawit iat ga kilam no Mesaia be, ‘No nugu Watong.’ Kaie, i palai be ikino Mesaia a bulumenamur ie tane Dawit ma aie no Watong bileng.” ⁴⁶ Io, tur leh um ta ikino bung, di bakut di ga barbarahon be di na tiri ura tike linge.

23

Jisas ga hamarisne ira tamat tano lotu kinong di ga manga harababo.

(Mak 12:38-40; Luk 11:39-44,46,52; 20:45-47)

¹ Io, Jisas ga tange ta ira haleng na matanabar ma ta ira nuno bulu na harausur horek: ² “Ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma ira

Parisi, di kike, dong ing di haruat ura hininaawas palai ta ira harkurai tane Moses. ³ Io, kaie i tahut be mu na taram di ma mu na murmur ira linge ing di tange ta mu. Iesene paile tahut be mu na mur leh ira nudi tintalen kinong di tange ira linge ma pa dile gil haruatne. ⁴ Ma di kap leh ira nudi dades na harausur, io, di hapupusak ter ira matanabar me, ing pa dile tale be di na mur. Iesene di iat, pa di nale gil ta dahine ura hamaman ira matanabar ta kike ra harkurai.

⁵ “Ira linge bakut ira lilie di gil, di sip be dait ira matanabar dait na nes ma dait na let di. Mu palai tano nudait tintalen ta ira hansik na punulus. Ma dait la bulbul tuma naramon ta ari hartule tane God. Ma dait la kubus ter ira punulus ta ira ulu dait ma ira luma dait bileng. Iesene ira nudi i manga tamat. Ma dait la bulbul bileng ira kurehreh ta ira kinasi dait ura halilik dait be dait na mur ira harkurai tane God. Iesene ira nudi iat ila manga laulawas. ⁶ Ma di sip be di na kis ta ira burana rau ta ira gil nian, ma ira kinkinis na tamat naramon ta ira nudi hala na lotu. ⁷ Di sip be da haatne leh di ta ira katano ing di la hananawat hulungan kaia ma da let di, ma kaie dage kilam di be, ‘Tena harausur.’

⁸ “Iesene paile tahut be da kilam mu be, ‘Tena harausur,’ kinong tikenong sene mon no numu tena harausur. Ma mu bakut mon mu hatatesne. ⁹ Ma waak mu tanga ‘Mama’ ta tikenong mekira napu kinong tikenong sene mon no numu Mama. Ma aie ruma ra mawe. ¹⁰ Ma paile tahut be da kilam mu be ‘lilie,’ kinong tikenong mon no

numu lilie—no Mesaia. ¹¹ Nong i manga tamat ta mu na numu tultule mon ie. ¹² Ma nesi ing i hatamat habaling ie, God na bul hanapu ie. Ma nesi ing i bul hanapu habaling ie, God na hatamat ie.

¹³ “Maris ta mu ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma mu ira Parisi, na kabit mu! Mu ira ut na harababo! Mu la banbanus leise ter di ira turadi ing di ura nilala tano kingdom tane God. Mu iat, pa mu le lala tana, ma pa mu le haut leh bileng dong ing di ura nilala be di na lala kaia.

¹⁴ [“Maris ta mu ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma mu ira Parisi, na kabit mu! Mu la karkarit leh ira linge bakut ta ira makoso, ma mu la harababo ma ira numu lawas na sinsaring. God na manga hapadano mu.]

¹⁵ “Maris ta mu ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma mu ira Parisi, na kabit mu! Mu ira ut na harababo! Mu la hanana hurbit ta ira katano bakut ura hauhau leh ta tikenong mon be na mur ira numu harausur. Ma be na numu bulu na harausur um ie, aie ma mu, mu bakut mu na kap ra harpadano. A tutuno be mu na lala tano ula eh, iesene i tutuno sakit be aie bileng na lala tana kinong ite mur mu.

¹⁶ “Maris ta mu ira pulo na lilie, na kabit mu! Mu tange horek: ‘Be tikenong i hasasalim utuma tano tamat na hala na lotu, ikinong a linge bia mon. Iesene be na hasasalim utuma ta ira bilai na linge naramon tano tamat na hala na lotu, ikinong na sule ter at ie nage hatutuno no nuno

sinsalim.’ ¹⁷ A gotgotwana pulo mu! Mu manga rara. No tamat na linge, no hala na lotu. Aie ing i gil kike ra linge waing di nage halhaalien. ¹⁸ Ma mu tange bileng horek: ‘Be tikenong i hasasalim ma no hator na hartabar tuma tano tamat na hala na lotu, ikinong a linge bia mon. Iesene be nage hasasalim ma ira linge di hartabar me, ikinong na sule ter iat ie nage hatutuno no nuno sinsalim.’ ¹⁹ A pulo mu! Ma mu manga rara baling. No tamat na linge no hator na hartabar. Aie nong i gil kike ra hartabar waing di nage halhaalien. ²⁰ Io kaie, nesi no nong i hasasalim tano hator na hartabar, no nuno sinsalim i kaser ter no hator na hartabar ma ira hartabar bileng ruma tana. ²¹ Ma nesi ing i hasasalim ma no tamat na hala na lotu, no nuno sinsalim i kaser no tamat na hala na lotu ma ne God bileng ing ila kis ter naramon tana. ²² Ma nesi nong i hasasalim utuma nalu, no nuno sinsalim i kaser no kinkinis na watong tane God ma ne God iat bileng nong ila kis ter kaia.

²³ “Maris ta mu ra tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma mu ira Parisi, na kabit mu! Mu ira ut na harababo! Mu la sooso ari linge ura hanamnamien ira amu nian, hora lobo, a kamohor, ma ra kaari. Ma hoke ira harkurai tane Moses i tange, mu la terter tane God nong i sangahul ma ie ta kike ra linge mu la sooso. Iesene mu takmaluk balik ta ira tamat na harausur ta ira harkurai tane Moses. Pa mu le takados, pa mu lale harmarsai, ma pa mu le tutuno ta ira numu nilon. Io, igor takados be

mu te ter kakarek ra linge tupas God ma pa mu gorle malok bileng ura murmur kakarek ra bilai na tintalen. ²⁴ A pulo na lilie mu! Mu manga lik hadades um ira not no harkurai iesene mu malentakuane ira tamat. Mu haruat ma tike turadi i kulupo be na mamo. I lik leh um no nolnol ma i kap leise ie tano taho. Iesene i kanam kaas balik um tike bulumakau.

²⁵ “Maris ta mu ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma mu ira Parisi, na kabit mu! Mu ira ut na harababo! Mu haruat ma tike gingop be tike dis ing da gis sene leh mon no palna me nataman. Iesene naramon tana i hung ma ra bilingana linge mu kuman ma ira linge bileng mu manga namnamas urie. ²⁶ A pulo na Parisi mu! I tahut be mu na gis hanalalie ira tingana no kap be no dis, io kaie, ira palna bileng um na gangamatien.

²⁷ “Maris ta mu ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma mu ira Parisi, na kabit mu! Mu ira ut na harababo! Mu hora midi di la haamar ma ra ponponiana hot ing di nanaas timaan me nataman. Iesene be rusu napu, di hung ma ra sursur na minat ma ira linge ing na hgae tikenong waing nage sana. ²⁸ Hokakarek mu. Mu hamanis be mu takados ta ira matmatahan ta ira turadi. Iesene be naramon ta mu, i hung ma ra harababo ma ra tabuna taram harkurai.

²⁹ “Maris ta mu ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma mu ira Parisi, na kabit mu! Mu ira ut na harababo! Mu la gilgil ira bilai na hot na midi ta ira tangetus ura liklik leh di. Ma mu la hamar ira midi ta ira ut na takados.

³⁰ Ma mu tange be, 'Be dait gor lon ta kike ra nudi pana bung ira hintubu dait, io, dait pai gorle harahut ura ububu bing ira tangetus.' ³¹ Io, mu hinawas palai baling ta mu, be a hintubu mu dong ing di ga ubu bing ira tangetus. ³² Io, i nanaas tutuno um be mu na gil bakut ira sasana ing ira hintubu mu di ga hasubana ter.

³³ "A sana ut na hinarabota mu. Ma ira hintubu mu, di bileng hobi. Pa mu le tale tutuno iat be mu na pas no tamat na harpadano naramon tano ula eh. ³⁴ Ma ura hamanis be mu na ngan hobi, io, iou ni tule ari tangetus, ari ut na minanes, ma ari tena harausur ukira ho mu. Ma mu na ubu bing tari ra ula kabai, ma ari mu na dangat di naramon ta ira numu hala na lotu. Ma mu na murmur hanana ura hangungut di ta ira taman, tiketike. ³⁵ Io kaie, ing mu na ubu bing dong ra ut na takados ta ikin ra ula hanuo bakut, no harpadano na kabit mu. No numu hinarubu bingibing ga haburuana leh tane Abel, tike ut na takados, igom hanana tuk tane Sekeria no natine Berekia. Ma ne Sekeria nong mu ga ubu bing ie nalamin tano tamat na hala na lotu ma no hator di la tuntun ira hartabar kaia. ³⁶ Mu hadado baak! Ira harpadano haruat hokike ra numu sana tintalen na kabit mu ing mu lon ta ikin ra pana bung."

Jisas ga manga marmaris uta dong me Ierusalem.
(Luk 13:34-35)

³⁷ Ma ne Jisas ga tange be, “Maris ta mu ira matanabar mekira Ierusalem! Mu la ububu bing dong ra tangetus ma mu la gulgulum bing dong ing God la tultule di ukaia ho mu. Haleng pana iou ga sipsip be ni gawane leh mu hoke no huna kareka ila pabong ter ira natine. Iesene pa mu gale sip hobi. ³⁸ Nes baak! Da hamau no numu taman ma mu na biha? ³⁹ Io, iou hinawase mu be pa mu nale nes habaling iou tuk tano pana bung ing mu na tange be, ‘No haridan na kis tano nong i hanawat ura gilgil haruatne ira sinisip tano Watong!’ ”

24

Ira hakilang ing na hamanis no haphapatam ta ikin ra lon.

(Mak 13:1-31; Luk 21:5-36)

¹ Be Jisas ga hana sukun no tamat na hala na lotu, igom hanana leh mekaia, io, dong ra nuno bulu na harausur di ga hana tupas ie ura tangtange hamanis ira bala ma ira katano tano tamat na hala na lotu. ² Ma ne Jisas ga tange ta di be, “Mu nes baak! Kike ra linge mu nesnes, pata tike hot be na kis harpatep ter ma tikenong. Dong ra numu ebar, di na dure hasur bakut.”

³ Ma di ga hanawat ter tano uladih Olip. Ma be Jisas ga kis ter kaia, ira nuno bulu na harausur di ga hanawat sene mon ter tana, di gom tiri ie horek, “Nu hinawase mem, be hunangesa kakarek ra linge ing u hinawase mem na hanawat. Ma a mangana hakilang so mem na

nes ing na hamanis no num hinanawat ma no haphapatam ta ikinin ra lon?”

⁴ Io, Jisas ga balu di horek: “Mu na harbalaurai tano nong nahula hakale lamus leh mu. ⁵ Io kaie, a haleng di na harakale huat ma di na tange be, ‘Aiou iat mon no Mesaia,’ ma di na hakale lamus leh ra haleng. ⁶ Mu na hadado uta ira tamat na hinarubu be ari hininaawas ta ira tamat na hinarubu tapa. Waak mu raurawaan. Kike ra mangana linge na hanawat, sene be no haphapatam pai nale hanawat baak. ⁷ Io, a haleng na huntunana bakt tano ula hanuo di na tut na hinarubu baling ta di. Da sam taburungan ma ina mon kunakuner bileng tari haleng taman. ⁸ Be kakarek ra linge na hanawat na haburuana leh mon no ngunungut haruat be no bulu i papaas hatahun no haine nong i ura kinakaho.

⁹ “Taitus kike ra pana bung da palim kawase mu, dage ter ise mu be di nage hangungut ma dage ubu bing mu. Ma ira huntunana bakt di na malentakuane mu ura utagu. ¹⁰ Ma ta ikino pana bung bileng, a haleng di na tahurus talur no nudi nurnur. Di na ter tihi di harbasie baling mon ta di. Ma di na malentak harbasie baling ta di. ¹¹ Ma a haleng na tangetus harabota na hanawat ma di na habota lamus leh ra haleng. ¹² Ing be no sana tintalen na tahuat hanana, no harmarsai gar na haleng na puko. ¹³ Iesene nong i tur dades ter tuk ra haphapatam, God

na halon ie. ¹⁴ Ma da harpir tano tahut na hininaawas utano kingdom tane God harbasie hurhurbit tano ula hanuo. Da gil hokike ura hininawase hapalaine ira huntunana bakut. Ma be kike ra linge na pataam, io, no haphapatam ikin ra lon na hanawat.

¹⁵ “Mu ing mu waswas karek ra pakpakat i tahut be mu na palai tano pipilaina ikin ra linge nong no tangetus Daniel ga hininaawas utana. Iga hininaawas be mu na nes tikenong *‘nong i manga sana sakit ma nong ila hamhamau taman.’* Ma ikinong na tur ter tano katano i halhaalien, naramon tano tamat na hala na lotu kira Ierusalem. ¹⁶ Io, be ikino sana turadi na tur hokike kaia, dong ing di kis ter kaia Iudeia, i tahut be di na hilo utuma ta ira uladih. ¹⁷ Nong i kis ter nalu tano nuno katano na sinangeh tano ula hala, i tahut be na hanasur haiah. Waak be i hasurum pana bung ura kapkap leh nuno ta linge naramon tano hala. ¹⁸ Ma nong bileng i kis ter tuma na lalong, waak i hanana baling ura kapkap ira kinasine. Na habir mon. ¹⁹ Maris ta dong ing di tienen ter ma dong ing di harasus ta ikino pana bung. Na manga ubal tutuno iat di. ²⁰ Mu na sasaring be ikin ra purpuruan pai nale hanawat tano pana bung na labur be tano Bung na Sinangeh, kinong na dades ta mu be mu na hilo ta kike ra iruo mangana pana bung. ²¹ Mu na sasaring hobi kinong ikino bung da kilingane ra tamat na ngunungut. Ma pai nale haruat ma ira bung, haburuana leh tano hatahun

tano ula hanuo, tuk ter katiak. Ma pata tutuno iat be na haruat bileng hobi namur. ²² Be no Watong pai nagele kubus hakumkum ikino pana bung, pata tikenong pai gorle lon. Iesene na kubus hakumkum ikino pana bung uta di ing igate gilamis leh di. ²³ Ma ta ikino pana bung bileng be ta nong na tange ta mu, 'Nes baak! No Mesaia irek,' be 'No Mesaia ike,' waak mu nurnur tana. ²⁴ Io, ari Mesaia harabota ma ari tangetus harabota di na hanawat. Di na hamanis ta hakilang ma di na gil ta dades na gingilaan na kinarup waing di na walar, be di na petlaar, ura haabota lamus leh ira turadi bileng ing God gate gilamis leh. ²⁵ Mu na nes timaan, kinong iou te huna hinawase hanalalie ter mu.

²⁶ "Io, be tikenong na tange ta mu, 'No Mesaia iruma ra katano bia,' waak mu hana ukaia. Ma be tikenong na tange ta mu, 'No Mesaia i karek, i kis mun ter,' waak mu nurnur tana. ²⁷ Aiou tange hobi kinong, hoke ila hile ma no murarang ila kaser bakut no mawe, Nong a Turadi ie na hanawat bileng hobi. ²⁸ No nuno hinanawat na manga palai. Na palai ta mu hoke i palai be no minat ila noh ter ha kinong mu na nes ira kook di na hanawat hulungan kaia.

²⁹ "Ma kaie iat mon menamur ta ikino pana bung tano tamat na ngunungut,
'No kasasa na kadado,

24:23 Matiu 24:5   **24:24** Lo 13:1-3; 2 Tesalonaika 2:8-9; Ninanaas 13:13-14   **24:26** Luk 17:23-24   **24:27** Matiu 24:37-39
24:28 Luk 17:37   **24:29** Ais 13:10; 34:4; Ese 32:7; Jol 2:10,31; 2 Pita 3:10; Ninanaas 6:12-13

ma no teka pai nale lulungo, *ira tiding di na puko metuma ra mawe,*

ma ira dades tuma ra mawe, di na galogalo.'

³⁰ Ma ta ikino pana bung tike hakilang na harapua tuma ra mawe ura hamanis no hinanawat ta Nong a Turadi ie. Ma ira huntunana bakut tano ula hanuo di na suah. Ma di na nes *Nong a Turadi ie na hanana huat ta ira bahuto metuma ra mawe, tikai ma no nuno dades ma ra tamat na minamar.* ³¹ Da puh no tahur, ma ina tule

um ira nuno angelo ura *lamlamus hulungan* ira nuno, ing igate gilamis leh. Ma di ra angelo di na lamus hulungan ira nuno matanabar *mekaia ta ira ihet na matana dadaip ta ira hauhawadne tano mawe.*

³² "Mu na kap harausur ta ira ina bolbol. Tano pana bung be no ina bolbol te samar ma ite kuburuan baling ira papane, mu na nunure be ite hutate tano pana bung na labor. ³³ Hoke iat mon, be mu na nes kike ra linge te hanana huat, mu na nunure be no pana bung te hutate, kike tuoi iat mon ra matanangas huat. ³⁴ Mu hadado baak! Ikin ra huntunana, tari ta di pai nale mat baak ma kakarek ra linge na hanawat. ³⁵ No ula mawe ma no ula hanuo na buner leh ma sene be ira nugu nianga pai nale panim."

Pata tikenong paile nunure iat be hunangesa Jisas na tapukus baling.

(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

³⁶ Ma ne Jisas ga tange habaling be, “Pata tikenong paile nunure at ikino pana bung be kakarek ra linge na hanawat. Dong ra angelo ruma ra ula mawe ma no Natine bileng pa dile nunure—no nuno Mama sene mon. ³⁷ No hinanawat ta Nong a Turadi ie na ngan hoke no bung tane Noa. ³⁸ Io, ma ira bung menalalie tano tamat na tahit ira matanabar di git iaiaan, di git maamo, di git haartola, tuk tano pana bung iat be Noa ga lala tano nuno tamat na mon. ³⁹ Ma pa di gale nunure iat ta dahine be aso na hanawat ter ta di tuk ter be no tamat na tahit ga hanawat, igom salire leise di bakut. Na ngan bileng hobi ing Nong a Turadi ie na hanawat. ⁴⁰ Be ta iruo turadi kanaia naramon ra lalong, da kap leh tikenong ma da waak kapis ta nong. ⁴¹ Ma be airuo haine kanaia dur kakar tapiok, da kap leh tikenong ma da waak kapis ta nong.

⁴² “Io, i tahut be mu na taguro kawase ie, kinong pa mu le nunure no pana bung ing no numu Watong na hanawat tana. ⁴³ I tahut be mu na palai tano tutuno ta ikin ra hapupuo. Be tike turadi, a nuno tike hala, igor nunure ter no pana bung so ra bung ing tike ut na kukuman na hanawat, io, igor matawas ter ma igor habatbat ter no ut na kukuman pai gorle papat no nuno hala. ⁴⁴ Ma i tahut be mu bileng, mu na taguro hobi, kinong Nong a Turadi ie na hanawat tano pana bung ing mu lik be pai nale hanawat tana.”

24:36 Apostolo 1:7; 1 Tesolonaika 5:1-2   **24:37** Stt 6:5-8
24:39 Stt 7:21-23   **24:42** Matiu 25:13   **24:43** Luk 12:39-40;
Ninanaas 16:15

Be dait ira bilai na tultule tano nudait Watong, dait na lolon takados tuk be inage tapukus.

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ Ma ne Jisas ga tange habaling horek: “Aiou ni hamanis ta mu be nesi no minaneswana ma no tultule tutuno. Aie nong no nuno watong i bul ter ra harkurai tana uta dong ra mes na tultule be na tamtabar timaan di. ⁴⁶ No haridan na kis tano tultule be no nuno watong i tapukus, i nes tupas ie ma kanaia i gilgil hobi. ⁴⁷ Mu hadado baik! Na ter ira nuno linge bakut tano harbalaurai ta ikino tultule. ⁴⁸ Iesene be ing a sana tultule ie, na lik be no nuno watong pai nale baling haiah. ⁴⁹ Ma ina tur leh ura ububu ira mes na tultule ma ina iaiaan ma ina maamo tikai ma ira ut na minamo. ⁵⁰ Io, no watong ta ikino tultule na hanawat tano pana bung be no tultule pai gale lik ter, ma pai gale nunure ter be na hanawat hobi. ⁵¹ Ma no watong na kure hadades tutuno iat ie, ma ina ise ie ukaia tano ngunngutaan ta di ira ut na harababo. Ma ina susuah ma ina hatagiris na ngise kaia.”

25

No nianga harharuat uta ira sangahul na laala na bulahine.

¹ Io, Jisas gom tange habaling horek: “Ma ta ikino pana bung no kingdom tane God na haruat ma ikin. A sangahul na laala na bulahine di ga kap leh ira nudi laam, di gom hana ura harso-mané no tunana nong iga ura tinolen. ² A liman

na gotgotwana ma ra liman na minaneswana ta di. ³ Ira gotgotwana di ga kap leh ira nudi laam iesene pa di gale kap ta wel. ⁴ Dong ra minaneswana balik di ga kap hasisingen ari wel bileng tikai ma ira nudi laam. ⁵ Ma be no nong ga ura tinolen pai gale hanawat haiah, di bakut di ga sumsumela, di gom kumkubabo.

⁶ “Ra tingana bung um, tikenong ga kakongane be, ‘I rek tuoi um nong i ura tinolen. Mu hanawat ura harsomane ie!’

⁷ “Io, di bakut ira bulahine di ga tangahun, di gom halulungo ira nudi laam. ⁸ Ma ira gotgotwana di ga tange ta ira minaneswana be, ‘Mu tabar mem ta wel kinong ira numem laam ite matmat.’

⁹ “Iesene ira minaneswana ga balu di horek, ‘Pata. Paile haruat ma mem ma mu bileng. I tahut be mu na hana ter ta dong ing di la suhsuhurana wel ma mu na kul leh numu tari.’

¹⁰ “Ma be di ga hanana leh ura kul wel, no tunana nong ga ura tinolen ga hanawat. Ma ira bulahine ing di ga taguro ter di ga hana lala tikai ma ie ukaia tano lukaro na pokomau. Ma no matanahala ga tabanus.

¹¹ “Namur ira mes bileng um di ga hanawat. Ma di ga tato be, ‘Oa! Oa! Papos halala mem!’

¹² “Iesene no turadi ga tange ta di be, ‘Pata tutuno iat! Aiou paile nunure mu.’ ” ¹³ Io, Jisas gom tange be, “Kakarek iou te hinawase mu be mu na tangtaguro kawase ie kinong pa mu le nunure iat ikino pana bung.”

*No nianga harharuat ta ira itul a tultule.
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ Ma ne Jisas gom tange habaling horek: “Ma ta ikino pana bung no kingdom tane God na haruat bileng ma ikin. Tike turadi i ura hinana ter tike mes na ula taman. Ma iga tato leh ira nuno tultule, igom paleng harbasiane ira nuno linge ta duhat. ¹⁵ Iga ter ra liman na arip na barbarat tano luaina, ma airuo arip na barbarat tano nong i mur leh ie, ma tike arip na barbarat tano nong ga aitul ma ie. Iga paleng harbasiane ta duhat haruat ma ira nuduhat baso, ma igom hana leh um tano nuno hinana. ¹⁶ Nong ga hatur kawase ra liman na arip na barbarat, kaie iat mon iga papalim ma ie, io, iga hatawat habaling ra liman na arip na barbarat. ¹⁷ Ma nong ga hatur kawase airuo arip na barbarat ga gil hobi bileng, ma igom kap habaling airuo arip. ¹⁸ Iesene no nong ga hatur kawase tike arip na barbarat iga hana leh balik, igom bus ira barbarat tano nuno watong.

¹⁹ “Namur be igate manga halis um, no watong ta ira itul a tultule ga tapukus baling, igom me hatakadosne ma duhat uta ira nuno barbarat. ²⁰ No turadi nong ga hatur kawase ra liman na arip na barbarat ga kap hawat kike tikai ma ira liman na arip igate gil hawat leh. Ma iga tange horek, ‘Nugu watong, u ga ter ra liman na arip na barbarat tagu. Nes baik! A liman na arip baling karek iou te gil hawat leh.’

²¹ “Ma no nuno watong ga tange tana be,

'Tahut na pinapalim! A bilai ma a tultule tutuno ugo. U te tutuno ta kike ra bar linge, io, iou ni bul ugo be nu balaure bileng ra haleng. Hana u ra! Nu laro tikai ma no num watong!'

²² "Ma no nong bileng ga hatur kawase ra iruo arip na barbarat ga hanawat, igom tange be, 'Nugu watong, u ga ter ra iruo arip na barbarat tagu. Nes baik! Airuo arip baling iou te gil hawat leh.'

²³ "Ma no nuno watong ga tange tana be, 'Tahut na pinapalim. A bilai ma a tultule tutuno ugo. U te tutuno ta kike ra bar linge, io, iou ni bul ugo be nu balaure bileng ra haleng. Hana u ra! Nu laro tikai ma no num watong!'

²⁴ "Io, no nong ga hatur kawase tike arip na barbarat ga hanawat um, igom tange horek, 'Nugu watong, iou ga nunure ter be a tena ngalngaluan ugo. U la kilkil ing pau gale so. Ma u la dikdik ing pau gale sahuane. ²⁵ Io, aiou ga burut, iou gom bus ira num barbarat ra pu. A rek ira num iat.'

²⁶⁻²⁷ "Ma no nuno watong ga tange balik tana be, 'A sakalepwana tultule ugo! Be u gate nunure ter be iou la kilkil ing pa e gale so, ma iou la dikdik ing pa e gale sahuane, io, ura biha pau gomle bul ira nugu barbarat tano benk, be nage gil leh ta tinahuat tana? Ma be iou gor baling iou gor me kap habaling ira nugu barbarat ma ira tinahuat bileng tana.'

²⁸ "Io, igom tange ta di horek, 'Mu kap leh ikino arip na barbarat sukun ie, mu na ter ie ta ikino tultule i hatur kawase ra sangahul na

arip. ²⁹ Io, iou te tange ta mu hobi kinong na tutuno be nesi no nong i mur no nugu sinisip, aiou ni haidane ie. Ma no nuno haridan na tamat sakit. Ma nesi nong paile mur no nugu sinisip, no nuno da hansik na haridan da kap leise ie tana. ³⁰ Ma mu na ise ikino sakalepwana tultule ukatika nataman tano kadado. Ma ina susuah ma ina hatagiris na ngise kaia.’ ”

Krais na paleng harbasiane ira ut na takados tano nilon hathatikai ma ira ut na sasana tano hiniruo hathatikai.

³¹ Ma ne Jisas ga tange habaling horek: “Ma be Nong a Turadi ie na hanawat ma ira nuno minamar, tikai ma ira angelo bakut, io, ina kis tano nuno tamat na kinkinis na minamar. ³² Ma da kap hulungan ira huntunana bakut ukaia ra matmatahan tana. Ma ina paleng harbasiane dong ra matanabar hoke tike ut na balaura sipsip nong ila palpaleng harbasiane ira sipsip talur ira me. ³³ Na bul ira sipsip tano palpal na kata, ma ira me tano palpal na kesa.

³⁴ “Ma no King na tange um ta dong kaia ra palpal na kata horek: ‘Mu hana u ra, ing no nugu Mama gate idane mu! Mu na kap leh ira mahal ing iga tagure ura numu, metua leh ing iga hakisi no ula hanuo. ³⁵ Io, be ing iou ga taburungan mu ga tabar iou. Iou ga sip maru ma mu ga hamamo iou. Be ing iou ga wasire huat, mu ga bala leh iou. ³⁶ Iga pata ta kinasigu, ma mu ga ter ari tagu. Be iou ga maset, mu ga balaure timaan

---

25:29 Matiu 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18   **25:30** Matiu 8:12; Luk 13:28   **25:31** Matiu 16:27; 19:28   **25:32** Ese 34:17; Ninanaas 20:11-13   **25:35** Ais 58:7

iou. Be iou ga kiskis ra hala na harpadano, ma mu ga kol iou.'

³⁷ "Ma ira ut na takados di na tange balik tana horek: 'Numem Watong, hunangesa be mem ga nes be u ga taburungan, mem gom tabar ugo, ma be u ga sip maru, mem gom hamamo ugo?

³⁸ Ma hunangesa mem ga nes be u ga hanawat hora wasire, mem gom bala leh ugo, ma be pata ta kinasim, ma mem gom ter tari tam? ³⁹ Ma hunangesa bileng mem ga nes be u ga maset be u ga kiskis ra hala na harpadano, kaie mem gom hanawat ura kokol ugo?'

⁴⁰ "Io, no King na balu di be, 'Mu hadado baak! Aso ing mu gate gil uta kike ra hana maris ing di hatatesne ma iou, mu ga gil bileng hobi tagu.'

⁴¹ "Ma namur na tange um ta di tano nuno palpal na kesa horek: 'Mu ing God gate tibe bing ter mu, mu hana leh! Mu hana utusu tano eh nong pai nale mat, nong ila taguro ter ura utane Satan ma ira nuno angelo. ⁴² Io, be ing iou ga taburungan pa mu gale tabar iou. Aiou ga sip maru ma pa mu gale hamamo iou. ⁴³ Be iou ga hanawat hora wasire pa mu gale bala leh iou. Pata ta kinasigu ma pa mu gale ter tari tagu. Be iou ga maset ma iou ga kiskis ra hala na harpadano bileng, pa mu gale kol leh iou.'

⁴⁴ "Ma dong bileng, di na balu ie horek, 'Numem Watong, hunangesa mem ga nes ugo be u ga taburungan, u ga sip maru, u ga hanawat hora wasire, u ga supi ter ta kinasim, u ga maset,

be u ga kiskis ra hala na harpadano, ma mem pai gale harahut ugo?’

⁴⁵ “Na balu di horek, ‘Mu hadado baak! Aso ing pa mu gale gil uta kike ra hana maris ing di hatatesne ma iou, pa mu gale gil bileng hobi tagu.’

⁴⁶ “Ma di kike, di na salo tano ngunngutaan hathatikai. Iesene ira ut na takados di na salo tano nilon hathatikai.”

26

Ira tamat tano lotu di ga sisilih tike ngas ura ububu bing Jisas.

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ Ma be Jisas gate tange bakut kike ra nianga, iga tange ta ira nuno bulu na harausur horek.

² “Mu nunure ter be no Nian na Sinakit airuo bung ter um tana. Ma dage ter leise Nong a Turadi ie be di na tut ie tano ula kabai.”

³ Io, dong ra tamat na pris ma ira tamat ta ira huntunana, di ga hanawat hulungan naramon tano tamat na hala tane Kepas, no tamat ta ira pris. ⁴ Ma di ga wor tikai be di na silihe tike bilai na ngas na harakumkumaan ura palpalim kawase Jisas waing di nage ubu bing ie. ⁵ Iesene di ga tange, “Dait pai nale gil hokike kaia tano nian, ira turadi di nahula tut na purpuruan ma dait.”

Tike haine ga hurange bus Jisas ma ra waiwai.
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ Jisas ga kis ter Betani, naramon tano hala tane Saimon, nong baak ga sam sana minaset ter tano palatamaine. ⁷ Ma be Jisas ga iaiaan tano teol na nian, tike haine ga hanawat ter tana, igom kap hawat tike mangana bilai na gingop na taho. Ma di ga gil ie ma ra hot na tiris. Ma naramon tana, ari waiwai ura salsalap ma a tabi matana. Ma iga hurange no waiwai tano ulu ne Jisas.

⁸ Iesene be ira nuno bulu na harausur di ga nes hobi, di ga ngurungur, di gom tange horek, “Ura biha tutuno iat be i hasurum bia ie? ⁹ Di gorte suhurane no waiwai ura kapkap ta tamat na barbarat ura harahut ira maris.”

¹⁰ Iesene Jisas ga palai ta ikin, igom tange ta di be, “Waak mu kiskis na gil ikin ra haine kinong ite gil tike bilai na linge sakit ter tagu. ¹¹ Dong ra maris di na kis tikai ter ma mu hatikai, iesene aiou pa nile kis hatikai ter ma mu. ¹² Be ite hurange bus ter ie tano tamaigu, i gil hobi ura tangtagure iou utano pana bung be da hatur iou tana. ¹³ Mu hadado baak! Da hinawas ta ikin ra tahut na hininaawas ta ira taman bakut tano ula hanuo. Be da gil hobi, io, no linge no haine te gil ter da hinawas bileng tana ura halilik ter dong ra turadi utana.”

Iudas ga haut ura terter leise Jisas.

(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Io, tikenong ta di ira sangahul ma iruo na bulu na harausur, a hinsana ne Iudas Iskariot, ga hana ter ta ira pris. ¹⁵ Igom tiri be, “Mu na ter ra so tutuno tagu be ni ter leise Jisas ta mu?”

Io, di ga was ter ra itul a sangahul na siliwa tana.
¹⁶ Tur leh ta ikino pana bung iga sisilih tike bilai na ngas ura terter leise Jisas ta di.

Jisas ga en no Nian na Sinakit tikai ma ira nuno bulu na harausur:

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-14,21-23; Jon 13:21-30)

¹⁷ Io, tano luaina bung tano nian na Beret Pai Lale Laalet, ira bulu na harausur di ga hanawat ter tane Jisas, di gom tiri ie, “U sip be mem na tagure no Nian na Sinakit ha?” ¹⁸ Iga balu di horek, “Mur kike, mur na hana lala tano taman, mur na nes no turadi mur palai ter tana. Ma mur na tange tana be, ‘No tena harausur i tange be no nuno pana bung te hanawat. Aie ma mem ra nuno bulu na harausur, mem na en no Nian na Sinakit kaia ra num hala.’ ” ¹⁹ Ma ira iruo bulu na harausur dur ga gil hoke Jisas ga tange ta dur, dur gom tagure no Nian na Sinakit.

²⁰ Ma be igate matarahien bungbung Jisas ma ira nuno sangahul ma iruo, di ga kis tikai ter tano teol na nian. ²¹ Ma be di ga iaiaan, Jisas ga tange ta di be, “Mu hadado baik! Tikenong ta mu na tur talur iou ma ina ter leise iou.”

²² Io, di ga manga tapunuk kaie tiketike iat ta di ga tange tane Jisas be, “Nugu Watong, iou lik tutuno be pata be iou, naka?”

²³ Ma ne Jisas ga balu di, “Nong te hasuguh no ana beret tikai ma iou naramon tano dis, aie iat mon nong na tur talur iou ma ina ter leise iou. ²⁴ Nong a Turadi ie na hana ter tano nuno

minat haruat iat mon ira tangetus di gate pakat ter utana. Sene be maris ta ikino tunana nong na tur talur Nong a Turadi ie ma ina ter leise ie! Igor tahut tana be pa di gorle kaho ie, kinong na kap tike tamat na harpadano.”

²⁵ Io, Iudas, nong na tur talur ie ma ina ter leise ie, ga tange tana be, “Nugu Watong, iou lik tutuno be pata be iou, naka?”

Jisas ga balu ie, “Augo iat mon.”

Jisas ga hamanis tano beret ma no wain ura halilik di tano nuno minat nong na hatutuno no sigar kunubus metuma hone God.

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Be di ga iaiaan Jisas ga kap leh tike katano beret, ga tanga tahut tane God tana, ma igom pidik ie. Io, iga palau ira nuno bulu na harausur ma iga tange ta di, “Mu kap leh kin, mu nage en ie. Ikin no tamaigu.”

²⁷ Namur iga kap leh no gingop na wain, igom tanga tahut tane God tana. Iga ter ie ta di, igom tange be, “Mu bakut, mu mamu. ²⁸ Ikin no degu nong na hatutuno no kunubus metuma hone God. Ma iou ni ter leise bia ie ura sungsuge leise ira sasana gar na haleng. ²⁹ Mu hadado timaan! Aiou pa nile mame habaling ta wain tuk tano pana bung tano kingdom tano nugu Mama ing ni mamu tikai baling ma mu.”

³⁰ Ma be di gate inge ter tike ninge di ga hanasur mekaia utuma ra uladih Olip.

Jisas ga tange hatutuno be Pita na harus leise ie.

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ Ma ne Jisas ga tange ta di be, “Katiak ra bung be mu na nes be di gilgil hohaam tagu, mu bakut, mu na hilo sukun iou hoke no tangetus gate pakat ter ta ira nianga tane God. Ma ne God ga tange be,

‘Aiou ni ubu bing no ut na balaura sipsip, ma no nuno kaba sipsip di na hilo harbasie.’ ”

³² Ma ne Jisas ga tange habaling horek, “Kike i tutuno iesene iou ni lon huat baling, ma iou ni lie ta mu utusu Galili.”

³³ Iesene Pita ga tange tana, “A tutuno be di bakut dak, di na hilo sukun ugo be di na nes ing da gil hobi tam, iesene tutuno sakit be pa nile hilo sukun ugo.”

³⁴ Io, Jisas ga balu ie, “Hadado baak! Katiak iat ra bung, be no kareka pai nale ianga baak, ma u te harus leise ter iou aitul a pana.”

³⁵ Iesene Pita ga tange tana, “A linge bia be ni mat tikai ma ugo. Aiou pa nile harus leise iat ugo.” Ma ira mes ta di, di ga tange hobi bileng.

Jisas ga manga tapunuk igom sasaring tuma Getsemani.

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Io, Jisas ma ira nuno bulu na harausur, di ga hana ter tike katano di kilam ie be Getsemani. Ma ne Jisas ga tange ta ira nuno bulu na harausur be, “Mu na kis ter kira, ma iou baak, ni hana utuma ma ni sasaring.” ³⁷ Io, iga lamus leh

Pita ma ira iruo natine Sebedi, duhat gom saate ie. Ikino pana bung iga kilingane ra tamat na tapunuk ma iga manga sugurukrukua bileng. ³⁸ Io, iga tange ta duhat, “No nugu kudulena nilon i manga tirih sakit kakarek iou ge kilingane be iou ura minat. Mohot kis kira ma mohot na naanaas tikai ma iou.”

³⁹ Io, iga hana hakakari dahine, igom sian tudu no matmatahan tana utusu napu tano pu, ma igom sasaring horek: “Mama, be ing i haruat tano num sinisip, iou sip be nu kap leise ikin ra tirih mekira ho iou nong i ura hinana tupas iou. Ma sene be waak u gil ing iou sip. Nu gil iat ing u sip.”

⁴⁰ Io, iga hana tapukus baling ter ta ira nuno aitul a bulu na harausur ma iga nes duhat be duhat ga kumkubabo. Ma ne Jisas ga tange tane Pita, “Maris! Paile tale be nu nanaas te mon ta dahine? ⁴¹ I tahut be mohot na naanaas ma mohot na sasaring waing mohot pai nale puko be ta harwalar na tupas mohot. Ira tinga mohot i kanan ter um ura tutur bat ira harwalar, sene be a turadi tutuno mon mohot, kaie nage dades ta mohot.”

⁴² Io, iga hana baling leh tano airuo pana, igom sasaring be, “Mama, be ikin ra tirih pai nale hana leh tuk iat be ni salo tana, io, aiou ni mur haruatne no num sinisip.”

⁴³ Be iga hana tapukus baling iga nes tupas duhat be duhat ga kumkubabo, kinong duhat ga manga sumsumela. ⁴⁴ Io, iga hana talur habaling duhat, igom a sasaring baling tano aitul a pana, ma iga sasaring baling iat mon hoke nalalie.

⁴⁵ Iga tapukus ter baling ta ira itul a bulu na harausur, igom tange ta duhat, “Aiou marmaris be kanaia iat baak mohot kumkubabo ma mohot tatahun. Nes baak! No pana bung te hanawat be da ter leise Nong a Turadi ie ta ira luma dong ra ut na sasana. ⁴⁶ Mohot tut ma dait na hana. Nes um! No tunana nong na ter leise iou ikike tuoi i hanana huat!”

*Iudas ga ter leise Jisas ta ira tamat tano lotu.
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)*

⁴⁷ Ma be iga iangianga, Iudas, tikenong ta ira nuno sangahul ma iruo na bulu na harausur, ga salo huat. A tamat na matanabar ga hanawat tikai ma ie ma di ga kapkap hanane ra sele ma ra kapsil. Karek ra matanabar iat dong ra tamat na pris ma dong ra tamat ta ira huntunana di ga tule leise di. ⁴⁸ Io, no tunana nong ga tur talur Jisas, nong i ura terter leise ie, igate tange ter ta di hokarek: “No tunana iou ni haianga leh ie ma ni mum ie, aie iat mon. Mu na palim kawase ie.” ⁴⁹ Kaie iat mon Iudas ga hanawat ter tane Jisas. Iga haianga leh ie horek: “Tahut na bung tam, tena harausur!” Ma iga haatne ie ma ra harmum.

⁵⁰ Ma ne Jisas ga tange be, “Tasigu, nu gil ing u hanawat urie.”

Io, dong ra turadi di ga hanawat ter tana, di gom palim kawase ie. ⁵¹ Io, tikenong ta di ing iga tur tikai ter ma ne Jisas ga sasel leh no nuno sele na hinarubu, igom kato kutus leise tike talingana no tultule tano tamat ta ira pris. ⁵² Ma ne Jisas

ga tange tana be, “Subale pukus no num sele! Io, dong bakut ing di palim sele na hinarubu di na mat iat tano sele. ⁵³ Paule nunure be iou tale be ni saring no nugu Mama ura harahut iou, ma kakarek iat mon gor tule hasur a sangahul ma iruo na matana ubane na angelo? ⁵⁴ Iesene be iou gor gil hokike, ira nianga tane God di ga pakat pai gorle hanawat tutuno kinong ira pakpakat i tange be na tutuno be ikin na hanawat iat.”

⁵⁵ Ma ta ikino pana bung Jisas ga tange tano tamat na matanabar be, “Hoke balik be iou tike holmatau kaie mu ge kap hawat ira sele na hinarubu ma ra kapsil ura palpalim kawase iou? Pata be a holmatau iou! Taitus ira bungbung iou git kiskis ma iou git harausur tano tamat na hala na lotu ma pa mu gale palpalim kawase iou. ⁵⁶ Iesene karek ra linge bakut ite hanawat ura hatutuno ing ira tangetus di ga pakat.”

Io, ira nuno bulu na harausur di ga hilo sukun um ie.

No kaunsil ta ira tamat tano lotu di ga kure Jisas.

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Jon 18:13-14,19-24)

⁵⁷ Be di gate palim kawase Jisas, di ga lamus ter ie tane Kepas, no tamat ta ira pris. Ma dong ra tena harausur ta ira harkurai tane Moses ma dong ra tamat ta ira huntunana, di gate kis hulungan ter kaia. ⁵⁸ Ma ne Pita ga murmur hanane iat Jisas, ma iga taptapa hanana iat, tuk ter tano hare tano ngasiana no tamat ta ira pris.

Iga tur huat kaia ura nesnes be di na gil hohaam tane Jisas, kaie igom a kis tikai ter ma ira ut na harbalaurai uta ikino katano.

⁵⁹ Ma dong ra tamat na pris ma ira kaunsil, di ga sisilih ta mangana nianga ura tangtange hgae Jisas waing di nage ubu bing ie. ⁶⁰ A tutuno be a haleng di ga hanawat, iesene pa di gale nes leh tari mangana hartutung hokike. Ma dong ing di ga hanawat, di ga hinawas harabota utana. Iesene, menamur dahine, airuo ga hanawat ukaia ho ie. ⁶¹ Ma dur ga tange be, "Ikin ra turadi ga tange horek: 'Aiou tale be ni dure no tamat na hala na lotu tane God, ma iou ni hatur habaling mon ie ta itul a bung.' "

⁶² Io, no tamat ta ira pris ga taman tut, igom tange tane Jisas be, "Aiou karup be paule balu di! Nu tange hohaam ta karek ra mangana hininaawas di tung ter ugo me?" ⁶³ Iesene Jisas ga tur kunkun ter iat mon.

Io, no tamat ta ira pris ga tange tana, "Aiou hasasalim ugo ter tano lilona God be nu hinawase mem be augo no Mesaia, no Natine God, be pata!"

⁶⁴ Ma ne Jisas ga tange tana, "Maso! Hokike iat mon u te tange. Iesene iou tange ta mu be mu na nes *Nong a Turadi ie ma ina kis ter tano tamat na kinkinis kaia tano kata na lumane God no Dadeswana, ma ina hanana sur ta ira bahuto metuma ra mawe.*"

⁶⁵ Io, no tamat ta ira pris ga diris ira kinasine iat ma igom tange, "Ite tange hgae God! Pa dait

le supi habaling um ta turadi ura hininaawas utana. Mu te hadade ter ing i tange hgae God be dur haruat mon. ⁶⁶ Mu lik hohaam?"

Ma di ga balu ie, "I tale iat be na mat!"

⁶⁷⁻⁶⁸ Io, di ga iabis no matmataan tana. Di ga kubus bat ira matana, di gom tut ie ma ira luma di, ari di ga paser ie, ma di gom tange, "Be no Mesaia ugo, io, nu kilam tus be nesi ikinong te tut ugo!"

Pita ga harus leise Jisas.

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18,25-27)

⁶⁹ Io, Pita ga kis ter kaia tano hare ma tike tultule na haine ga hanawat ter tana, igom tange, "Augo bileng, u git tiktikai ma ikinong me Galili, ne Jisas."

⁷⁰ Pita balik ga harus igom tange ra matmataan ta di bakut, "Aiou paile palai iat uta kike ra linge u tangtange!"

⁷¹ Ma be iga hana leh ukaia ra matanangas huat, tike mes na tultule na haine ga nes ie, igom tange ta ira matanabar ing di ga tutur hanana kaia be, "Tkin ra turadi git tiktikai ma ne Jisas me Nasaret."

⁷² Io, ne Pita ga harus baling, igom hasasalim, ma igom tange, "Aiou paile nunure iat ikino turadi!"

⁷³ Io, namur dahine dong ing di ga tutur hutate hanana, di ga hanawat ter tana, ma di gom tange, "I palai be augo tikenong ta di kinong ira num kapis nianga i hamanis hobi."

⁷⁴ Pita ga tange ta di, “Aiou sasalim ma ra tutuno be iou paile nunure ikino turadi! Be iou harakale, io, iou sip be ne God na hapadano iou.”

Io, kaie iat muk no kareka ga ianga. ⁷⁵ Ma ne Pita ga lik habaling leh um ira nianga Jisas ga tange ter tana horek: “Be no kareka pai nale ianga baak, ma u te harus leise ter iou aitul a pana.” Ma ne Pita ga hana talur ikino katano, ma igom manga suah.

27

*Di ga lamus Jisas ukaia hone Pailat.
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)*

¹ Be igate malane um dong ra tamat na pris ma ira tamat ta ira huntunana, di ga wowor tikai, ma di ga haut ura ububu bing Jisas. ² Ma di ga kubus ira lumana, di gom lamus ter ie tane Pailat, no tamat na turadi me Rom.

*Iudas ga tapunuk ma iga kukut.
(Apostolo 1:18-19)*

³ Ma be Iudas, nong ga tur talur Jisas, ga nes be di gate tule bingbing ie, iga manga marmaris. Io, iga ter pukus ira aitul a sangahul na siliwa ter ta ira tamat na pris ma ira tamat ta ira huntunana.

⁴ Ma iga tange ta di, “Aiou te gil tike sasana kinong iou te ter leise tikenong ing paile gil ta nirara be na hiruo.”

Ma di ga tange tana, “Mem na biha balik? Augo iat!”

⁵ Io, Iudas ga ise ter ira barbarat naramon tano tamat na hala na lotu, igom hana leh. Io, iga hana, igom a kukut.

⁶ Ira pris di ga kap leh ira siliwa, di gom tange, “Paile haruat ma ira harkurai tane Moses be dait na bul kakarek ra barbarat tano bunbulaan kira ra tamat na hala na lotu, kinong a matana hiniruo kike.” ⁷ Iesene tike katano pu, a nuno no ut na gil gingop ma ra pu kanaia. Ma be di ga wor tikai leh, di ga kap leh ira barbarat ma di ga kul ie ura busbus ira minat me tapa. ⁸ Io kaie, tuk ter iat baak katiak, di kilam ikinong ra katano be, ‘Katano gar na Hiniruo.’ ⁹ Io, ikin ga hatutuno no nianga no tangetus Ieremia ga tange be, “Di ga kap leh ra aitul a sangahul na siliwa, no matana nong Israel gate kubus ter tana. ¹⁰ Kaie, be di ga palai tano katano pu, a nuno no ut na gil gingop ma ra pu, *di ga kap leh no barbarat, di gom kul ie hoke no Watong gate tange hamanis be ni gil hobi.*”

Di ga tung Jisas kaia hone Pailat.

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ Io, Jisas ga tur tano matmatahan tano tamat na turadi me Rom, ma no tamat na turadi ga tiri ie be, “Augo, augo no king ta di ra Iudeia?”

Jisas ga balu ie, “A num nianga iat!”

¹² Ma be ira tamat na pris ma ira tamat ta ira huntunana, di ga tung ie, pai gale babalu. ¹³ Ma ne Pailat ga tange tana be, “Haleng kike ra linge di tangtange ter tam. Hohaam be u hadade bia ter iat mon?” ¹⁴ Iesene be Jisas pai gale babalu

iat ta dahine uta ira linge di ga tung ie urie, kaie no tamat na turadi ga karup gom ngangao.

Pailat ga kure Jisas haruat ta ira sinisip ta ira matanabar.

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39—19:16)

¹⁵ Nudi tintalen ira Iudeia be ta ira kaba Nian na Sinakit bakut, no tamat na turadi me Rom git hasur uta di ira matanabar tike turadi mekaia ra hala na harpadano. Aie mon nong ira matanabar di ga sip ie. ¹⁶ Ma ta ikino pana bung, tike turadi, no hinsana ne Barabas, nong di ga hiis kawase naramon tano hala na harpadano. Ma ira matanabar di ga nunure timaan ter ie ta ira nuno tintalen. ¹⁷ Io, be dong ra matanabar di ga hanawat hulungan, Pailat ga tiri di be, “Mu sip be ni waak leise ter nesi ukaia ho mu—Barabas, be Jisas nong di kilam be Krais?” ¹⁸ Iga tiri hokike kinong iga nunure ter be di ga lilik saasa ter tane Jisas, kaie di gom ter leise ie tana.

¹⁹ Ma be Pailat ga kis ter tano nuno kinkinis na harkurai, no nuno haine ga tula nianga ukaia ho ie. Ma igom tange be, “Ikin ra turadi paille gil tike nirara. Waak u gil tike linge tana kinong ra bung i ubal iou tike tamat na barbarien ura utana.”

²⁰ Iesene ira tamat na pris ma ira tamat ta ira huntunana, di ga sunang ira matanabar be di na saring leh ne Barabas be na langalanga ma be Jisas iat na hiruo.

²¹ Ma no tamat na turadi me Rom ga tiri di be, “Nesi ta dur kakarek, mu sip be ni hasur ter ie ta mu?”

Di ga balu ie, “Barabas!”

²² Io, Pailat ga tiri di be, “Ma ni bihane um Jisas nong di kilam ie be Krais?”

Ma di bakut, di ga balu ie, “Da tut ie ra ula kabai!”

²³ Ma ne Pailat ga tiri di be, “Mu tange hobi urah? A mangana nirara so ite gil ter?”

Iesene di ga manga kakongane balik, di gom tange, “Da tut ie ra ula kabai!”

²⁴ Ma ing Pailat ga nes be ira linge pai gale hilo timaan tuoi um ma a purpuruan ga ura hinanawat, io, iga kap leh ra taho, igom taptapir ra matmataa ta ira matanabar. Ma igom tange ta di be, “Aiou langalanga utano minat ta ikin ra turadi. A numu linge um!”

²⁵ Ma ira turadi bakut, di ga balu ie, di gom tange, “Waak ter ira tirih utano nuno minat na kisi mem ma dong ra numem bulumenamur bileng!”

²⁶ Io, Pailat ga hasur leise ter ne Barabas ter ta di. Iesene iga tule ter Jisas ta ira nuno umri, di gom dangat ie ma di gom waak leise ter ie di nage tut ie tano ula kabai.

Ira umri di ga manga hasakit tane Jisas.

(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

²⁷ Io, ira umri tano tamat na turadi me Rom, di ga lamus leh Jisas ukaia tike katano tano but na ngasiane Pailat, di gom tato hulungan no kudulena matana ubane bakut. ²⁸ Di ga kap leise ira kinasine ma di gom hasigam ie ma tike dardarana mol i haruat hoke ira gar na watong.

²⁹ Io, di ga hirisane tikane ira tigatige hoke tike

balaparik, di gom hakukuho no uluno ma ie. Di gom hapapalim ter no kata na lumana ma tike buko, di gom saga bukunkek menalalie tana, ma di gom hasakit tana horek: “Mem urur tam, king gar na Iudeia!” ³⁰ Ma di ga iabis ie, di gom kap leh no buko, ma di gom laulawat no uluno. ³¹ Namur be ira umri di gate hasakit ter tana, di ga kap leise no dardarana mol tana, di gom hasigam habaling ie ma ira kinasine iat. Io, di ga lamus hasur um ie ura tutut ie tano ula kabai.

Di ga tut Jisas tano ula kabai.

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

³² Io, be di ga hananasur leh, di ga harsomane tike tunana me Sairin, a hinsana ne Saimon. Ma di ga sunang ie be na kap leh balik no kabai. ³³ Ma di ga hanahut utuma tano katano di kilam ie be Golgota (no pipilaina be, no taman na ula turungan.) ³⁴ Di ga tuluse ra wain tane Jisas be na mamu. Ikino wain di gate hul hurusane pakur ter ma ra malmalena linge ura bingbing ngunngutaan. Iesene be Jisas ga namiane ie, iga malok be na mame. ³⁵ Ma be di gate tut ter ie tano ula kabai, di ga papaus ma ra satu ura nunure leh be nesi na kap leh garum ta ira kinasine Jisas. ³⁶ Ma di ga kis ter um, di gom balaure ter ie. ³⁷ Ma ira nianga bileng di ga tung ie me, di ga pakat ma di ga bul tano nuno kabai metuma nalu tano uluno. Ma iga tange horek: “Jisas ikin, no king gar na Iudeia.” ³⁸ Ma di ga tut ter bileng airuo holmatau ter ra iruo mes na

kabai, tikenong tano nuno kata ma tikenong tano nuno kesa. ³⁹⁻⁴⁰ Ma dong ing di ga hanana sakit ie kaia di ga laulawaa ul ter tane Jisas ma di ga tangtange hgae ie horek: “Augo ing u ga tange be nu dure no tamat na hala na lotu ma nu gil habaling mon ie ta itul a bung. Io, nu halon habaling ugo! Ma ing be no Natine God ugo, nu hanasur mekaia ra ula kabai!”

⁴¹ Ma di ira tamat na pris, ma ira tena harausur ta ira harkurai tane Moses, ma ira tamat ta ira huntunana, di ga hasakit bileng tana hobi. ⁴² Ma di gom tange horek: “Iga halon ira mes, ma sene paille tale be na halon habaling iat ie. Be no king gar na Israel ie, i tahut be na hanasur iat kakarek mekaia ra ula kabai waing dait nage nurnur tana. ⁴³ Iga tange be ila so ter no nuno nurnur tane God! Io, be ing i tutuno ma be God i sip ie, i bilai be God na halon ie kakarek, kinong iga tange be aie no Natine God.” ⁴⁴ Ma ira iruo holmatau ing di ga tut ter ta ira iruo kabai hutate tana, dur bileng, dur ga tange hgae ie hobi.

Jisas ga mat.

(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

⁴⁵ Ira katano bakut ga kadado hatahun leh ra sangahul ma iruo na pana bung ra tingana kasasa tuk ter ra aitul la pana bung ra matarahien. ⁴⁶ Ma ra itul a pana bung um ra matarahien Jisas ga kakongane ma igom tange, “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Ma no pipilaina be,

---

27:39-40 Sam 22:7; 109:25   **27:39-40** Matiu 26:61; Jon 2:19

27:43 Sam 22:8   **27:46** Sam 22:1

“No nugu God, no nugu God, urah be u te hana sukun iou?”

⁴⁷ Ma be ari ing di ga tur ter hutate kaia di ga hadade ie, di gom tange, “Ite tato ne Elaija.”

⁴⁸ Kaie iat mon tikenong ta di ga hilo, igom hahung tike gurgurun tes ma ra wain, igom suk ter ie tike sila dahe, io, iga songore haut ie be Jisas nage dup ie. ⁴⁹ Iesene ira mes di ga tange be, “Tur baak, dait na nes baak be Elaija na hanawat ura haalon ie.”

⁵⁰ Ma be Jisas ga manga kakongane baling, io, iga waak leise no nuno nilon, igom mat um.

⁵¹ Io, no tamat na mol, nong di git balo kutus ter no tamat na hala na lotu ma ie, ga tamadiris hairuo, hatahun leh metuma nalu utusu muk napu. Ma igom gunagune no pu ma ira hot gom tamapidik. ⁵² Ira midi na bul minat ga tamapapos ma a haleng ut na takados ing di gate mat, di ga tut hut baling tikai ma ira palatamai di.

⁵³ Di ga hana talur ira midi, io, namur be Jisas ga tut hut baling, di ga hana lala utuma Ierusalem no halhaaliena taman, ma di gom harapuaasa ter ta ari haleng na turadi.

⁵⁴ Ma tike tamat na umri ta tike matana ubane, aie tikai ma ra ri, di ga balaure ter Jisas. Ma be di ga nes no kunakuner ma ira linge bileng ga hanawat, di ga manga burut, di gom tange, “Tutuno sakit a natine God at ie!”

⁵⁵ Ma a haleng na haine di ga tur ter tapa dahine ma di ga ngokngok ta ira linge ing iga hananawat. Ma di kike, ing di ga mur Jisas

metuma Galili, di gom balaure ie ta ira nuno sunupi. ⁵⁶ Nalamin ta di kike ne Maria nong me Magadalen, ma ne Maria no makai tane Jemes ma ne Iosep, ma no makai ta dur ira iruo natine Sebedi.

*Di ga hatur no palatamaine Jisas tano midi.
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)*

⁵⁷ Be igate matmatarahien tuoi um, tike watonong me Arimatia, no hinsana ne Iosep, ga hanawat. Aie bileng igate bulu na harausur tane Jisas. ⁵⁸ Ma iga hana tupas Pailat, igom saring leh no palatamaine Jisas. Io, Pailat ga hartule be da ter leise ie tana. ⁵⁹ Iosep ga kap leh no palatamaine Jisas, igom hirisane tike lawas na sigar ponponiana mol tana ura pulpulus ie. ⁶⁰ Io, iga bul halala ie tano nuno sigar midi. Ikino midi igate gil ngasiaan ter ie tano papara hot. Namur iga pulukane bat no matana hot ma tike tamat na hot, ma igom hana leh um. ⁶¹ Ma ne Maria nong me Magadalen, dur ma no maurana, dur ga kis ter kaia tike palpai tano midi.

Di ga balaure timaan no midi be tikenong pinalale kuman no tamaine Jisas.

⁶² Ma tano bung menamur, a Bung Taguro ie, no Bung na Sinangeh, ira tamat na pris ma ira Parisi di ga hana tupas Pailat. ⁶³ Ma di ga tange tana, "Numem tamat, mem lik kawase ter ikino ut na harabota ing baak iga lon ter, ga tange be aitul a bung na sakit ma ina tut hut baling. ⁶⁴ Io,

---

27:58 Lo 21:22-23   **27:60** Ais 53:9   **27:63** Matiu 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21

mem sip be nu hartule be da balaure timaan no matanangas tano midi tuk ter be ta itul a bung na sakit. Dong ra nuno bulu na harausur di nahula kuman leh no palatamaine, ma di nahula tange ta ira matanabar be ite lon huat baling. Be di na harakale hobi, na manga sana balik um ta ing Jisas ga tange be na tut hut baling.”

⁶⁵ Ma ne Pailat ga balu di, “Kaia. Mu lamus leh tari ta dong ra umri di nage balaure timaan no matanangas tano midi haruat iat mu lik ter hobi.” ⁶⁶ Io, di ga hana leh, di gom balaure timaan no midi hokarek. Di ga bul no binaro tano matanangas na hot tano midi ma di ga waak ter ira umri be di na harbalaurai ter um kaia.

28

Jisas ga tut hut sukun ra minat.

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ma no Bung Taguro, no Bung na Sinangeh, ga pataam. Ma ra mala bungbung tano Sade, Maria nong me Magadalen, dur maurana ga hana ura nesnes no midi.

² Io, ma tike tamat na kunakuner ga hanawat kinong tike angelo tano Watong ga hanasur metuma ra mawe, igom hanawat tano midi, igom pulukane leise no hot ma igom kis hut ter um tana. ³ Iga hilahile hora hile ma ira kinasine ga manga ponpon sakit. ⁴ Ma ira umri ing di ga balaure ter no midi, di ga dader ma ra bunurut, di gom puko ter napu hora minat.

⁵ Ma no angelo ga tange ta ira iruo haine be, “Waak mur ra bunurut. Aiou nunure be mur naanaas tane Jisas nong di ga tut ter ie tano ula

kabai. ⁶ I panim kira. Ite tut hut baling hoke iga tange ter. Mur hana u ra! Mur na nes no katano ing di ga hainoh ie kaia. ⁷ Karek iat mon, mur na hana haiah, mur nage hinawase ira nuno bulu na harausur be ite tut hut baling sukun ra minat. Io, ina huna lie ta mu utuma Galili. Ma mu na nes um ie kaia. Io, mur na lik kawase kike aiou te tange ter.”

⁸ Io, ira iruo haine, dur ga hana sukun haiane no midi ma ra bunurut, sene dur ga hung ma ra gungunuama bileng. Ma dur ga hilo ura hininawase ira nuno bulu na harausur. ⁹ Io, ma dur ga karup be Jisas ga harsomane dur ma igom haianga leh dur. Ma dur ga hanawat hutaten ie, dur gom rapa ira iruo kakine, ma dur gom lotu tupas ie. ¹⁰ Io, Jisas ga tange ta dur be, “Waak mur ra bunurut. Mur na hana, mur na hinawase ira tasigu, di ira nugu bulu na harausur, be di na hana utuma Galili. Ma di na nes iou kaia.”

No burwana be ira Iudeia pa dile nurnur be Jisas ga tut hut baling.

¹¹ Io, ira iruo haine dur ga hanana na ngas. Ma ari ta ira umri ing di ga balaure no midi, di ga hana lala tano taman. Ma di gom hinawase dong ra tamat na pris ta ira linge ing igate hanawat ter ta di. ¹² Ma ira tamat na pris tikai ma dong ra tamat ta ira huntunana di ga hanawat hulungan, kaie di gom hanawat ma tike lilik. Io, di ga ter ra but na barbarat ta dong ra umri. ¹³ Ma di ga tange ter um ta di ra umri horek: “Mu na hinawas hokakarek: ‘Ra bung be mem ga

kubabo ter, ira nuno bulu na harausur duhat me kuman leh ie.’ ¹⁴ Ma be ikin ra hininaawas na hana tupas no tamat me Rom, mem na hamane ie, kaie pa mu nale ngaangel uta tike linge.” ¹⁵ Io, dong ra umri di ga kap leh ira barbarat, ma di gom gil haruatne hoke di gate tange ter ta di. Ma ikin ra hininaawas gate hana harbasie hurhurbit ta dong ra Iudeia tuk ter at baak katiak.

*Jisas ga hinawas dades uta ira nuno hartule.
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)*

¹⁶ Io, ira sangahul ma tike na bulu na harausur di ga hana utuma Galili utuma tano uladilh nong Jisas gate tange ter ie ta di. ¹⁷ Ma be di ga nes ie, di ga lotu tupas ie. Iesene ari ta di, di ga lilik iriruo. ¹⁸ Ma be Jisas ga hanawat hutate ta di, iga tange horek: “Ira dades bakut tuma ra mawe ma kira bileng napu, no nugu Mama te ter leise tagu. ¹⁹ Io kaie, mu na hana ta ira huntunana bakut ma mu na hausur di be di na murmur iou. Ma mu na baptais di tano hinsane Mama, ma no Natine, ma no Halhaaliena Tanuo. ²⁰ Ma mu na hausur di be di na taram ta ira hartule bakut ing iou gate tange ta mu. A tutuno sakit iou ni kis tikai ma mu ta ira pana bung bakut, tuk ter ra haphapatam ikin ra lon.”

No Tahut na Hininaawas
The New Testament in the Sokarek dialect of the
Patpatar language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Sokarek long Niugini

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sokarek (Patpatar)

Dialect: Sokarek

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

bbc4ab7d-0dcb-5ad0-909b-47e9fb251f1b